

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΥΤΟΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΑΛΛΑΓΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΦΕΡΕΙ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ**

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ



ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΥΤΟΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΑΛΛΑΓΩΝ ΠΟΥ ΕΠΙΦΕΡΕΙ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΦΥΤΡΑΚΗΣ ΕΥΤΥΧΗΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

εκπαιδευτή

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ:

ΚΟΣΜΑΤΟΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ ΜΑΡΙΑ
ΠΑΝΑΓΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ
ΛΑΜΠΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ ΘΩΜΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ:

ΚΟΣΜΑΤΟΣ ΚΩΣΤΑΣ, ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ ΜΑΡΙΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: ΠΑΝΑΓΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2013

Έκδοση:

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.ΣΑ.μεΑ.)

Κεντρικά Γραφεία: Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 163 41, Ηλιούπολη

Τηλ.: 210 9949837, fax: 210 5238967

e-mail: esaea@otenet.gr, <http://www.esaea.gr>

© ΕΣΑμεΑ

ISBN: 978-618-80820-7-6

Σελιδοποίηση - Εκτύπωση:

ΚΟΙΣΠΕ «ΕΙΚΟΝΑ»

Press Line, Μάγερ 11, 104 38 Αθήνα • Τηλ.: 210 5225479

Το εγχειρίδιο παράχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης σε «ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ»

Ε.Π. «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ»

Άξονας Προτεραιότητας: ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, με την συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Με τη
συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής
Ένωσης



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

www.espaef.gov.gr



ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΣΕΛ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
I. Οριζόντια χαρακτηριστικά του εγχειριδίου εκπαιδευτή.....	7
[Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ/ Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ]	
II. Εκπαίδευση για την αυτοσυνήγηση και τα δικαιώματα των ψυχικά αναπήρων	11
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ/Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: Ψυχική αναπηρία και δικαιώματα

1. Δικαιώματα του ανθρώπου (Σύνταγμα και διεθνές/ευρωπαϊκό πλαίσιο).....	13
[Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ]	
2. Το πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	15
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ]	
3. Αναπηρία και δικαιώματα (προστασία σε εθνικό & διεθνές πλαίσιο)	16
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ]	
4. Ο ψυχικά ανάπηρος ως υποκείμενο δικαιωμάτων	18
[Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ/Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ]	
5. Δικαιώματα του ατόμου με ψυχική αναπηρία (προστασία, αξιοπρέπεια, αποκατάσταση)	20
[Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ/Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ]	
6. Δικαστική συμπαράσταση (νομική πρόβλεψη και εφαρμογή).....	22
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
7. Ακούσια νοσηλεία (νομοθεσία, ψυχιατρική πράξη, προβλήματα).....	24
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ/Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ]	
8. Ψυχιατρική δεοντολογία (σεβασμός, ισοτιμία, συναίνεση)	29
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
9. Οι σχέσεις με τη δημόσια διοίκηση (ισότητα, εκπροσώπηση, υπεράσπιση).....	30
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: Η διεκδίκηση των δικαιωμάτων

1. Η άσκηση των δικαιωμάτων από τον ψυχικά ανάπηρο (αρχές και περιορισμοί)	35
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ/Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ]	
2. Προστασία από παραβιάσεις των δικαιωμάτων	36
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ/Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ]	
3. Έννομη (δικαστική και διοικητική) προστασία.	39
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
4. Φορείς και διαδικασίες προστασίας των δικαιωμάτων.	42
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
5. Αυτοεκπροσώπηση - (Αυτο)συνηγορία	44
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
6. Συλλογική δράση (μορφές οργάνωσης, νομική κατοχύρωση).	46
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
7. Τρόποι παρέμβασης σωματείων	48
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
8. Μύθοι για τους ψυχικά ασθενείς και στίγμα (διαδικασίες αντιμετώπισης)	49
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Δράσεις υπεράσπισης – συνηγορίας

1. Παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (δομές, οργάνωση, λειτουργία)	51
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
2. Κοινωνικοί συνεταιρισμοί (μορφή, λειτουργία, οργάνωση)	52
[Μ. ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ]	
3. Στήριξη για την πρόσβαση σε κοινωνικά δικαιώματα και παροχές	53
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
4. Κωδικοποίηση παροχών υγείας – πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας	54
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
5. Διεθνής εμπειρία - Καλές και κακές πρακτικές	56
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
6. Τρόποι παρέμβασης σωματείων στην τοπική κοινωνία	57
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	
7. Δράσεις συνηγορίας στα Μ.Μ.Ε-Παραδείγματα	58
[ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	

Παράρτημα: Νομοθεσία, Νομολογία, Υποδείγματα, Υλικό υποστήριξης σωματείων	61
[Κ.ΚΟΣΜΑΤΟΣ/Χ.ΛΑΜΠΑΚΗΣ/Θ.ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ/Μ.ΜΗΤΡΟΣΥΛΗ/ΑΙΜ. ΠΑΝΑΓΟΥ]	

Εισαγωγή

I. Οριζόντια χαρακτηριστικά του εγχειριδίου εκπαιδευτή

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης, Θωμάς Χαραλαμπίδης

Σκοπός του εγχειριδίου εκπαιδευτή είναι να οργανώσει τη διδασκαλία των θεματικών ενοτήτων του εγχειριδίου εκπαιδευόμενων με έναν τρόπο που να προωθήει την καλύτερη δυνατή ανταπόκριση των εκπαιδευόμενων στις γνώσεις που θα τους προσφέρει ο εκπαιδευτής. Αυτό δεν σημαίνει ότι η επιτυχία είναι εξασφαλισμένη. Καλώς ή κακώς, αυτό ποτέ δεν συμβαίνει στη διδακτική διαδικασία. Ούτε πάλι σημαίνει ότι θα καταπνιγεί η δημιουργικότητα του εκπαιδευτή μέσα από ένα αφυδατωμένο και βαρετό μονόδρομο για τη διδασκαλία κάθε θεματικής ενότητας. Θα δώσει, όμως, το εγχειρίδιο εκπαιδευτή κατευθύνσεις και ιδέες που θα τις αναπτύξει κατά βούληση ο εκπαιδευτής.

Εκπαιδύοντας ένα κοινό που είναι εξαιρετικά πιθανό να έχει βιώσει τον κοινωνικό αποκλεισμό και για το λόγο αυτό να έχει μεγάλα αποθέματα πίκρας, οργής και παραίτησης, η διαμόρφωση θετικών στάσεων, αξιών και συμπεριφορών που θα συμβάλλουν στην αφύπνιση και την αυτοσυνηγορία των ατόμων με ψυχική αναπηρία πρέπει να αποτελέσει πρώτη προτεραιότητα μας. Αλλιώς, μόνη η διαμόρφωση θετικής στάσης που αρκείται σε επίπεδο ατομικού ψυχισμού του ατόμου με ψυχική αναπηρία να μην είναι καθόλου λίγο, αλλά είναι κάτι πολύ λιγότερο από αυτό στο οποίο στοχεύει το υποέργο.

Επειδή στα πλαίσια των σεμιναρίων, για τα οποία δημιουργήθηκαν τα εγχειρίδια αυτά, δεν προβλέπεται διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων για να πιστοποιηθεί η απόκτηση ή όχι των προσφερόμενων γνώσεων, η συγκεκριμενοποίηση των διδακτικών στόχων ανά διδακτική ενότητα και η εξειδίκευσή τους ανάλογα με τους συγκεκριμένους εκπαιδευόμενους αποκτά μεγάλη σημασία για τον εκπαιδευτή. Στο ζήτημα αυτό ο εκπαιδευτής θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός μετά τις πρώτες δύο-τρεις συναντήσεις, για να αποφύγει την κλασική παγίδα της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας» σχετικά με αυτό που νομίζει ότι συνιστά τις μαθησιακές ικανότητες κάθε εκπαιδευόμενου και προκειμένου να μην υπάρξει το φαινόμενο τα σεμινάρια να γίνονται με δύο-τρεις ενεργούς εκπαιδευόμενους σε ένα, κατά τα λοιπά, ληθαργικό κλίμα.

Η «αυτοεκπληρούμενη προφητεία» ως όρος πρωτοεμφανίστηκε το 1948 και έκτοτε έχει χρησιμοποιηθεί πολύ συχνά ως ερμηνευτικό εργαλείο της επιστήμης της Παιδαγωγικής.

Για την εφαρμογή της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας» έχουν γίνει πολλά πειράματα σε σχολεία. Η πιο γνωστή μελέτη είναι δύο καθηγητών του Harvard, των Rosenthal και Jacobson. Σε ένα Δημοτικό σχολείο μοίρασαν ένα τεστ νοημοσύνης. Στους δασκάλους του σχολείου παραπλανητικά είπαν ότι αυτή η ομάδα παιδιών έχει υψηλό δείκτη νοημοσύνης, ενώ η άλλη ομάδα παιδιών έχει χαμηλό δείκτη νοημοσύνης. Το αποτέλεσμα ήταν στο τέλος της χρονιάς τα παιδιά που θεωρούνταν... πιο έξυπνα να έχουν καλύτερες επιδόσεις στα μαθήματα αυτά τα παιδιά που θεωρούνταν... λιγότερο έξυπνα. Οι ίδιοι οι δάσκαλοι επηρέαστηκαν και επηρέασαν. Πίστεψαν ότι κάποια παιδιά αποδίδουν καλύτερα, κάποια άλλα παιδιά είναι καλύτεροι μαθητές και έτσι τα αντιμετώπισαν. Οι επιδόσεις των μαθητών επιβεβαίωσαν την προφητεία, αφού και οι ίδιοι οι δάσκαλοι ασυνείδητα συμπεριφέρονταν διαφορετικά στις δύο ομάδες.

Στην τάξη ο δάσκαλος κατηγοριοποιεί τους μαθητές: ικανός, πολύ ικανός, λιγότερο ικανός κ.λπ. Αυτή η κατηγοριοποίηση φαίνεται από τη συμπεριφορά του δασκάλου και ο μαθητής εισπράττει τις προσδοκίες του δασκάλου. Ο πιο συναισθηματικός μαθητής, αυτός που είναι πιο ευάλωτος, αφομοιώνει τις προβλέψεις του δασκάλου και ανταποκρίνεται σε αυτό. Έτσι η προφητεία του δασκάλου εκπληρώνεται. Αν στο παραπάνω γενικό σχήμα προσαρμόσουμε την πραγματικότητα μιας εκπαίδευσης με εκπαιδευόμενους άτομα με ψυχική αναπηρία, είναι σαφές ότι ακόμη και με τις καλύτερες προθέσεις ως εκπαιδευτές, μπορούμε να πιαστούμε στην παγίδα της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας» για τους εκπαιδευόμενούς μας.

Από την άλλη πλευρά, η αξιολόγηση, που συνήθως γίνεται μέσω τη βαθμολόγησης, στοχεύει να υπολογίσει το αποτέλεσμα της προσπάθειας του μαθητή, ανάγοντάς το σε μία κλίμακα που περιέχει αριθμούς ή χαρακτηρισμούς. Φερ'ειπείν για την αξιολόγηση των μαθητών του Λυκείου στα πλαίσια κάθε διδακτικού τετραμήνου, το άρθρο 7 παράγραφος 1 ΠΔ 60/2006 προβλέπει ότι «για την αξιολόγηση του μαθητή κατά τετράμηνο ο διδάσκων συνεκτιμά:

- α. Τη συμμετοχή του στη διδακτική - μαθησιακή διαδικασία.
- β. Την επιμέλεια και το ενδιαφέρον του για το συγκεκριμένο μάθημα.
- γ. Την επίδοσή του στις γραπτές δοκιμασίες.
- δ. Τις εργασίες που εκτελεί στο σπίτι ή το σχολείο.
- ε. Το φάκελο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή, όπου αυτός τηρείται».

Οι διάφοροι τρόποι αξιολόγησης έχουν δεχθεί κριτική με ποικίλες αφετηρίες, κριτική συχνά θεμελιώδη, που αφορά την αμφισβήτηση της ίδιας της αξιολόγησης ως μέσου που μπορεί να βελτιώσει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Άλλοτε πάλι κατά της αξιολόγησης χρησιμοποιούνται επιχειρήματα που σχετίζονται με τη φύση του ίδιου του μαθήματος που τείνουν υπέρ της άποψης ότι δεν πρέπει να υπάρχει βαθμολόγηση των μαθητών. Τέτοιο παράδειγμα είναι το μάθημα του «ΣΕΠ (Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού)-Περιβάλλον Εργασίας» για το οποίο το υπ' αριθ. πρωτ. 93038/Γ2 από 28/7/2010 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας (διάθεσιμο στο http://users.sch.gr/grasy-epal-elven/sep_analitico.html) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «στο πλαίσιο του μαθήματος ΣΕΠ, οι μαθητές δεν αξιολογούνται εξαιτίας του σκοπού του μαθήματος και της έμφασης στην αυτοεξερεύνηση και στην προσωπική ανάπτυξη -ανάπτυξη θετικής αυτοαντίληψης, υψηλότερης αυτοεκτίμησης, δεξιοτήτων-. Η ανάπτυξη, λοιπόν,

του εαυτού δεν αξιολογείται με την παραδοσιακή έννοια της αξιολόγησης.» Με ανάλογη επιχειρηματολογία θεολόγοι καθηγητές είναι υπέρ της κατάργησης της βαθμολόγησης των μαθητών στο μάθημα των Θρησκευτικών σε γυμνάσια και λύκεια. Πάντως και με τα σημαντικά δεδομένα, η αξιολόγηση των μαθητών στο παραπάνω μάθημα είναι αυτονόητο ότι δεν βαθμολογεί την πίστη τους, αλλά την επίδοσή τους σε γνωστικούς στόχους ενός μαθήματος προκαθορισμένους από τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών για το συγκεκριμένο μάθημα, τα οποία προγράμματα εκπονεί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Έτσι κι αλλιώς, πάντως, εν προκειμένω από τους ίδιους τους στόχους του προγράμματος, προκύπτει ότι η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας πολύ λιγότερο έχει να κάνει με τη πιστοποίηση της απόκτησης ή όχι κάποιων συγκεκριμένων γνώσεων από τη μεριά των εκπαιδευόμενων και πολύ περισσότερο με το αν η διαδικασία αυτή οδήγησε στην υιοθέτηση μίας στάσης που αντιστοιχεί σε ένα υποκείμενο δικαιωμάτων συνειδητό, υπερήφανο και αξιοπρεπές.

Η διδακτική μεθοδολογία που διατρέχει τα σεμινάρια αυτά είναι κοινή για όλες τις διδακτικές ενότητες και προκρίνει τη διαλογική μορφή, αντί για την από καθέδρας διδασκαλία. Εξυπακούεται ότι σε μία διδακτική ενότητα «φορτωμένη» με πολλές αναφορές σε συγκεκριμένα άρθρα από τη νομοθεσία, θα πρέπει αυτά να διαβαστούν στην τάξη και μετά να αρχίσουν να συζητούνται. Κι αυτό, όμως, μπορεί να γίνει με τρόπο που να προωθεί τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων, φερ' ειπείν να διαβάζουν εκπαιδευόμενοι κάποια από τα άρθρα ή τα αποσπάσματα δικαστικών αποφάσεων. Άλλοτε θα χρησιμοποιείται η επαγωγική μέθοδος διδασκαλίας (από το ειδικό και συγκεκριμένο, για το οποίο, άλλωστε, θα υπάρχει πλούσιο βιωματικό υλικό, στο γενικό και αφηρημένο) και άλλοτε η απαγωγική, που χρησιμοποιεί την αντίστροφη πορεία. Είναι αυτονόητο ότι, οι προσωπικές εμπειρίες των εκπαιδευόμενων συνιστούν μεν πολύτιμο υλικό για τη διδασκαλία, πρέπει όμως να χρησιμοποιούνται με πολύ διακριτικό τρόπο και αφού έχει κατακτηθεί η σχετική εμπιστοσύνη μέσα στην τάξη.

Το ίδιο διακριτικά θα πρέπει να μεταχειριστεί ο εκπαιδευτής την τρέχουσα επικαιρότητα, η οποία πάντοτε μας τροφοδοτεί με πολύ εύστοχα παραδείγματα και θέματα προς συζήτηση σχετιζόμενα με το περιεχόμενο των διδακτικών εννοιών. Διακριτικά μεν, ώστε να μην αποκλείσει κανέναν από αυτούς που εκπαιδεύει λόγω των διαφορετικών του πεποιθήσεων, άφοβα όμως, διότι οι εκπαιδευόμενοι αφενός δεν ζουν σε κάποιο γυάλινο πύργο και αφετέρου πρέπει να συνειδητοποιήσουν τα πολιτικά επίδικα που εξ αντικειμένου συνδέονται με τη θεσμική κατοχύρωση και την άσκηση οποιασδήποτε μορφής δικαιωμάτων.

Ο «ρυθμός» της διδασκαλίας καθορίζεται από τη διδακτική ενότητα που αντιστοιχεί σε ένα δίωρο. Γίνεται μνεία ότι το υλικό που προσφέρεται στο παρόν εγχειρίδιο ως ιδέες και προτάσεις στον εκπαιδευτή για τη διδασκαλία κάθε διδακτικής ενότητας μπορεί στα μάτια του εκπαιδευτή άλλοτε να «μην φτάνει» και άλλοτε να «είναι πολύ» για τα συγκεκριμένα χρονικά όρια. Αυτό δεν είναι τυχαίο. Επιλέχθηκε προκειμένου ο εκπαιδευτής να έχει τη διακριτική ευχέρεια να διαλέξει και να χρησιμοποιήσει είτε τα προτεινόμενα στο παρόν εγχειρίδιο είτε άλλα εργαλεία που του φαίνονται πιο ταιριαστά για τη συγκεκριμένη τάξη εκπαιδευόμενων. Αυτά τα άλλα εργαλεία εννοείται ότι θα προέρχονται από μία ευρεία γκάμα πηγών, ανάλογα και με τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις του και το είδος δουλειάς με το οποίο είναι περισσότερο εξοικειωμένος.

Οι ασκήσεις εμπέδωσης θα γίνεται προσπάθεια να διεξάγονται στην τάξη, στα πλαίσια

του διδακτικού δώρου κάθε σεμιναρίου. Έχει προβλεφθεί, όμως, να δίνονται κατά καιρούς στους εκπαιδευόμενους μικρές εργασίες για το σπίτι, οι οποίες θα συζητούνται στο επόμενο εκπαιδευτικό δώρο, διευκολύνοντας μία εισαγωγή στην επόμενη διδακτική ενότητα. Είναι προφανές ότι αυτές τις εργασίες θα τις κάνει όποιος/α εκπαιδευόμενος/η θέλει. Εμείς από την πλευρά μας πρέπει να ενθαρρύνουμε την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή, αποφεύγοντας τη συνεργασία με ορισμένους, τους ίδιους πάντα, πιο επιμελείς εκπαιδευόμενους έστω και μεροληπτώντας υπέρ εκπαιδευόμενων λιγότερο επιμελών, οι οποίοι, όμως, σε κάποια στιγμή δείχνουν κάποια σημάδια αφύπνισης και ενεργότερης συμμετοχής.

Όσον αφορά την παρουσίαση της νομοθεσίας και της νομολογίας, θα πρέπει, επιθυμώντας ως εκπαιδευτές να μιλήσουμε για κάτι συγκεκριμένο από τη νομοθεσία ή τη νομολογία, να αναφερθούμε και σε χίλια δύο άλλα πράγματα, προκειμένου το συγκεκριμένο να γίνει κατανοητό. Για το λόγο αυτό, όταν θα σχολιάζουμε στην τάξη ή θα δίνουμε ως homework δικαστικές αποφάσεις, θα πρέπει να εστιάζουμε σε αποσπάσματά τους που αναδεικνύουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους και να φροντίζουμε να μην παρεκκλίνει η συζήτηση σε θέματα άσχετα (πχ δικονομικά, ενεργητικής ή παθητικής νομιμοποίησης κλπ), παρά μόνο αν αυτό εξυπηρετεί τους διδακτικούς μας στόχους.

II. Εκπαίδευση για την αυτοσυνηγορία και τα δικαιώματα των ψυχικά αναπήρων.

Αιμιλία Πανάγου, Μαρία Μητροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων των εκπαιδευομένων με στόχο να γίνουν κατανοητά τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη και ειδικότερα τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Αυτή η μάθηση και συνειδητοποίηση της σημασίας και δικαιωματικής δυνατότητας αυτοεκπροσώπησης και αυτοσυνηγορίας οδηγεί στην απαίτηση για ίση συμμετοχή χωρίς διακρίσεις στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των πολιτών και στην άρση των παντός είδους εμποδίων.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να ακολουθήσει βασικά το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών. Όμως καλό είναι να αποφύγει την καθ'έδρα διδασκαλία του μονόλογου των διαλέξεων, να κάνει ζωντανή και συμμετοχική διδασκαλία μέσω παραδειγμάτων, ασκήσεων, εποπτικών μέσων, εμπειριών ζωής.

Για παράδειγμα, μπορεί να ξεκινήσει με βάση τα παρακάτω παράλληλα κείμενα σχετικά με την ισότιμη συμμετοχή στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες ως εξής:

Ανάγνωση και σύγκριση παράλληλων κειμένων: άρθρο 16 παρ. 4 του Συντάγματος, Ν. 3794/2009 και 3699/2008 και το παρατιθέμενο άρθρο 24 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Άρθρο 24

Εκπαίδευση

1. Τα Κράτη Μέλη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ΑμεΑ στην εκπαίδευση. Με σκοπό να πραγματοποιηθούν το δικαίωμα αυτό χωρίς διάκριση και βάσει των ίσων ευκαιριών, τα Κράτη Μέλη εξασφαλίζουν ένα σύστημα ενταξιακής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και δια βίου μάθηση που αποσκοπεί:

- (α) στην πλήρη ανάπτυξη των ανθρώπινων δυνατοτήτων και την αίσθηση αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης, και την ενίσχυση του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου, τις θεμελιώδεις ελευθερίες και την ανθρώπινη ποικιλομορφία,
 - (β) την ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων και της δημιουργικότητας των ΑμεΑ, όπως επίσης και των διανοητικών και σωματικών ικανοτήτων, στο μέγιστο βαθμό,
 - (γ) στη διευκόλυνση των ΑμεΑ προκειμένου να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία.
2. Για την πραγματοποίηση αυτού του δικαιώματος, τα Κράτη Μέλη εξασφαλίζουν ότι:
- (α) τα ΑμεΑ δεν αποκλείονται από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα λόγω της αναπηρίας, και ότι τα παιδιά με αναπηρία δεν αποκλείονται από τη δωρεάν και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω της αναπηρίας,
 - (β) τα ΑμεΑ μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μια ενταξιακή, ποιοτική και δωρεάν πρω-

- τοβάθμια εκπαίδευση και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε ίση βάση με τους άλλους, στις κοινότητες στις οποίες ζουν,
- (γ) παρέχεται εύλογη προσαρμογή των αναγκών του ατόμου,
- (δ) τα ΑμεΑ θα λαμβάνουν την υποστήριξη που απαιτείται, εντός του γενικού εκπαιδευτικού συστήματος, για να διευκολύνουν την αποτελεσματική τους εκπαίδευση,
- (ε) αποτελεσματικά εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης παρέχονται σε περιβάλλοντα που μεγιστοποιούν την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη, σύμφωνα με το σκοπό της πλήρους ένταξης.

3. Τα Κράτη Μέλη διευκολύνουν τα ΑμεΑ να αποκτήσουν δεξιότητες τόσο ως προς το πως θα διάγουν τη ζωή τους, όσο και ως προς την κοινωνική ανάπτυξη τους για να διευκολύνουν την πλήρη και ίση συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και ως μέλη της κοινωνίας.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Βλ. Πηγές, Βοηθήματα και Βιβλιογραφία που αναγράφονται αναλυτικά στη βιβλιογραφία της αντίστοιχης ενότητας στο εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων.

Κεφάλαιο I: Ψυχική αναπηρία και δικαιώματα

1. Δικαιώματα του ανθρώπου (Σύνταγμα και διεθνές/ευρωπαϊκό πλαίσιο)

Θωμάς Χαραλαμπίδης, Χρήστος Λαμπάκης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Οι εκπαιδευόμενοι θα κατανοήσουν την ιστορικότητα των δικαιωμάτων, την κεφαλαιώδη σημασία τους για το «ευ ζην», ατομικό και συλλογικό, τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα που συγκροτεί τη φιλοσοφία τους. Θα συλλάβουν την έννομη τάξη ως όλον που διαθέτει συστηματικό χαρακτήρα μεταξύ των επιμέρους νομοθετικών κειμένων που τη συναπαρτίζουν και θα αντιληφθούν την ιεραρχία των πηγών του δικαίου και τη σημασία της ερμηνείας των κανόνων δικαίου.

Θα γίνει, επίσης, αντιληπτό ότι η λειτουργία των δικαιωμάτων εμπεριέχει συχνά το στοιχείο της σύγκρουσης και όχι της ταύτισης ή της αρμονίας. Αυτό οφείλεται στο ότι η σύγκρουση αυτή είναι παρούσα στο κοινωνικό γίγνεσθαι, όπου διαφορετικά δικαιώματα, πολλές φορές αντικρουόμενα, πρέπει να σταθμιστούν. Θα εξηγηθεί ότι, ακριβώς για αυτό το λόγο, η ισοπολιτεία δεν είναι κάτι άπαξ κατακτημένο, αλλά ένα συνεχές θεσμοθετημένο ζητούμενο, η απονομή της δικαιοσύνης είναι μία κοπιώδης διεργασία που δεν μπορεί να γίνεται με αυτοματισμούς και ότι εύκολες φωνές που διαμαρτύρονται για τη λειτουργία της δικαιοσύνης μπορεί και να κάνουν κακό, παρά καλό, αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Η ενότητα έχει εισαγωγικό χαρακτήρα και μεγάλη σημασία για την κατανόηση των υπολοίπων εννοιών της σειράς των εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Για το λόγο αυτό χρήσιμο θα ήταν να επιλεγεί για τη διδασκαλία της μία μέθοδος που να χρησιμοποιεί ποικιλία πηγών, να αποφεύγει το μονόλογο του εκπαιδευτή και να εμπλέκει άμεσα τους εκπαιδευόμενους.

Προτείνουμε την ακόλουθη πορεία:

- ▶ Ανάγνωση στην τάξη των σελίδων 21 και 22 της Γενικής Εισαγωγής του Πρακτικού Οδηγού για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη σε δύο φά-

σεις. Α' φάση: σελ.21 μέχρι 2 σειρές πριν το τέλος της και μετά συζήτηση με επιδίωξη την ενεργό συμμετοχή όλων. Β' φάση: σελ.21 τελευταία παράγραφος και σελ.22 ως τη μέση και μετά συζήτηση με επιδίωξη την ενεργό συμμετοχή όλων. Στη συζήτηση προσπαθούμε να αναδειχθεί στη μεν πρώτη φάση η σύνδεση ανάμεσα στα επιμέρους δικαιώματα του καθένα μας και τη συνολικά εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας, στη δε δεύτερη φάση ότι υπάρχουν ανώτερες του απλού νόμου νομοθετικές βαθμίδες που λειτουργούν σε συνταγματικό, διακρατικό και ευρωπαϊκό κοινοτικό επίπεδο.

- ▶ Δείχνουμε στους εκπαιδευόμενους το Σύνταγμα και, προσπαθώντας να τους εξοικειώσουμε με το συνταγματικό κείμενο, δίνουμε σε ένα/μία από αυτούς να διαβάσουν το πρώτο και το τελευταίο άρθρο του.
- ▶ Διαβάζουμε το άρθρο 5 παρ.2 Συντάγματος σε αντιπαραβολή με το άρθρο 4 παρ.4 Συντάγματος και ζητούμε από τους εκπαιδευόμενους να μας πουν πού διαφέρουν.
- ▶ Το ίδιο κάνουμε με τα άρθρα 11 παρ.1 του ελληνικού Συντάγματος και 54 του προίσχύσαντος Συντάγματος της Αιγύπτου 1980/2005 για να δούμε αν και πώς εφαρμόστηκε το τελευταίο στην αιγυπτιακή εξέγερση του 2011, μετά την οποία θεσπίστηκε νέα Συνταγματική Διακήρυξη η οποία στο άρθρο 11 αυτής περιλαμβάνει το δικαίωμα ελεύθερης δημόσιας συνάθροισης.
- ▶ Ζητούμε παραδείγματα από την καθημερινότητα των εκπαιδευόμενων, μέσω των οποίων να επιτευχθεί μία προσέγγιση των εννοιών της στάθμισης δικαιωμάτων και της αρχής της αναλογικότητας. Εξηγούμε πώς εμφανίστηκε ιστορικά στην Ελλάδα η αρχή της αναλογικότητας πριν κατοχυρωθεί και στο άρθρο 25 και με την ευκαιρία αυτή λέμε δυο λόγια για το Συμβούλιο Επικρατείας (ΣτΕ) και τη θεσμική λειτουργία του.
- ▶ Κλείνοντας τη διδασκαλία της ενότητας, θα μπορούσαμε να διανείμουμε στους εκπαιδευόμενους το άρθρο του Γιώργου Γιαννουλόπουλου από το περιοδικό «Κοινωνία και Ψυχική Υγεία», τευχ. 6, σελ.84-86 και να ζητήσουμε, ως homework, να το διαβάσουν και να γράψουν λίγες σκέψεις που τους γέννησε η ανάγνωση αυτού του κειμένου (www.socialexclusion.gr/site.php?&file=download.xml&dfile=6th_volume.pdf&site=pagefiles). Κάποιοι/ες που θέλουν θα διαβάσουν τις σκέψεις τους στην αρχή της επόμενης, δεύτερης εκπαιδευτικής συνάντησης, ώστε, με αφορμή την ανάγνωση αυτή, να αναφερθούμε στη σημαντικότερη διάκριση μεταξύ κατοχύρωσης των δικαιωμάτων σε νομικά κείμενα και εφαρμογής των δικαιωμάτων στην πράξη και να εισαχθούμε στη μετάβαση από το γενικό στο ειδικό, δηλαδή από τα δικαιώματα του ανθρώπου στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, που αποτελούν και το αντικείμενο της δεύτερης εκπαιδευτικής συνάντησης.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Πέρα από τα βιβλία και εγχειρίδια που αναγράφονται στη βιβλιογραφία της αντίστοιχης ενότητας στο εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων, βλ. και:

Άρθρο 54 του Συντάγματος της Αιγύπτου 1980/2005 (στην αγγλική γλώσσα, από το διαδικτυακό τόπο <http://aceproject.org/eroen/regions/mideast/EG/Egyptian%20Constitution%20-%20English.pdf/view>)

Άρθρο 16 του νέου, μετεπανάστατικού Συντάγματος της Αιγύπτου 2011 (στην αγγλική γλώσσα, από το διαδικτυακό τόπο http://www.cabinet.gov.eg/AboutEgypt/ConstitutionalDeclaration_e.pdf)

Παπακωνσταντίνου Κ. & Κασίρας Λ., *Πολιτική και Δίκαιο*, Β' Γενικού Λυκείου, βιβλίο εκπαιδευτικού, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, σελ.109-125.

Σωτηρίου Σ., Κορδονούρη Σ. & Ζαφρανίδου Αικ., (κ.κ.), *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Γ' Γυμνασίου*, βιβλίο εκπαιδευτικού, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, σελ.80-88.

2. Το πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν σε βάθος οι εκπαιδευόμενοι πρωτίστως τα παρεχόμενα από τη Σύμβαση δικαιώματα και την πρακτική τους σημασία στην καθημερινότητα ενός ατόμου με ψυχική αναπηρία. Βασικός άξονας της Σύμβασης αποτελεί η **μη διάκριση** κατά οποιουδήποτε ατόμου με βάση την αναπηρία, έτσι όλα τα επιμέρους δικαιώματα θα πρέπει να ειδικθούν και να κατανοηθούν υπό το πρίσμα αυτό. Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία έχει το **δικαίωμα αναφοράς** που παρέχεται πλέον (από το Πρωτόκολλο) και σε μεμονωμένα άτομα εφόσον υπήρξαν θύματα παραβίασης των δικαιωμάτων, που περιέχονται στη Σύμβαση, από ένα συμβαλλόμενο κράτος, όπως είναι η Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να καταστούν σαφείς στους εκπαιδευόμενους οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αναφοράς και ότι αυτή απευθύνεται στην **Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία**, ώστε να μπορούν να προσφύγουν ακόμη και μόνοι τους σε περίπτωση παραβίασης.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να ακολουθήσει βασικά το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων ως προς το περιεχόμενο με στόχο να εμποδωθούν ουσιαστικά αφενός τα παρεχόμενα από τη Σύμβαση δικαιώματα και αφετέρου το δικαίωμα αναφοράς, χρησιμοποιώντας μεθόδους και τεχνικές ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων, αξιοποιώντας παραδείγματα, παράλληλα κείμενα, βίντεο και power point, κ.ά.

Παράλληλα, αν υπάρχει επαρκής χρόνος θα μπορούσε να γίνει ανάπτυξη και των λοιπών δικαιωμάτων που προβλέπονται στη Σύμβαση και δεν έχουν περιληφθεί στο εγχειρίδιο.

Πρέπει, τέλος, να επισημανθεί ότι η Σύμβαση αποτελεί την ελάχιστη βάση προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Συνεπώς, αν ένας νόμος παρέχει πληρύτερη και αποτελεσματικότερη προστασία υπερτερεί (άρθρο 4 παρ. 4 Σύμβασης).

Προτείνουμε την ακόλουθη πορεία διδασκαλίας (μέσω παραδείγματος) ώστε να κατανοηθούν στην ουσία τους τα παρεχόμενα δικαιώματα από τη Σύμβαση:

Παράδειγμα: Μόνιμος υπάλληλος σε Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) υποβάλλει αίτημα για μετάταξη σε ΚΕΠ πόλης στην οποία διαμένουν οι γονείς του, επικαλούμενος –μεταξύ άλλων– σοβαρούς λόγους ψυχικής υγείας. Το αίτημά του αυτό απορρίπτεται από

τη Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας των ΚΕΠ του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με το αιτιολογικό ότι δεν είχε συμπληρωθεί πενταετής παραμονή στη θέση της αρχικής τοποθέτησης και επομένως η μετάταξη δεν είναι επιτρεπτή. Η απορριπτική αυτή απόφαση, στο μέτρο που δε λαμβάνει υπόψη αντικειμενικές συνθήκες, όπως η ανάγκη συστηματικής και εξειδικευμένης ιατρικής παρακολούθησης και φροντίδας ή η ανάγκη υποστήριξης από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον τους, αντίκειται στη Σύμβαση και συγκεκριμένα στο άρθρο 27 παρ. 1 (ι), σύμφωνα με το οποίο τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα εύλογης προσαρμογής των ΑμεΑ στο χώρο εργασίας. Με άλλα λόγια, η διοίκηση θα έπρεπε να εξετάσει επί της ουσίας το αίτημα του αναφερομένου για μετάταξη, διερευνώντας αφενός τις υπηρεσιακές ανάγκες του ΚΕΠ από το οποίο ζητείται μετάταξη - καθώς επίσης και εναλλακτικούς τρόπους κάλυψης του κενού που θα προκαλέσει ενδεχόμενη ικανοποίηση του αιτήματός του - και αφετέρου την πραγματική βασιμότητα των λόγων που καθιστούν αναγκαία τη μετάταξη ως μέτρο εύλογης προσαρμογής λόγω αναπηρίας (Πρβλ. Συνήγορο του Πολίτη, Υπόθεση 138797/2011).

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Αιτιολογική έκθεση του Ν. 4074/2012, ΦΕΚ Α΄ 88/11-4-2012

<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/k-amea-eis.pdf>

Ειδική Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη για την ίση μεταχείριση και τις διακρίσεις για το 2011 :

<http://www.synigoros.gr/resources/ish-metaxeirish.pdf>

Ελληνικό Σύνταγμα, άρθρο 28 παρ. 1

Ν. 3304/2005 (ΦΕΚ Α΄ 16/27-1-2005) «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Άτομα με αναπηρία, άρθρο 12

3. Αναπηρία και δικαιώματα (προστασία σε εθνικό & διεθνές πλαίσιο)

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να κατανοήσουν την έννοια των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και της προστασίας τους και των εκφάνσεών της σε νομοθετικά κείμενα, με έμφαση σε αυτά που έχουν αυξημένη τυπική ισχύ (του Συντάγματος και των Διεθνών Συμβάσεων που έχουν κυρωθεί με νόμο στη χώρα μας).

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

- ▶ Αρχικά παρουσιάζουμε την ιεραρχία των κανόνων δικαίου και την συμβατότητα των νόμων στις γενικές κατευθύνσεις και αρχές του Συντάγματος και των Διεθνών Συμβάσεων.

- ▶ Αναφορές με παραδείγματα για την κρίση περί συνταγματικότητας των νόμων.
- ▶ Εξηγούμε τα βασικά ατομικά δικαιώματα κατά το ελληνικό Σύνταγμα.
- ▶ Διαβάζουμε και αναλύουμε το άρθρο 21 του Συντάγματος.
- ▶ Διανέμουμε και αναλύουμε τις βασικές διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και Προαιρετικό Πρωτόκολλο (ν. 4074/2012).
- ▶ Αναπτύσσουμε τις βασικές διατάξεις του ν. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού». Σχολιάζουμε την 1877/2007 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ).
- ▶ Αναπτύσσουμε τις βασικές διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, με έμφαση στο άρθρο 15 του ν. 1426/84. Δίνουμε παράδειγμα.
- ▶ Με αναφορά σε ανάπηρους ανήλικους αναφέρουμε τις διατάξεις των άρθρων 23 και 24 του ν. 2101/92 (Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού).
- ▶ Αναφέρουμε την αξία των κειμένων μη συμβατικού χαρακτήρα.
- ▶ Αναφέρουμε τις βασικές αρχές που διατυπώνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
- ▶ Παρουσιάζουμε τις αναφορές σε κείμενα του ΟΗΕ για αναπήρους (Διακήρυξη των δικαιωμάτων των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων, Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αναπήρων Ατόμων, Κανονισμοί για την Εξίσωση των Ευκαιριών για τους Ανθρώπους με Αναπηρίες).
- ▶ Ζητάμε την γνώμη των εκπαιδευομένων αναφορικά με την εφαρμογή των γενικών κατευθύνσεων περί δικαιωμάτων στην πράξη. Ζητάμε να δοθούν παραδείγματα εφαρμογής και μη εφαρμογής των βασικών δικαιωμάτων των αναπήρων.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Γαβαλά Ν. (2011), «Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης ως μηχανισμός προστασίας θεμελιωδών εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων», *Ελληνική Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου*, σελ. 449 επ.

Μεντεσίδου Α. (2010), «Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας - Οδηγ. 2000/43/ΕΚ, 2000/78/ΕΚ, Ν. 3304/2005», *Επιστημονική Επετηρίδα Αρμενόπουλος*, σελ. 41.

Ορφανίδη Δ. (2006), «Η μετατόπιση του βάρους απόδειξης σε περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης στο αστικό δίκαιο. Τρία κοινοτικά κριτήρια εφαρμογής της από τον εθνικό δικαστή», *Το Σύνταγμα*, σελ. 1097 επ..

Πάνου Κ. (2009), «Το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση. Σκέψεις με αφορμή την πρόσφατη απόφαση της 8ης Απριλίου 2009 του γαλλικού Conseil d'Etat, Σχετ.Νομολ.: ΣτΕ 2523/2004, ΣτΕ 3176/2004», *ΕΔΚΑ*, σελ. 593 επ..

Τραυλού-Τζανετάτου Α (2011), «Απόλυση εργαζομένου λόγω ασθένειας. Με αφορμή την απόφαση C-13/05 του Δ.Ε.Κ. (υπόθεση Navas), *Ελληνική Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου*, σελ. 321 επ..

4. Το άτομο με ψυχική αναπηρία ως υποκείμενο δικαιωμάτων

Θωμάς Χαραλαμπίδης, Κώστας Κοσμάτος

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Η ανάδειξη της σημασίας να είναι κάποιος υποκείμενο δικαιωμάτων και του πόσο επαχθές, αλλά και απαράδεκτο για τον ισχύοντα νομικό πολιτισμό μας είναι να υπάρχουν άνθρωποι χωρίς δικαιώματα. Η κατανόηση από πλευράς εκπαιδευόμενων της αλληλεπίδρασης διαφόρων ιδιοτήτων ενός προσώπου στον τρόπο που λειτουργούν τα δικαιώματά του. Η συγκεκριμενοποίηση της διάκρισης μεταξύ, αφενός, δικαιωμάτων επαρκώς κατοχυρωμένων στη νομοθεσία, που η εφαρμογή τους είναι ελλιπής ή ανύπαρκτη και, αφετέρου, δικαιωμάτων που δεν υφίστανται καν στη νομοθεσία. Η διάκριση αυτή διατρέχει όλες τις ενότητες του εγχειριδίου και έχει κεφαλαιώδη σημασία στην προσπάθεια να αποφεύγονται απαξιωτικές έναντι των δικαιωμάτων συμπεριφορές που συναντούμε συχνά υποστηριζόμενες με «επιχειρήματα καφενεΐου». Τα «επιχειρήματα» αυτά όχι μόνο κάνουν πιο αδύναμο το δημόσιο διάλογο, αλλά και αυξάνουν την κοινωνική ανοχή σε αντίστοιχες αυταρχικές-αντιδημοκρατικές επιχειρηματολογίες.

Είναι σκόπιμη η σύνδεση των συμπεριφορών αυτών που απαξιώνουν τα δικαιώματα, με συμπεριφορές που απαξιώνουν τη δικαιοσύνη, για τις οποίες έγινε λόγος στην ενότητα 1.1 του ίδιου με το παρόν κεφαλαίου (δείτε σχετικά το σκοπό της διδακτικής ενότητας 1.1 στο παρόν εγχειρίδιο εκπαιδευτή), αφού πολύ συχνά αυτές εκφέρονται από τους ίδιους φορείς.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

- ▶ Στην αρχή προσπαθούμε να σκεφτούμε ένα συγκεκριμένο δικαίωμα στη σχέση του με την ενεργό άσκσή του και σε σχέση με την αδυναμία άσκησής του. Φερ'ειπείν το δικαίωμα στην ελευθερία της μετακίνησης σε σχέση με την πραγματικότητα του εγκλεισμού σε ένα κελί φυλακής. Χρησιμοποιούμε το παράδειγμα του Εβραϊκού Μουσείου του Βερολίνου, όπου υπάρχει συγκεκριμένος χώρος προσομοίωσης κελιού, ο επονομαζόμενος «πύργος του ολοκαυτώματος», όπου μπορεί να παραμείνει όσο θέλει ο επισκέπτης του Μουσείου. Δείχνουμε στους εκπαιδευόμενους φωτογραφία του εσωτερικού αυτού του χώρου, (διαθέσιμη στο http://en.wikipedia.org/wiki/File:Holocaustturm_im_J%C3%BCdischen_Museum_innenansicht.jpg) και συζητάμε μαζί τους για την αίσθηση που θα τους έδινε μία τέτοια επίσκεψη.
- ▶ Ανάγνωση των 2 πρώτων σελίδων του άρθρου Ευτ. Φυτράκη στα «Θέματα Αναπηρίας» τευχ.26, σελ.20-21. Συζήτηση στην τάξη για το τι κατανοεί ο καθένας/καθεμιά. Λέμε στην τάξη τι είναι ο Φυτράκης και πώς σχετίζεται με το πρόγραμμα. Σύνδεση με το άρθρο Γ. Γιαννουλόπουλου επί του οποίου δόθηκε η εργασία στο τέλος του 1ου μαθήματος και ορισμένες εργασίες διαβάστηκαν στο 2ο μάθημα.
- ▶ Από εγχειρίδιο ΠΟΥ/ΥΥΚΑ Νομοθεσία για την ψυχική υγεία σελ.2, εξηγούμε τι είναι ο ΠΟΥ και τι το συγκεκριμένο εγχειρίδιο και παραθέτουμε το «Η ύπαρξη νομοθεσίας για την ψυχική υγεία δεν εγγυάται απαραίτητα την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές. Σε κάποιες χώρες, μάλιστα, η νομοθεσία

αυτή περιλαμβάνει διατάξεις που οδηγούν στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Και παρακάτω, στη σελ.7: «Σε πολλές χώρες η παραμέληση του σκέλους της εφαρμογής της νομοθεσίας είχε ως επακόλουθο τη δημιουργία χάσματος μεταξύ του γράμματος του νόμου και της πρακτικής εφαρμογής. Οι δυσκολίες κατά την εφαρμογή μπορεί να προκύψουν λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης, έλλειψης ανθρωπίνων πόρων, άγνοιας της σχετικής νομοθεσίας εκ μέρους των επαγγελματιών, των φροντιστών, των οικογενειών και του κοινού, έλλειψης συντονισμού και, ενίοτε, λόγω διαδικαστικών δυσκολιών».

- ▶ Συζητούμε τη διάκριση ανάμεσα σε προστατευτικούς των δικαιωμάτων νόμους που δεν εφαρμόζονται και νόμους με περιοριστική αντίληψη για τα δικαιώματα των ψυχικά πασχόντων. Δίνουμε το παράδειγμα του ΝΔ 104/1973, από το οποίο διαβάζουμε στην τάξη το άρθρο 5 για την ακούσια εξέταση, ως νομοθετήματος με κατεξοχήν περιοριστική αντίληψη για τα δικαιώματα των ψυχικά πασχόντων. Διαπιστώνουμε τη μη εφαρμογή στην Ελλάδα ενός, σε γενικές γραμμές, πολύ ικανοποιητικού νομοθετικού πλαισίου και συζητούμε για το τι φταίει: κάτι από αυτά που γράφει ο ΠΟΥ, όλα αυτά μαζί, κάτι άλλο; Εκφράζουμε τελευταίοι την προσωπική μας άποψη για να μην χειραγωγήσουμε τη συζήτηση.
- ▶ Παράδειγμα: στην Αυστρία είναι θεσμοθετημένο οι υπηρεσίες των συνηγόρων των ασθενών να παρέχονται δωρεάν. Κάθε ασθενής που εγκλείεται ακούσια δικαιούται να λάβει τις υπηρεσίες ενός συνηγόρου (εγχειρίδιο ΥΓΚΑ, σελ 47). Συζητάμε με την ομάδα αν αυτό είναι πρόβλημα στην Ελλάδα και τι είδους (πρόβλημα εφαρμογής). Λέμε τι μπορεί να γίνει με το υπάρχον πλαίσιο (για παροχή νομικής βοήθειας κατ'εφαρμογή Ν.3226/2004) και τι πρέπει να θεσμοθετηθεί ως αλλαγή στη νομοθεσία.
- ▶ Δίνουμε τα 3 παραδείγματα του εγχειριδίου εκπαιδευομένων για την παράλληλη ισχύ γενικών καθολικών δικαιωμάτων και ειδικών δικαιωμάτων αναπήρων. Ρωτάμε τους εκπαιδευόμενους αν θεωρούν ότι αυτή η παράλληλη ισχύς είναι επί της ουσίας δίκαιη.
- ▶ Τέλος, προετοιμάζουμε την επόμενη διδακτική ενότητα ζητώντας από τους εκπαιδευόμενους να μας αναφέρουν εν συντομία, αν θέλουν, περιπτώσεις από την εμπειρία τους, όπου η αναπηρία, αντί να τους χορηγεί επιπλέον δικαιώματα, λειτούργησε ως εμπόδιο στην ακώλυτη απόλαυση γενικών δικαιωμάτων τους.
- ▶ Δίνουμε ως homework την ανάγνωση του άρθρου της Δανάης Κολτσίδα, Ανθρώπινα δικαιώματα «στην πράξη», εφημερίδα «η Αυγή της Κυριακής», φύλλο 11324, 5/2/2012, διαθέσιμο <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=667495> και του Κωστή Χατζηδάκη από το «Για μια οικονομία με ανθρώπινο πρόσωπο».

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Πέρα από τα βιβλία και εγχειρίδια που αναγράφονται στη βιβλιογραφία της αντίστοιχης ενότητας στο εγχειρίδιο εκπαιδευομένων, βλ. και:

Κολτσίδα Δ., Ανθρώπινα δικαιώματα «στην πράξη», εφημερίδα «η Αυγή της Κυριακής», φύλλο 11324 της 5/2/2012, διαθέσιμο διαδικτυακά στο <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=667495>.

ΝΔ 104/1973, άρθρο 5.

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ), 2005, Νομοθεσία για την ψυχική υγεία και ανθρώπινα δι-

καιώματα, πακέτο οδηγιών για την πολιτική και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, έκδοση στα ελληνικά του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης/Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας, σελ.2, 7, 47, διαθέσιμο διαδικτυακά στην ιστοσελίδα:

<http://www.mohaw.gr/gr/ygeia/yphresies/odigiespoy>

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑΑ-N.4074/2012, ΦΕΚ Α' 88/11-4-2012).

Χατζηδάκης Κ. (2011), στο συλλογικό τόμο *Για μια οικονομία με ανθρώπινο πρόσωπο*, Αθήνα, Γραφείο και Ίδρυμα Νεότητας Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών, σελ.77-83.

5. Δικαιώματα του ατόμου με ψυχική αναπηρία (προστασία, αξιοπρέπεια, αποκατάσταση)

Θωμάς Χαραλαμπίδης, Κώστας Κοσμάτος

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Η ενότητα στοχεύει κατά κύριο λόγο στην αναφορά σε συγκεκριμένα δικαιώματα που θα αναφερθούν με παραπομπή στα άρθρα των κειμένων που τα κατοχυρώνουν. Μέσα από τη γνώση αυτή θα προέλθει η ενδυνάμωση για την αυτοσυνηγορία, που αποτελεί και συνολικότερο στόχο των εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Στόχο συναποτελεί και η ενθάρρυνση για άσκηση των δικαιωμάτων ενώπιον των αντίστοιχων δικαστηρίων, ελληνικών και Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Η άσκηση αυτή προσκρούει άλλοτε στην πτωπαθή αντίληψη ότι ο προσφεύγων «δεν πρόκειται να βρει το δίκιο του», άλλοτε στις πολύ περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες του εν δυνάμει προσφεύγοντος που δεν επιτρέπουν εξεύρεση του δικηγόρου της επιλογής του, και, βεβαίως, συχνά σε συνδυασμό των παραπάνω δύο παραγόντων. Για αυτό το λόγο σκόπιμο θα ήταν να εφοδιάσουμε τους εκπαιδευόμενους με πολύ συγκεκριμένες χρηστικές πληροφορίες σχετικά με το πώς μπορούν να κάνουν χρήση των ευεργετημάτων του Ν.3226/2004 για την παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας, στον οποίο είχαμε αναφερθεί στο αμέσως προηγούμενο μάθημα. Επίσης, πρέπει να προσέξουν, όσοι από τους εκπαιδευτές είναι δικηγόροι, να μην εκληφθεί η απάντησή τους ως «άγρα πελατών» και να συσχετισθεί με προσωπικές υποθέσεις των εκπαιδευόμενων, στις οποίες οι τελευταίοι σχεδόν σίγουρα θα αναφερθούν κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας, .

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Επειδή η ενότητα αναφέρεται στο Σύνταγμα, σε κοινούς νόμους, αλλά και σε διεθνείς συμβάσεις, αποτελεί μια καλή αφορμή για να φρεσκάρουμε στους εκπαιδευόμενους τη σχετική διάκριση πηγών των δικαιωμάτων στην οποία είχαμε πρωτοαναφερθεί στην Ενότητα 1 του Κεφαλαίου Ι.

- ▶ Λόγω της φύσης της ενότητας διατρέχουμε τον κίνδυνο να γίνουμε βαρετοί μέσα από τη συνεχή αριθμολογία και «αρθρολογία». Για το λόγο αυτό πρέπει να επινοήσουμε συμμετοχικές δραστηριότητες που να δίνουν «ανάσες» στους εκπαιδευόμενους. Στην κατεύθυνση αυτή πολύ χρήσιμο θα είναι να αναγνώσουμε σύντομα αποσπάσματα ή περιλήψεις δικαστικών αποφάσεων αμέσως μετά την αναφορά σε συγκεκριμένα άρθρα

(εξαιρετική πηγή για κάτι τέτοιο θα ήταν σύντομα μεταφρασμένα αποσπάσματα από την απόφαση του ΕΔΔΑ Ράκεβιτς κατά Ρωσίας, (2003), διαθέσιμη διαδικτυακά στα αγγλικά στο <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2003/558.html>, και από την απόφαση του ΕΔΔΑ Τούπα κατά Τσεχίας (2011), διαθέσιμη διαδικτυακά στα αγγλικά στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Tupa%20%20The%20%20Czech%20%20Republic%20%20%205&sessionid=93261941&skin=hudoc-en>.) ή την Βένιος κατά Ελλάδας διαθέσιμη διαδικτυακά στα ελληνικά στο www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331245.

- ▶ Κάποιος/α από τους εκπαιδευόμενους διαβάζει τα σχετικά με τα δύο μοντέλα αναπηρίας από το εγχειρίδιο με τίτλο «Ακτιβιστές και συνήγοροι των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία», εκδ. ΕΣΑμεΑ, 2005, σελ.22-23. Συζητάμε στην ομάδα τι σημαίνει στην πράξη η υιοθέτηση καθενός από τα δύο αυτά μοντέλα και ποιο μας φαίνεται προτιμότερο και γιατί.
- ▶ Ξεκαθαρίζουμε ότι η εφαρμογή των άρθρων στα οποία αναφερόμαστε είναι ανεξάρτητη από το ποιο μοντέλο υιοθετούμε, αλλά και ότι το κοινωνικό μοντέλο για την αναπηρία καλεί στην υιοθέτηση διαφορετικών προς εφαρμογή πολιτικών σε σχέση με το ιατρικό και η διαφοροποίηση αυτή δεν μπορεί παρά να εκφράζεται και στις μελλοντικές νομοθεσίες που θα θεσπιστούν και οπωσδήποτε να επηρεάζει και την ερμηνεία των υφιστάμενων διατάξεων.
- ▶ Διαβάζουμε στην ομάδα το υλικό του ΠΟΥ-ΥΥΚΚΑ και συζητάμε σε εφαρμογή ποιων άρθρων της νομοθεσίας, στα οποία αναφερθήκαμε, έχει στηριχθεί ή ποια άλλα, στα οποία επίσης αναφερθήκαμε, δεν έχει λάβει τυχόν υπ' όψιν.
- ▶ Όταν, κατά τη διάρκεια του μαθήματος, αναφερόμαστε στο ΕΔΔΑ και στον Συνήγορο του Πολίτη (δείτε σχετικά το εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων) δίνουμε σε κάθε εκπαιδευόμενο από ένα έντυπο αναφοράς προς το Συνήγορο του Πολίτη και πληροφοριακό δελτίο προσφυγής στο ΕΔΔΑ για να τα διαβάσουν εκτός σεμιναρίου.
- ▶ Στο τέλος, για το σπίτι, δίνουμε στους εκπαιδευόμενους την απόφαση ΕΔΔΑ Βένιος κατά Ελλάδας, τονίζοντας στους εκπαιδευόμενους τη συνάφειά της με τις αποφάσεις ΕΔΔΑ Ράκεβιτς κατά Ρωσίας και Τούπα κατά Τσεχίας, στις οποίες έχουμε ήδη αναφερθεί, και ζητούμε να τη διαβάσουν και να τη συζητήσουμε εν συντομία στο επόμενο μάθημα που θα αφορά τη δικαστική συμπαράσταση.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Πέρα από τα βιβλία και εγχειρίδια που αναγράφονται στη βιβλιογραφία της αντίστοιχης ενότητας στο εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων, βλ. και:

Φύλλο ψυχιατρικού ιστορικού (προτυπωμένο έγγραφο ψυχιατρικής εξέτασης του Υπουργείου Υγείας με αριθμό Ι1-419)

Έντυπο γνωμάτευσης για την ακούσια νοσηλεία ΥΥΚΚΑ από Ν.Μπιλανάκης (επιμ.), 2011, *Ακούσια νοσηλεία ψυχικά ασθενών*, σελ. 119-120, Αθήνα, Βήτα., διαθέσιμο ηλεκτρονικά στις σελ.57-58 στο: www.klimaka.org.gr/newsite/blog/pepragmenaepitropi.pdf.

Δήλωση συγκατάθεσης ασθενούς και δήλωση άρνησης θεραπείας ιστορικού (προτυπωμένα έγγραφα ψυχιατρικής εξέτασης του Υπουργείου Υγείας με αριθμούς Ι3-462 και Ι3-461 αντίστοιχα, διαθέσιμα ηλεκτρονικά στο <http://www.uhi.gr/endypa.htm>.

Έντυπο αναφοράς προς τον Συνήγορο του Πολίτη

<http://www.synigoros.gr/?i=stp.el.submissionrequirements>

Πληροφοριακό δελτίο για τα άτομα που επιθυμούν να προσφύγουν στο ΕΔΔΑ από «Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη-Πρακτικός Οδηγός», σελ.306-310 (δείτε αναλυτικά βιβλιογραφία 1^η διδακτικής ενότητας εγχειριδίου εκπαιδευόμενων).

6. Δικαστική Συμπαράσταση (νομική πρόβλεψη και εφαρμογή)

Μαρία Μητροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν σε βάθος οι εκπαιδευόμενοι την έννοια του μέτρου της δικαστικής συμπαράστασης σε σχέση με την ικανότητα για δικαιοπραξία, τη χρησιμότητά της για ορισμένες σοβαρές καταστάσεις αναπηρίας ή για ορισμένες χρονικές περιόδους στην ιστορία ζωής ενός ατόμου με ψυχική αναπηρία. Παράλληλα, όμως, θα πρέπει να αναδειχθούν οι περιορισμοί που τίθενται στα δικαιώματα και υποχρεώσεις των ατόμων με ψυχική αναπηρία, μεταξύ των οποίων βασική θέση κατέχει η αρχή της ισότητας. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση και προβληματισμός με αναφορά στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία η οποία αποτελεί πλέον εσωτερικό μας δίκαιο. Επίσης, καλό είναι να προβάλει ο εκπαιδευτής, λόγω της σοβαρότητας του μέτρου, ακόμη και τις διατάξεις που δεν εφαρμόζονται, καθώς και τη σημασία που έχει η αίτηση να γίνεται από το άτομο με ψυχική αναπηρία και η γνώμη του να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από το δικαστή στην ανάδειξη του δικαστικού συμπαραστάτη.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να ακολουθήσει βασικά το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων ως προς το περιεχόμενο με στόχο να εμπεδωθούν οι παρεχόμενες γνώσεις, χρησιμοποιώντας μεθόδους και τεχνικές ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων, αξιοποιώντας παραδείγματα, παράλληλα κείμενα, βίντεο και power point, κ.ά.

Προτείνουμε την ακόλουθη πορεία διδασκαλίας για να μελετηθεί η ενότητα για τη δικαστική συμπαράσταση με βάση την παρακάτω δικαστική απόφαση (νομολογία), η οποία όμως παρουσιάζεται ως **μελέτη περίπτωσης**:

Ιστορικό: Η κυρία Κ. υποβάλλει αίτηση στο Μονομελές Πρωτοδικείο για να τεθεί σε καθεστώς πλήρους δικαστικής συμπαράστασης η κόρη της Α και προτείνει ως δικαστικό συμπαραστάτη την άλλη κόρη της Β και αδελφή της Α. Προτείνει επίσης τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου. Όμως, η Α. διαφωνεί να τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση και παρεμβαίνει δικονομικά στη δίκη, προβάλλοντας τις απόψεις της. Παράλληλα ζητά σε περίπτωση που γίνει δεκτή η αίτηση της μητέρας της ως δικαστικό συμπαραστάτη τον αδελφό της, ο οποίος όμως δεν θέλει να διοριστεί.

Στοιχεία από την Απόφαση:

«Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1666 παρ. 1 αριθμ. 1 του ΑΚ, ο ενήλικος υποβάλλεται σε δικαστική συμπαράσταση, όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή

λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος για τις υποθέσεις του. ... Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1676 ΑΚ, ο δικαστής έχει την ευχέρεια, αναλόγως με την περίπτωση, να αφαιρεί από τον πάσχοντα τη δικαιοπρακτική του ικανότητα, είτε εν όλω είτε μόνο για ορισμένες δικαιοπραξίες (στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική) ή να ορίζει ότι, για την ισχύ, ορισμένων ή όλων των δικαιοπραξιών του, θα απαιτείται απλώς η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη του (επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική) ή ακόμη να αποφασίσει συνδυασμό στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.

Το ελαστικό αυτό καθεστώς διαφορετικής μεταχείρισης της κάθε ατομικής περίπτωσης επιβάλλεται σύμφωνα και με τις υποδείξεις της σύγχρονης ψυχιατρικής επιστήμης για να αποφεύγεται η κοινωνική περιθωριοποίηση αυτών των ατόμων και **χαρακτηρίζεται από την τάση να μην αφαιρείται καταρχήν πλήρως η δικαιοπρακτική ικανότητα για τα άτομα αυτά**. Άλλωστε, σύμφωνα με τη διάταξη του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 1676 ΑΚ «Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από την αίτηση (αλλά έχει την ευχέρεια επιβολής περιορισμών και πέρα από αυτούς που ζητήθηκαν), οφείλει όμως να επιβάλει στον συμπαραστατούμενο τους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς που απαιτεί το συμφέρον του». Στο πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο διατάσσει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, αν το κρίνει αναγκαίο για τη διακρίβωση της καταστάσεως του πάσχοντος και της επιδράσεώς της στην ικανότητά του να χειρίζεται τις υποθέσεις του, ενδεχομένως μάλιστα και σε συνδυασμό με την προσωπική επικοινωνία, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 356 παρ. 1 ΚΠολΔ.

Με την υπό κρίση αίτηση, η αιτούσα μητέρα ζητεί, κατ' ορθή εκτίμηση του δικογράφου, να τεθεί η θυγατέρα της Α., ... σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση για το λόγο ότι πάσχει από πνευματική και ψυχική διαταραχή με συνέπεια να αδυνατεί να επιμεληθεί του εαυτού της και της παρουσίας της, να διορισθεί η αδελφή της πάσχουσας Β., ως δικαστική συμπαραστάτης και να διορισθούν ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου τα αναφερόμενα στην αίτηση πρόσωπα.

Η αίτηση αρμοδίως εισάγεται, ... έχει κληθεί και η ίδια η Α., καθώς και η αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία. ... Με την (κύρια) παρέμβασή της, η ... Α. ισχυρίζεται ότι δεν πάσχει από ψυχική ή διανοητική διαταραχή, ούτε αδυνατεί να φροντίζει μόνη της για τις υποθέσεις της. Με βάση τα ανωτέρω ζητεί να απορριφθεί η αίτηση της μητέρας της. Η παρέμβαση αυτή αρμοδίως εισάγεται, για να συζητηθεί ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας ...

Από την ένορκη κατάθεση στο ακροατήριο των μαρτύρων, από την χωρίς όρκο εξέταση στο ακροατήριο της παρεμβαίνουσας, για την οποία ζητείται η θέση της σε πλήρη στερητική συμπαράσταση από την χωρίς όρκο εξέταση στο ακροατήριο της αιτούσας, και από όλα τα έγγραφα, τα οποία προσκομίζονται, στα οποία περιλαμβάνεται και η υπ' αρ. πρωτ. χ έκθεση των Κοινωνικών Λειτουργών και η υπ' αρ. ψ ένορκη βεβαίωση ενώπιον του Ειρηνοδίκη, το Δικαστήριο δεν σχημάτισε πλήρη δικανική πεποίθηση, για το αν το πρόσωπο το οποίο αφορά το μέτρο ήτοι η παρεμβαίνουσα Α., χρήζει ή όχι να τεθεί υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Ειδικότερα, η ανωτέρω παρεμβαίνουσα ισχυρίζεται ότι δεν πάσχει από ψυχική ή διανοητική διαταραχή ούτε αδυνατεί ολικά ή μερικά να φροντίζει μόνη της για τις υποθέσεις της. Σε κάθε περίπτωση, δεν επιθυμεί ως δικαστική συμπαραστάτη την αδελφή της Β., Επικουρικά, σε περίπτωση που ήθελε γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση,

προτείνει ως δικαστικό συμπαραστάτη της τον αδελφό της, ..., ο οποίος όμως δεν επιθυμεί να διοριστεί δικαστικός συμπαραστάτης (βλ. την υπεύθυνη δήλωσή του).

Περαιτέρω στην ιατρική γνωμάτευση του ιατρού ψυχιάτρου του ΙΚΑ ... αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα, ... πάσχει από ψυχωτικό σύνδρομο με ελαφρά νοπτική στέρση και ότι δεν μπορεί να χειρισθεί τις οικονομικές και προσωπικές της υποθέσεις. Η παρεμβαίνουσα όμως με τις προτάσεις της ισχυρίζεται ότι ο ανωτέρω ιατρός ουδέποτε την εξέτασε δοθέντος και του ότι υπάγεται σε άλλο υποκατάστημα ΙΚΑ. Επίσης, στην ιατρική γνωμάτευση του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου ... αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα πάσχει από οριακή Νοπτική Υστέρηση. Δεν διαπιστώνεται μείζονα ψυχοπαθολογία». Επίσης, στην ως άνω γνωμάτευση αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα δεν έχει ανάγκη αναγκαστικής νοσηλείας. Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν πρέπει να παραιληθεί, αλλά ότι αντιθέτως επιβάλλεται η διενέργεια (ιατρικής) πραγματογνωμοσύνης για την εξακρίβωση της κατάστασης της υγείας του προσώπου, στο οποίο αφορά το μέτρο, δεδομένου ότι για να γίνει αντιληπτό το ζήτημα της ακριβούς κατάστασης της υγείας της παρεμβαίνουσας απαιτούνται ειδικές γνώσεις επιστήμης.

Επομένως, πρέπει να αναβληθεί η έκδοση οριστικής απόφασης και να διαταχθεί η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης. Κρίθηκε, αποφασίστηκε και δημοσιεύτηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του Δικαστηρίου...»

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Βαθρακοκόιλης Β., *Ερμηνεία-Νομολογία Α.Κ.*, Τόμος Ε΄.

Δελγιάννης Ι., 1997, *Η δικαστική συμπάρσταση*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας.

Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Άτομα με αναπηρία, άρθρο 12

Αναλυτική βιβλιογραφία εγχειριδίου εκπαιδευομένων.

7. Ακούσια νοσηλεία (Νομοθεσία-Ψυχιατρική πράξη-Προβλήματα)

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης, Θωμάς Χαραλαμπίδης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να κατανοήσουν τη διαδικασία που απαιτείται για να τεθεί κάποιος σε ακούσια νοσηλεία, τονίζοντας αναλυτικά τα δικαιώματα που παρέχονται και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να υλοποιηθούν. Περαιτέρω θα πρέπει να αναπτυχθούν όλες οι δυνατές μορφές στέρσης της προσωπικής ελευθερίας των ψυχικά ασθενών που προβλέπονται στην ελληνική έννομη τάξη.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

- ▶ Ιστορική αναδρομή και αναφορά στο Ν.Δ. 104/1973. Να δειχθεί η δυσαρμονία του θεσμικού πλαισίου με παράδειγμα.
- ▶ Κάνουμε διάκριση της εκούσιας από την ακούσια νοσηλεία και στη συνέχεια διακρί-

νομε τη φυλάκιση και τη ακούσια νοσηλεία. Κάνουμε αναφορά για τα μέτρα ασφαλείας του Ποινικού Κώδικα, τα οποία θα παρουσιαστούν αναλυτικά σε ξεχωριστή ενότητα. Ζητάμε την γνώμη των εκπαιδευομένων αναφορικά με την αιτία που οδηγεί το νομοθέτη στην αντιμετώπιση της ψυχικής ασθένειας με στερητικά της ελευθερίας μέτρα.

- ▶ Κάνουμε ιστορική αναδρομή στην ψήφιση του Ν. 2071/1992. Αναφορά στον Κανονισμό 815 της ΕΟΚ και στην Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση.
- ▶ Δίνουμε διάγραμμα με τις προϋποθέσεις της ακούσιας νοσηλείας και της διαδικασίας που ακολουθείται. Δίνουμε παραδείγματα μέσα από πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται σε δικαστικές αποφάσεις.
- ▶ Δίνουμε σε Πίνακα τα δικαιώματα που παρέχονται στον φερόμενο ως ασθενή, σε κάθε φάση της διαδικασίας.
- ▶ Ανάγνωση στην τάξη των άρθρων 95-101 που ορίζουν τα ζητήματα της ακούσιας νοσηλείας, Ν. 2071/1992 «Εκσυγχρονισμός και οργάνωση Συστήματος Υγείας (ο νόμος και η Εισηγητική του Έκθεση βρίσκονται στο Παράρτημα του βιβλίου Ν.Παρασκευόπουλου-Κ.Κοσμάτου, *Ο αναγκαστικός εγκλεισμός σε ψυχιατρικό ίδρυμα*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, σειρά «Βιβλιοθήκη της Υπεράσπισης», Αθήνα-Κομοτηνή, 1998).
- ▶ Ανάγνωση δικαστικών αποφάσεων, με έμφαση σε αυτές που απορρίπτουν την αίτηση του Εισαγγελέα ή αναβάλλουν και διατάσσουν νέα πραγματογνωμοσύνη (στο Παράρτημα του βιβλίου Κ.Κοσμάτου, *Η ακούσια νοσηλεία σε Μονάδα Ψυχικής Υγείας. Εμπειρίες, διαπιστώσεις και προοπτικές από την εφαρμογή του Ν. 2071/1992*, σειρά Εγκληματο-λογικά, αριθμός 22, εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2002).
- ▶ Αναλύουμε τη σπουδαιότητα της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης (δηλαδή των ψυχιατρικών γνωματεύσεων που συνοδεύουν την αίτηση και της έκθεσης του τεχνικού συμβούλου που μπορεί να διορίσει ο φερόμενος ως ασθενής), αναφορικά με την κίνηση της διαδικασίας και την ορθολογική εφαρμογή της ακούσιας νοσηλείας στην κατάλληλη μονάδα ψυχικής υγείας.
- ▶ Κάνουμε αναφορές για την εφαρμογή του Ν. 2071/1992 στην πράξη (περιγράφουμε τις Εγκυκλίους και Γνωμοδοτήσεις Εισαγγελέων του Αρείου Πάγου), εστιάζοντας στις παραβιάσεις της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας.
- ▶ Αναλύουμε τα βασικά σημεία της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «Βενιός κατά Ελλάδος», σχετικά με την καταδίκη της Ελλάδας για μη τήρηση των προβλεπόμενων στο νόμο διαδικασιών για την ακούσια νοσηλεία (στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, http://www.nsk.gov.gr/webnsk/search_edad.jsp).
- ▶ Δίνουμε πληροφορίες για την υπαγωγή των περιπτώσεων του ψυχιατρικού εγκλεισμού στο θεσμό της δωρεάν παροχής νομικής βοήθειας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3226/2004 («Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις»), καθώς επίσης και στοιχεία επικοινωνίας με το Δικηγορικό Σύλλογο.
- ▶ Αναλύουμε τις προϋποθέσεις για την επιβολή του μέτρου ασφαλείας του Ποινικού Κώδικα, διαβάζοντας τα άρθρα 34, 69 και 70 Π.Κ.. Ζητάμε τη γνώμη των εκπαιδευομένων αναφορικά με τα προβλήματα που παρουσιάζουν οι παραπάνω διατάξεις.
- ▶ Θέτουμε ως γενικό ερώτημα «αν ωφελεί σε κάθε περίπτωση τον κατηγορούμενο να επικαλεστεί ότι δεν έχει την ικανότητα προς καταλογισμό» από την άποψη των εννόμων συνεπειών που επιφέρει.

- ▶ Δίνουμε διάγραμμα με τις προϋποθέσεις επιβολής του εγκλεισμού σε ψυχιατρικό ίδρυμα και τη διαδικασία που ακολουθείται. Δίνουμε παραδείγματα μέσα από πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται σε δικαστικές αποφάσεις (βλ. αποφάσεις δικαστηρίων για τη λήξη του μέτρου ασφαλείας σε Παράρτημα Κοσμάτος Κ. (1998), Η διάρκεια του εγκλεισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα κατά το άρθρο 70 του Ποινικού Κώδικα, εκδ. Αντ.Σάκκουλα, Σειρά Βιβλιοθήκη Υπεράσπισης, αρ. 11, Αθήνα-Κομοτηνή).
- ▶ Μοιράζουμε σε όλους τους εκπαιδευόμενους τη διάταξη του άρθρου 118 π.δ. 141/1991 και συζητάμε τα ζητήματα που παρουσιάζει η «προστατευτική» φύλαξη των ψυχικά ασθενών από την Αστυνομία, με άξονα τις παραβιάσεις των ατομικών δικαιωμάτων.
- ▶ Η δομή της ενότητας ακολουθεί την ύλη που διαρθρώνεται στην αντίστοιχη ενότητα του εγχειριδίου των εκπαιδευομένων, δηλαδή:
 - α) Προϋποθέσεις για την επιβολή της ακούσιας νοσηλείας.
 - β) Απόδειξη των προϋποθέσεων
 - γ) Ποιος μπορεί να ζητήσει την ακούσια νοσηλεία;
 - δ) Η δικαστική διαδικασία.
 - ε) Τα προβλεπόμενα δικαιώματα του ασθενή.
 - στ) Ο ανώτατος χρόνος της ακούσιας νοσηλείας.
 - ζ) Που υλοποιείται η ακούσια νοσηλεία.
 - η) Μπορεί να υπάρξει ακούσια νοσηλεία σε Ιδιωτική Κλινική;
 - θ) Συνθήκες νοσηλείας.
 - ι) Ο ρόλος της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης.
 - ια) Η εφαρμογή της ακούσιας ψυχιατρικής νοσηλείας
 - ιβ) Το μέτρο ασφαλείας του Ποινικού Κώδικα: Η φύλαξη ακαταλογίστων σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα κατά τα άρθρα 34 και 69 Π.Κ..
 - ιγ) Η «προστατευτική» φύλαξη των ψυχικά ασθενών από την Αστυνομία (άρθρο 118 π.δ. 141/1991).

Η 504/1996 Εγκύκλιος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

ΘΕΜΑ: Εφαρμογή διατάξεων άρθρων 95-100 Ν. 2071/92 για την ακούσια εισαγωγή ψυχοπαθών στα Ψυχιατρεία.

Επειδή έχουν δημιουργηθεί αμφιβολίες ως προς τις διατάξεις που πρέπει να εφαρμόζονται για την ακούσια εισαγωγή ψυχοπαθών σε κατάλληλη Μονάδα Ψυχικής Υγείας, η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, σύμφωνα προς το άρθρο 24 παρ. 4 και 5 α Ν. 1756/1988, παρέχει τις ακόλουθες οδηγίες, για να τις γνωστοποιήσετε περαιτέρω στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών της περιφέρειάς σας και να εποπτεύσετε για την προσήκουσα εφαρμογή τους.

1) Ο Ν. 2071/1992 «Εκσυγχρονισμός και Οργάνωση συστήματος Υγείας» περιέχει στα άρθρα 94-101 διατάξεις για την εκούσια (με την συγκατάθεση του ασθενή) και την ακούσια (χωρίς την συγκατάθεσή του) νοσηλεία του ασθενή σε κατάλληλη Μονάδα Ψυχικής Υγείας. Για την ακούσια νοσηλεία τίθεται ως προϋπόθεση πλην του ότι πρόκειται για πρόσωπο που πάσχει από ψυχική διαταραχή, να μην είναι τούτο ικανό να κρίνει για το συμφέρον γτης υγείας του και να προβλέπεται διαφορετικά ο αποκλεισμός της θεραπείας του ή η επιδείνωση της υγείας του και η ανάγκη υποβολής του ασθενή σε νοσηλεία για την αποτροπή πράξεων βίας κατά του ιδίου ή τρίτων. Αφετέρου, πριν από το νόμο αυτό οι δια-

τάξεις των άρθρων 4 και 5 ΝΔ 104/1973 και η Α2β/οικ. 5345/4.11.1978 απόφαση του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών ρύθμιζαν την εκούσια νοσηλεία ψυχοπαθών, αλλά και την αναγκαστική νοσηλεία επικίνδυνων ψυχοπαθών. Από την αντιπαραβολή των σχετικών διατάξεων προκύπτει ότι οι διατάξεις του Ν. 2071/1992 υπερκαλύπτουν εκείνες του ΝΔ 104/1973.

2) Κατά το άρθρο 132 Ν. 2071/1992 καταργούνται από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, πλην των διατάξεων διαφόρων νόμων, στους οποίους περιλαμβάνονται και τα άρθρα 4 και 5 του Ν.Δ. 104/1973, «κάθε γενική ή ειδική διάταξη που είναι αντίθετη στις διατάξεις του Νόμου αυτού ή ρυθμίζει διαφορετικά θέματα του νόμου αυτού». Σύμφωνα με την ειδική διάταξη αυτή, αλλά και κατά το γενικό ερμηνευτικό κανόνα, ότι ο νεότερος νόμος καταργεί σιωπηρά τον παλαιότερο στην έκταση που ρυθμίζει εκείνος (άρθρο 2 Α Κώδικα-Γ. Μπαλή, Γενικά αρχαί, 2, εκδ. 1948), τα άρθρα 94-100 του Ν. 2071/1992, τα οποία ρυθμίζουν το θέμα της ακούσιας νοσηλείας εκείνων που πάσχουν από ψυχική διαταραχή, και υπάρχει προοπτική να τελέσουν πράξεις βίας κατά των ιδίων ή τρίτων, έχουν καταργήσει «σιωπηρά» τα άρθρα 4 και 5 Ν.Δ. 104/1973 που ρύθμιζαν το ίδιο θέμα της αναγκαστικής νοσηλείας των επικίνδυνων στη δημόσια τάξη ή προσωπική ασφάλεια των πολιτών ή των ιδίων ψυχοπαθών. Αφετέρου ενώ στην εισηγητική έκθεση του Ν. 2071/1992 δεν διαλαμβάνεται ρητώς η κατάργηση του ΝΔ 104/1973, επισημαίνεται σχετικά α) προς την αντιμετώπιση γενικά των ψυχοπαθών, ότι οι σχετικές διατάξεις αποσκοπούν στην «υλοποίηση της ψυχιατρικής μεταρρυθμίσεως», β) σχετικά προς το άρθρο 93 «το ΝΔ 104/1973 αγνοεί θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου για σεβασμό της αξιοπρέπειας και της ελευθερίας. Για να είναι όμως δυνατή η επαγγελματική κατάρτιση και η επανένταξη των ασθενών στην κοινωνία είναι απαραίτητο να ρυθμισθούν τουλάχιστον, τόσο οι προϋποθέσεις και χρόνος ακούσιας νοσηλείας με δικαστικές εγγυήσεις των ατομικών ελευθεριών». Έτσι, ανεξάρτητα προς τη μη ρητή κατάργηση του ΝΔ 104/1973 η αναφορά σ' αυτόν ως νόμο αναχρονιστικό και μη προστατευτικό θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, έχει την έννοια ότι ο προστατευτικός των δικαιωμάτων αυτών νέος νόμος καταργεί τον προαναφερόμενο παλαιότερο.

3) Επομένως για την ακούσια εισαγωγή σε Μονάδα Ψυχικής Υγιεινής προσώπων που πάσχουν από ψυχιατρική διαταραχή δεν είναι ικανά να κρίνουν το συμφέρον της υγείας τους, η έλλειψη δε νοσηλείας τους θα αποκλείσει τη θεραπεία τους ή θα επιδεινώσει την υγεία τους και η νοσηλεία τους είναι απαραίτητη για να αποτραπούν πράξεις βίας κατά των ιδίων ή κατά τρίτων, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 95-100 του Ν. 2071/1992.

4) Ως εκ περισσού επισημαίνω ότι οι διατυπώσεις που καθιερώνουν οι ανωτέρω διατάξεις του Ν. 2071/1992, για την εισαγωγή του ασθενούς στη Μονάδα Ψυχικής Υγείας, την επικύρωση της σχετικής διατάξεως του Εισαγγελέα Πρωτοδικών από το Μονομελές Πρωτοδικείο, τα κατά της αποφάσεως αυτής ένδικα μέσα και τη διαδικασία ελέγχου της νοσηλείας, σε καμία περίπτωση δεν καθιστούν αδύνατη ή δυσχερή την εφαρμογή του νόμου αυτού, όπως εσφαλμένα υποστηρίζεται. Αφετέρου τυχόν στις διατάξεις αυτές του Ν. 2071/1992 θα πληρωθούν με την ορθή ερμηνεία τους, όπως συμβαίνει με κάθε νόμο. Ειδικότερα σημειώνω:

α) Ότι οι Εισαγγελίες Πρωτοδικών πρέπει να υποδείξουν στους οικείους Ιατρικούς Συλλόγους τη σύνταξη ειδικού καταλόγου (άρθρο 96 παρ. 3 Ν. 2071/1992) από τον οποίο θα

προέρχονται καταρχήν οι γιατροί που θα παρέχουν τις πιστοποιήσεις περί της ανάγκης ακούσιας νοσηλείας.

β) Οι ιατρικές πιστοποιήσεις των δύο γιατρών μπορεί να είναι σε κοινό έγγραφο ή σε ιδιαίτερο έγγραφο κάθε μία, επιβάλλεται όμως να είναι αιτιολογημένες, να περιέχουν δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά (εκδηλώσεις νόσου και τυχόν πράξεων βίας, νοσηλεία άλλοτε, που και γιατί, για ποιο λόγο δεν είναι δυνατή η εκτός νοσοκομείου νοσηλεία, συμπέρασμα περί της ασθένειας και επιστημονική θεμελίωση της κ.λ.π.).

γ) Στη Μονάδα Ψυχικής Υγείας θα συντάσσεται πρακτικό στο οποίο θα βεβαιώνεται ότι ανακοινώθηκαν στον ασθενή τα δικαιώματά του και ιδίως το δικαίωμα του α) να κληθεί ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου για την επικύρωση της εισαγγελικής Πράξεως για τον εγκλεισμό του, β) να ασκήσει έφεση ή ανακοπή κατά της απόφασης του Δικαστηρίου αυτού, γ) να εξετασθεί ιατρικώς μετά τρίμηνο από την εισαγωγή για να κριθεί εάν συντρέχει λόγος περαιτέρω νοσηλείας και δ) να εξέλθει του νοσοκομείου μετά εξάμηνο, εκτός εάν κατά την προβλεπόμενη διαδικασία κριθεί ότι επιβάλλεται η περαιτέρω νοσηλεία. Σε καταφατική περίπτωση, θα ακολουθεί ο μετά το τρίμηνο ιατρικός έλεγχος, άλλα και η απόλυση μετά εξαμήνου, εκτός εάν και πάλι κριθεί αναγκαία η περαιτέρω νοσηλεία.

VI. Είναι αυτονόητο ότι η εφαρμογή του νόμου δημιουργεί υπηρεσιακό βάρος τόσο στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών όσο και στις Μονάδες Ψυχικής Υγείας. Είναι γνωστό ότι συχνά ο ασθενής δεν έχει επίγνωση της καταστάσεως της υγείας του, οι δε οικείοι του λόγω προβλημάτων που δημιουργεί η ψυχική ασθένεια παρατηρείται, σε ικανές περιπτώσεις να ενδιαφέρονται για τον εγκλεισμό τους σε Μονάδα Ψυχικής Υγείας και αν ακόμη δεν συντρέχουν οι όροι του νόμου ενώ εξάλλου αδιαφορούν, κατά το πλείστον, για την περαιτέρω τύχη του. Έτσι είναι αναγκαίο να τηρούνται οι όροι που θέτει ο νέος νόμος για την ακούσια νοσηλεία του ψυχοπαθούς και να ακολουθείται περαιτέρω η καθοριζόμενη διαδικασία για τον επανέλεγχο της υγείας του. Για τη γραφειοκρατική αντιμετώπιση της σχετικής διαδικασίας, τόσο από τις Εισαγγελίες όσο και από τις Μ.Ψ.Υ. επιβάλλεται να χρησιμοποιούνται τυποποιημένα κατά τα ουσιαστικά και δικονομικά στοιχεία έγγραφα (εισαγγελική πράξη εγκλεισμού ή μη, έγγραφο προς Μ.Ψ.Υ., ένδικα μέσα, πρωτόκολλο γνωστοποίησης στον ασθενή των δικαιωμάτων του κ.λ.π.), τα οποία θα συμπληρώνονται με τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Τέλος επιβάλλεται να τηρείται στις Εισαγγελίες Πρωτοδικών α) ιδιαίτερο Αρχείο με φακέλους κατά ασθενή, β) βιβλίο ασθενών, στο οποίο καταχωρούνται οι ασθενείς κατά τη σειρά περιελεύσεως των σχετικών δικαιολογητικών στην Εισαγγελία και έναντι του ονόματος κάθε ασθενούς θα καταχωρούνται η εισαγγελική πράξη για την ακούσια νοσηλεία, η σχετική απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου, αλλά και ή τυχόν του Εφετείου, το έγγραφο της Μ.Ψ.Υ. περί διακοπής της νοσηλείας του, καθώς και τα έγγραφα και οι δικαστικές αποφάσεις για τη συνέχιση ή διακοπή της νοσηλείας του και γ) αλφαβητικό ευρετήριο στο οποίο θα καταχωρούνται οι ασθενείς για να ανευρίσκεται με ευχέρεια το όνομα τους στο παραπάνω βιβλίο ασθενών. VII. Παρακαλώ να γνωρίσετε στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου τη λήψη της εγκυκλίου.

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου
ΗΛΙΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

8. Ψυχιατρική δεοντολογία (σεβασμός, ισοτιμία, συναίνεση)

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τις βασικές αρχές της ψυχιατρικής δεοντολογίας και να κατανοήσουν ότι το άτομο με ψυχική αναπηρία θα πρέπει να απολαμβάνει πλήρως το σύνολο των δικαιωμάτων του, όπως κάθε πολίτης της σύγχρονης κοινωνίας, όπως αυτά αποτυπώνονται στα κείμενα των διεθνών οργανισμών και ορίζονται από τη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η ιδιαιτερότητα όμως της ψυχικής αναπηρίας, η οποία διαταράσσει το πλέον θεμελιώδες στοιχείο της ανθρωπίνης υπόστασης, το νου, το ψυχικό όργανο όχι μόνον εγείρει ζητήματα που άπτονται των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά αναδύει ηθικά διλήμματα και διαφωνίες. Κρίνεται λοιπόν σκόπιμο να αποσαφηνιστεί επαρκώς ο κώδικας άσκησης του ψυχιατρικού επαγγέλματος ως σημαντική παράμετρος του σεβασμού των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με ψυχική αναπηρία.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Με βάση το εγχειρίδιο εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής αρχικά με τις **εκπαιδευτικές τεχνικές της εισήγησης και του παραδείγματος**, επιδιώκει να γίνουν κατανοητά τα παραπάνω θέματα, τα οποία αφορούν άμεσα τους εκπαιδευόμενους με ψυχική αναπηρία στην σχέση τους με το ψυχιατρικό σύστημα. Στη συνέχεια, σκοπός του εκπαιδευτή είναι χρησιμοποιώντας μεθόδους και **τεχνικές ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων** και αξιοποιώντας παραδείγματα κυρίως από την εμπειρία τους ως ατόμων με ψυχική αναπηρία, να οδηγήσει την ομάδα πέρα από το βίωμά της και την ανακύκλωση της εμπειρίας της σε ένα παραπάνω επίπεδο. Μέσα από την **εκπαιδευτική τεχνική του καταιγισμού ιδεών (brainstorming) και την χρήση εκπαιδευτικών μέσων (χρήση πίνακα ή flip chart)** θα καταγράφεται σύντομα κάθε παραβίαση δικαιώματος που ενδεχομένως ανακαλείται και ονοματίζεται βάσει της διδαχθείσας ύλης στην παρούσα ενότητα, θα υπενθυμίζονται τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (εθνική νομοθεσία, διεθνείς συμβάσεις κλπ) και θα γίνονται αναφορές για τις παρεχόμενες διεξόδους προς τη διεκδίκηση αυτών των δικαιωμάτων. Έτσι, θα επιτευχθεί και η αναγκαία σύνδεση των θεματικών του 1^{ου} Κεφαλαίου με τις θεματικές του 2^{ου} Κεφαλαίου που αφορούν στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων.

Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτής θα αναφερθεί στη Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Αξιοπρέπειας του Ανθρώπου σε σχέση με τις εφαρμογές της Βιολογίας και Ιατρικής: Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική (**Σύμβαση του Οβιέδο, 1997**), η οποία κυρώθηκε από τη χώρα μας και ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με το Ν. 2619/1998. Η αναφορά στα άρθρα 5-9 του Ν. 2619/1998 καθώς και στην πρόσφατη κύρωση της **Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των ΑμεΑ** και το Προαιρετικό Πρωτόκολλό της (**Ν. 4074/2012**) θα εμπλουτίσει και θα ενισχύσει την εκπαιδευτική διαδικασία με επιπλέον δεδομένα πέραν του βασικών πληροφοριών που οι εκπαιδευόμενοι έχουν στη διάθεσή τους.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

- Βούλτσος, Π., & Χατζητόλιος, Α. (2006), Η συναίνεση του ασθενούς στα πλαίσια του νέου Κ.Ι.Δ., *Ιατρικό Βήμα*, 4-5, σελ. 34-38.
- Μπιλανάκης Ν. (2004), *Ψυχιατρική Περίθαλψη και Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ελλάδα*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Φυτράκης Ε. (2011), «Η ψυχική αναπηρία στο προσκήνιο», *Θέματα Αναπηρίας*, 26, σελ. 20-21.
- Χαϊδεμένος, Α. (2000), Ηθικά και δεοντολογικά προβλήματα στην Ψυχιατρική, *Τετράδια Ψυχιατρικής*, 72, σελ. 54-61.

9. Οι σχέσεις με τη δημόσια διοίκηση (ισότητα, εκπροσώπηση, υπεράσπιση)

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι ότι βασική προϋπόθεση για να ασκήσουν τα δικαιώματά τους είναι να τα γνωρίζουν τόσο οι ίδιοι όσο και οι δημόσιοι υπάλληλοι με τους οποίους συναλλάσσονται. Επειδή οι διατάξεις που αφορούν στα δικαιώματα των πολιτών είναι πολυάριθμες και διάσπαρτες σε νόμους και κανονιστικές πράξεις και οι υπηρεσίες και τα όργανα ελέγχου που εξυπηρετούν το κοινό συγκροτούν ένα πολύπλοκο μηχανισμό, κρίνεται απαραίτητο να παρουσιαστούν πολύ συνοπτικά στη συγκεκριμένη ενότητα τα βασικά δικαιώματα των πολιτών, και ειδικότερα των ατόμων με ψυχική αναπηρία, στις συναλλαγές τους με τη Δημόσια Διοίκηση.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να ακολουθήσει βασικά το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων ως προς το περιεχόμενο με στόχο να εμπεδωθούν οι παρεχόμενες γνώσεις χρησιμοποιώντας μεθόδους και **τεχνικές ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων**, αξιοποιώντας παραδείγματα κυρίως από την καθημερινότητα των εκπαιδευομένων ως πολιτών με ψυχική αναπηρία και κάνοντας **χρήση εκπαιδευτικών μέσων, όπως πίνακα ή flip chart, power point, κ.α.**

Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένος προκειμένου να εξηγήσει στους εκπαιδευόμενους τα παραδείγματα που αναφέρονται στο Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένου και τα οποία άπτονται διαφόρων πτυχών της σχέσης του ατόμου με ψυχική αναπηρία με τη δημόσια διοίκηση.

Ως πορεία διδασκαλίας για να μελετηθεί η παρούσα διδακτική ενότητα προτείνουμε τις ακόλουθες υποθέσεις που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη. Οι υποθέσεις θα λειτουργήσουν ως **μελέτη περιπτώσεων** μέσω των οποίων μπορούν να εμπεδωθούν ζητήματα που αναλύθηκαν στην παρούσα διδακτική ενότητα και αφορούν στο δικαίωμα αναφοράς στις Αρχές, στην υποχρέωση των δημοσίων υπαλλήλων να μην αναζητούν επιπλέον δικαιολογητικά εκτός από αυτά που ορίζονται από τις συγκεκριμένες διατάξεις για κάθε υπο-

βαλλόμενο αίτημα των πολιτών προς τη Διοίκηση, στο δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα, στα δικαιώματα του πολίτη σε περίπτωση κακοδιοίκησης κ.λ.π.

Περίπτωση 1^η: «Άρνηση απόδοσης ΑΦΜ σε άτομα με ψυχική αναπηρία που φιλοξενοούνται σε μονάδες αποασυλοποίησης».

Ιστορικό: Κοινωνική λειτουργός Οικοτροφείου στο πλαίσιο του προγράμματος αποασυλοποίησης και ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης ατόμων με ψυχική αναπηρία «Ψυχαγωγός», προσέφυγε στο Συνήγορο του Πολίτη προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα που ανακύπτει όταν κάποιος από τους φιλοξενούμενους στο εν λόγω οικοτροφείο απευθύνεται στην κατά τόπο αρμόδια Δ.Ο.Υ. Αθηνών για τη χορήγηση ΑΦΜ ή την μεταβολή των ατομικών του στοιχείων (αλλαγή διεύθυνσης κ.τ.λ.).

Διαμεσολάβηση: Στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού του ρόλου, ο Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους του Υπουργείου Οικονομικών, του Υπουργείου Υγείας και του Οικοτροφείου που αποσκοπούσε στη διερεύνηση και επίλυση του ζητήματος της άρνησης απόδοσης ΑΦΜ σε άτομα με ψυχική αναπηρία που φιλοξενούνται σε μονάδες αποασυλοποίησης. Οι εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομικών έθεσαν το ζήτημα της ευθύνης που αναλογεί στους υπαλλήλους των Δ.Ο.Υ. σε περίπτωση που χορηγήσουν ΑΦΜ σε άτομα με ψυχική αναπηρία και εξέφρασαν τις αμφιβολίες τους κατά πόσο είναι σύνηθες η πρακτική της χορήγησης ΑΦΜ σε άτομο, το οποίο προσέρχεται στη Δ.Ο.Υ. ασυνόδευτο ή όταν προσέρχεται με συνοδεία τρίτου προσώπου (π.χ. κοινωνικού λειτουργού) χωρίς όμως να προσκομίζεται σχετική απόφαση δικαστηρίου περί θέσης αυτού σε δικαστική συμπαράσταση.

Προς απάντηση των ανωτέρω, η Δ/ντρια Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας, οι εκπρόσωποι του Οικοτροφείου καθώς και το κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη διευκρίνισαν τα εξής: 1) την αναγκαιότητα στήριξης της ευπαθούς ομάδας των ψυχικά αναπήρων μέσα από πρακτικές που μειώνουν το κοινωνικό στίγμα και προωθούν τη διαρκή βελτίωση της λειτουργικότητας και αυτόνομης διαβίωσης των ατόμων αυτών στην κοινότητα, δεδομένου ότι το κύριο εργαλείο για την εφαρμογή της Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης είναι οι στεγαστικές δομές στην Κοινότητα (Οικοτροφεία, Ξενώνες, Προστατευμένα Διαμερίσματα), όπως αναφέρονται στο άρθρο 9 του Ν.2716/1999 περί «Ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών ψυχικής υγείας». 2) τα ανυπέρβλητα προβλήματα που δημιουργεί η άρνηση χορήγησης ΑΦΜ στα άτομα με ψυχική αναπηρία, διότι κατ' αυτό τον τρόπο αδυνατούν να εκδώσουν προνοιακά επιδόματα, να επανενταχθούν στον εργασιακό χώρο ή ακόμα και να εκδώσουν κάρτα απεριορίστων διαδρομών για τις μετακινήσεις τους. Καταστρατηγούνται κατ' αυτόν τον τρόπο, βασικά δικαιώματα των ασθενών για κοινωνική ενσωμάτωση και επανένταξη, δηλαδή στην ουσία αγνοείται ο βασικός σκοπός του Ν.2716/1999 που είναι η διασφάλιση της παραμονής των ατόμων αυτών στην κοινότητα και η συνέχιση των σχέσεών τους με δράσεις της τοπικής κοινωνίας. 3) η απόφαση που θέτει το πρόσωπο σε δικαστική συμπαράσταση του στερεί τη δικαιοπρακτική ικανότητα. Ουσιαστικά, το πρόσωπο τίθεται στο περιθώριο της νομικής, οικονομικής και εν γένει κοινωνικής ζωής. Η απόδοση ΑΦΜ ή η μεταβολή ατομικών στοιχείων δεν προϋποθέτει την ικανότητα για δικαιοπραξία. Η ικανότητα αυτή έρχεται να κριθεί μόνο από το δικαστήριο στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, το οποίο έχει δικαίωμα και υποχρέωση να αναζητήσει την αλήθεια και έξω από την υποβαλλόμενη αίτηση και τα στοιχεία που προσκο-

μίζονται από τον αιτούντα, ζητώντας υποχρεωτική έκθεση κοινωνικής υπηρεσίας και επίσης υποχρεωτική ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη. 4) Η εγκύκλιος (αρ. πρωτ. Π2α/Γ.Π.118795/ 8.11.2005) που εξέδωσε η Δ/νση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης του Υπουργείου Υγείας προς όλες τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις της χώρας, σχετικά με το ζήτημα της ικανότητας προς δικαιοπραξία, καθιστά σαφές ότι, εφόσον δεν έχει εκδοθεί σχετική απόφαση δικαστηρίου για υποβολή ενήλικου προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση σύμφωνα με τα άρθρα 1666 και επόμενα του Α.Κ., οι δικαιοπραξίες των ενήλικων προσώπων τυγχάνουν ισχυρές και επάγονται όλες τις έννομες συνέπειές τους.

Επίλυση: Κατά τη συνάντηση συμφωνήθηκε ομόφωνα ότι για τη χορήγηση ΑΦΜ ή/και τη μεταβολή ατομικών στοιχείων σε ενοίκους Μονάδων Αποασυλοποίησης (Οικοτροφεία, Ξενώνες, Προστατευμένα Διαμερίσματα) είναι απαραίτητη η προσκόμιση των εξής δικαιολογητικών στις κατά τόπους Δ.Ο.Υ.: α) Δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, β) βεβαίωση διαμονής του ασθενούς στη συγκεκριμένη Μονάδα Αποασυλοποίησης (η οποία θα εκδίδεται από τον φορέα και θα αναγράφει τη διεύθυνση της Μονάδας) και τέλος, γ) βεβαίωση από το αρμόδιο Πρωτοδικείο ότι δεν εκκρεμεί αίτηση για δικαστική συμπαράσταση του ασθενούς ή/και δεν υπόκειται σε δικαστική συμπαράσταση. Σε περίπτωση, που δεν προσέρχεται ο ίδιος ο ασθενής στη Δ.Ο.Υ. για έκδοση ΑΦΜ ή για μεταβολή ατομικών του στοιχείων, τότε είναι απαραίτητη η έγγραφη εξουσιοδότηση υπεύθυνου προσώπου της Μονάδας, ο οποίος προσκομίζοντας επικυρωμένο αντίγραφο της αστυνομικής ταυτότητας του ασθενούς θα διεκπεραιώνει τη διαδικασία.

Προκειμένου όμως, να διασφαλιστεί η μελλοντική αποφυγή παρομοίων περιστατικών, η Αρχή ζήτησε από το Υπ. Οικονομικών να προβεί στην **έκδοση εγκυκλίου** δια της οποίας θα ενημερώνονται οι υπηρεσίες του Υπουργείου για τα συμφωνηθέντα κατά τη συνάντηση εργασίας.

Περίπτωση 2^η: «Άρνηση της Διοίκησης να παρέχει στοιχεία του ιατρικού και διοικητικού φακέλου κατόπιν αιτήσεων των ίδιων ατόμων με ψυχική αναπηρία που νοσηλεύθηκαν σε ψυχιατρικά νοσοκομεία».

Οι αναφορές που ο Σ.τ.Π. έχει λάβει σχετικά με την πρόσβαση στον ιατρικό και διοικητικό φάκελο ατόμων με ψυχική αναπηρία αποτυπώνονται στην ακόλουθη χαρακτηριστική περίπτωση:

Σε επιστολή - αναφορά πολίτη, ο οποίος νοσηλεύτηκε επανειλημμένα σε ψυχιατρικό νοσοκομείο, αναφέρεται «Από τις 4-11-2002 έχω υποβάλλει αίτηση στο Ψ.Ν... για να μου χορηγηθεί ο ιατρικός μου φάκελος, ο οποίος αποτελεί μέρος αποδεικτικού υλικού για υπόθεσή μου. Ακολούθησε άλλη μια αίτηση μετά από δύο περίπου μήνες καθώς και δύο εισαγγελικές εντολές (14-3-2003 και 29-5-2003) αφού οι ιθύνοντες του Ψ.Ν... αρνούνται, είτε επικαλούμενοι το ιατρικό απόρρητο είτε χορηγούσαν κάποια έγγραφα ανεπικύρωτα και αποσπασματικά που κατά την κρίση τους αποτελούσαν τον ιατρικό φάκελο....[...] Ζητώ σαν Έλληνας πολίτης που έχω άμεσο έννομο συμφέρον την εκτέλεση των εισαγγελικών εντολών και τη χορήγηση επικυρωμένων αντιγράφων του ιατρικού μου φακέλου»[...]

Μετά από παρέμβαση της Αρχής χορηγήθηκε ο πλήρης φάκελος στον ασθενή καθότι διευκρινίστηκαν τα εξής σημεία: 1) Ο νομοθέτης εξειδικεύει τα δικαιώματα των πολιτών/ασθενών και κυρίως το δικαίωμα πλήρους ενημέρωσης με το άρ. 47 του Ν. 2071/92 παρ. 4 «Ο ασθενής δικαιούται να ζητήσει να πληροφορηθεί ό,τι αφορά στην κατά-

στασή του. Το συμφέρον του ασθενούς είναι καθοριστικό και εξαρτάται από την πληρότητα και ακρίβεια των πληροφοριών που του δίνονται. Η πληροφόρηση του ασθενούς πρέπει να του επιτρέπει να σχηματίσει πλήρη εικόνα των ιατρικών, κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων της καταστάσεώς του και να λαμβάνει αποφάσεις ο ίδιος ή να μετέχει στη λήψη αποφάσεων, που είναι δυνατό να προδικάσουν τη μετέπειτα ζωή του».

2) Στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας Ν.2690/99 άρ. 5 «Πρόσβαση σε έγγραφα», παρ. 1 προβλέπεται ότι «Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων» και στην παρ. 4 [...] «Αν πρόκειται για πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα, αυτές γνωστοποιούνται στον αιτούντα με τη βοήθεια γιατρού, ο οποίος ορίζεται για τον σκοπό αυτό».

Δηλαδή, το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα του ιατρικού φακέλου συνοδεύεται από την εξασφάλιση της δυνατότητας του ασθενούς να κατανοήσει τα δεδομένα αυτά.

3) Σε έγγραφο του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών προς το Αιγινήτειο Νοσοκομείο αναφέρονται χαρακτηριστικά τα εξής: [...] «Σε απάντηση του ως άνω σχετικού εγγράφου, σας γνωρίζουμε ότι κάθε πολίτης δικαιούται να λάβει γνώση οποιουδήποτε εγγράφου υπηρεσίας του δημοσίου τομέα ακόμη και αν εμπίπτει στο ιατρικό απόρρητο, εφόσον το έγγραφο αφορά στον ίδιο αποκλειστικά. Εάν όμως πρόκειται για έγγραφο με περιεχόμενο ιατρικού χαρακτήρα η γνωστοποίηση γίνεται με τη «βοήθεια» γιατρού που ορίζεται για τον σκοπό αυτό. Υπό τον όρο «βοήθεια» νοείται – κατά την άποψή μας – η αρωγή σχετικά με τον τρόπο ανακοίνωσης ή διατύπωσης του περιεχομένου του αιτούμενου εγγράφου».

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Πανάγου Αιμ. (2006), «Η συμβολή του Συνηγόρου του Πολίτη στην πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο του ψυχικά ασθενή: ιατρικό απόρρητο vs πρόσβαση σε έγγραφα;» Στο Συνήγορος του Πολίτη (Επιμ.) *Ιατρικό Απόρρητο*, σελ. 229-237, Αθήνα-Θεσ/κπ: Σάκκουλας.

Συνήγορος του Πολίτη (2007), Πόρισμα: «Αρνηση απόδοσης ΑΦΜ σε άτομα με ψυχική ασθένεια που φιλοξενούνται σε μονάδες αποασυλοποίησης», βλ. http://www.synigoros.gr/docs/Praktika_sunatisis_ergasias.pdf

Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. (2012), *Δικαιώματα Πολιτών και Επιχειρήσεων στις συναλλαγές τους με τις Δημόσιες Υπηρεσίες*, Αθήνα, ΥΔΜΗΔ.

Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης & Συνήγορος του Πολίτη (2012), *Σχέσεις Δημοσίων Υπαλλήλων & Πολιτών: Οδηγός Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς*, Αθήνα, ΥΔΜΗΔ.

Κεφάλαιο II: Η διεκδίκηση των δικαιωμάτων

1. Η άσκηση των δικαιωμάτων από το άτομο με ψυχική αναπηρία (Αρχές και περιορισμοί)

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης, Θωμάς Χαραλαμπίδης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός είναι η ανάδειξη της έννοιας της υποχρέωσης ως έννοιας που συνδέεται άμεσα με το δικαίωμα και συγκαθορίζει την έκταση της εφαρμογής του. Η συνειδητοποίηση των εκπαιδευομένων είναι ότι όρια στην έκταση ενός δικαιώματος τίθενται συχνά μέσω της ερμηνείας. Επίσης η εξοικείωση των εκπαιδευόμενων γίνεται με τη νομική διαδικασία της ερμηνείας των κανόνων δικαίου, τις μεθόδους της και τους φορείς της, που δεν είναι μόνο δικαστές, αλλά και η εμπέδωση της γνώσης ότι πάντα σε τελευταίο βαθμό η ερμηνεία επιχειρείται μέσω αρμοδίων δικαστηρίων, τα οποία επιλαμβάνονται μιας υπόθεσης.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Είναι σημαντικό στη διδακτική αυτή ενότητα να συνομιλούμε με τη νομολογία, διότι έτσι οι εκπαιδευόμενοι είναι πιθανότερο να αντιληφθούν ότι οι εφαρμοστέοι κανόνες δικαίου χρήζουν ερμηνείας που γίνεται με εργαλεία από την επιστήμη της Λογικής.

Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη συνειδητοποίηση ότι αφενός η δουλειά του δικαστή δεν είναι καθόλου εύκολη, αφετέρου να δημιουργηθεί μία εμπιστοσύνη έναντι των δικαστηρίων, που όσο αργά και αν απονέμουν τη δικαιοσύνη, λόγος για τον οποίο η Ελλάδα έχει πολλές φορές καταδικαστεί από το ΕΔΔΑ, υποχρεούνται πάντοτε να εκδίδουν ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένες αποφάσεις κατ'άρθ.93 παρ.3 Συντάγματος. Το να συνειδητοποιήσει ένας μη νομικός την πολυπλοκότητα των ζητημάτων που πρέπει να επιλυθούν από τον ερμηνευτή και εφαρμοστή του δικαίου δεν είναι εύκολη υπόθεση. Κι αυτό γιατί συχνά στο δημόσιο λόγο επικρατεί μία «ευκολία» και μία καχυποψία για τη λειτουργία των θεσμικών οργάνων εφαρμογής του δικαίου, που είναι πολύ πιθανό να έχει επηρεάσει και τη σκέψη των εκπαιδευόμενων, πολύ περισσότερο που ως χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας ενδεχομένως έχουν υποστεί παραβιάσεις δικαιωμάτων από τα όργανα αυτά. Το παράδειγμα του δικαιώματος στην υγεία είναι πολύ

«προνομιακό» για την ανάδειξη της σημασίας της συλλειτουργίας του με άλλα δικαιώματα, διότι από τη φύση του αρχικά παρίσταται ως δεκτικό μιας απόλυτης αντιμετώπισης, οπότε ερεθίζει τη σκέψη του εκπαιδευόμενου. Αυτό το ερέθισμα είναι στο χέρι μας να το αξιοποιήσουμε, όπως άλλωστε έγινε και στο πρώτο μάθημα της πρώτης διδακτικής ενότητας με το δικαίωμα στη ζωή.

Δίνουμε στους εκπαιδευόμενους τη σελ. 48 από το διδακτικό βιβλίο Ε' Δημοτικού «Κοινωνική και πολιτική Αγωγή» και κάνουμε τις ασκήσεις 6 και 7.

Δίνουμε το Πρωτόκολλο γνωστοποίησης στον ασθενή των δικαιωμάτων του για την ακούσια νοσηλεία, το διαβάζουμε και ζητούμε από τους εκπαιδευόμενους να μας πουν τι δικαιώματα περιέχει, σε ποια νομοθετικά κείμενα τα βρίσκουμε και πώς αυτά αφενός συλλειτουργούν με άλλα δικαιώματα, αφετέρου περιορίζονται από άλλα δικαιώματα. Έτσι, θα αντιληφθούν ευχερέστερα εν συνεχεία αυτό που θέλουμε να τους μεταδώσουμε με τη χρήση του νομολογιακού παραδείγματος της απόφασης ΣτΕ 3665/2005, αποσπάσματα της οποίας παρατίθενται στο εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων. Αναφερόμαστε στην ΑΠΠΔ 3/2007 για να κάνουμε πιο κατανοητή τη λειτουργία της αρχής της αναλογικότητας. Για να προετοιμάσουμε μία εισαγωγή στην επόμενη ενότητα («προστασία από παραβιάσεις δικαιωμάτων») μπορούμε να φρεσκάρουμε τη μνήμη των εκπαιδευόμενων διαβάζοντας από την ενότητα Α5 του εγχειριδίου εκπαιδευόμενων τα σχετικά με τη διάκριση των δικαστηρίων και να χρησιμοποιήσουμε την ΣτΕ 3665/2005 για να συζητήσουμε ποιος φορέας τίνος δικαιώματος προσέφυγε στο δικαστήριο αυτό και τι είδους δικαστήριο είναι το ΣτΕ.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Πέρα από τα βιβλία και εγχειρίδια που αναγράφονται στη βιβλιογραφία της αντίστοιχης ενότητας στο εγχειρίδιο εκπαιδευόμενων, βλ. και:

Πρωτόκολλο γνωστοποίησης στον ασθενή των δικαιωμάτων του (από Ν. Μπιλανάκης (επιμ.) 2011, *Ακούσια νοσηλεία ψυχικά ασθενών*, Αθήνα, Βήτα, σελ.121-122).

Φλώρου Δ., Στεφανόπουλος Ν., Χριστοπούλου Ευστ. (Χ.Χ.), *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Ε' Δημοτικού*, βιβλίο μαθητή, Αθήνα, Οργανισμός εκδόσεων διδακτικών βιβλίων, σελ.48.

2. Προστασία από παραβιάσεις των δικαιωμάτων

Κώστας Κοσμάτος, Χρήστος Λαμπάκης, Θωμάς Χαραλαμπίδης

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να κατανοήσουν αρχικά ότι στο χώρο των δικαιωμάτων υπάρχει ένα πλέγμα έννομης προστασίας που ξεκινάει από το Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συμβάσεις και καταλήγει στα εγχώρια νομοθετήματα (νόμους, προεδρικά διατάγματα κ.λ.π.). Μεταξύ των παραπάνω στην κορυφή τοποθετείται το Σύνταγμα, το οποίο όμως θα πρέπει να ερμηνεύεται με βάση τις διατάξεις των Διεθνών Συμβάσεων (συγκοινωνούνται δοχεία) και πάντα προς την κατεύθυνση της μείζονος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Θα πρέπει έπειτα να γίνει η διάκριση των Συνταγματικών δικαιωμάτων σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά, να κατανοηθεί από τους εκπαιδευόμενους η διαφορά τους αλλά και το πως/εάν αυτά διεκδικούνται.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στις Διεθνείς Συμβάσεις που επίσης περιέχουν δικαιώματα και δεσμεύουν την Ελλάδα και συγκεκριμένα στην ΕΣΔΑ, στο ΔΣΑΠΔ, στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, αλλά συμπληρωματικά και συνδυαστικά και στη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα των ΑμεΑ.

Περαιτέρω θα πρέπει να γίνει σαφές ότι η προστασία από παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ΑμεΑ εδράζεται πρωτίστως στο παρεχόμενο από το άρθρο 20 παρ. 1 Συντάγματος δικαίωμα της έννομης προστασίας. Πηγάζει επίσης από το άρθρο 6 παρ 1 της ΕΣΔΑ, το άρθρο 14 του ΔΣΑΠΔ, το άρθρο 47 στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε και το άρθρο 13 της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα των ΑμεΑ.

Τούτο όμως εξειδικεύεται κάθε φορά ανάλογα με την προσβολή του δικαιώματος και διεκδικείται ενδεχομένως μέσα από διαφορετικές διαδικασίες.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να ακολουθήσει βασικά το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων. Αρχικά, θα πρέπει να γίνει ο τριμερής διαχωρισμός των δικαιωμάτων, ώστε να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι κυρίως τη διαφορά ατομικού – κοινωνικού δικαιώματος. Στη συνέχεια η διδασκαλία εστιάζεται στα ατομικά δικαιώματα και στο πως αυτά επιμέρους προστατεύονται. Επισημαίνεται δε η πολυμορφία των ατομικών δικαιωμάτων και η προστασία τους μέσω διαφορετικών συστημάτων – νόμων (κώδικας ποινικής δικονομίας, κώδικας πολιτικής δικονομίας, κώδικας διοικητικής διαδικασίας).

Η μεγαλύτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο δικαίωμα δικαστικής προστασίας και τα παρεπόμενα και συνεχόμενα με αυτό δικαιώματα: α) της ακρόασης ενώπιον των δικαστηρίων, β) το δικαίωμα γνώσης των απόψεων των αντιδίκων, γ) το δικαίωμα του κάθε διαδίκου να κληθεί κατά τη συζήτηση, δ) το δικαίωμα να του δοθεί εύλογος χρόνος να προετοιμαστεί, ε) το δικαίωμα στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας (δηλαδή το δικαίωμα να κάνει έφεση και να κριθεί εκ νέου η υπόθεσή του, στ) η αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου (στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί η πραγματική έννοια της αρχής της ισότητας, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα των ΑμεΑ. Έτσι όταν το κράτος χορηγεί με νόμο ειδικό επίδομα ή ειδική αναπηρική σύνταξη στα άτομα με ψυχική αναπηρία και δεν τα χορηγεί σε όλους του πολίτες, δεν παραβιάζεται η αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου, απεναντίας με τον τρόπο αυτό αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες. Με άλλα λόγια πρέπει να γίνει αντιληπτό στους εκπαιδευόμενους ότι η ουσιαστική εφαρμογή της αρχής της ισότητας επιβάλλει την άνιση αντιμετώπιση ανόμοιων καταστάσεων), ζ) της ελεύθερης επιλογής νομικού παραστάτη (στο σημείο αυτό είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί το δικαίωμα δωρεάν νομικής στήριξης στους πολίτες χαμηλού εισοδήματος. Η νομική βοήθεια βέβαια σαν θεσμός – βλ. Ν 3226/2004, άρθρο 340 παρ. 1 ΚποινΔ και 194 επ. ΚπολΔ), έτσι όπως εφαρμόζεται χωλαίνει αρκετά και δημιουργεί ορισμένες φορές αντικειμενικά εμπόδια στην αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως για παράδειγμα όταν ένας συνήγορος υπεράσπισης διορίζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο την ίδια ημέρα της εκδίκασης και έτσι στερείται αντικειμενικά της δυνατότητας επαρκούς προετοιμασίας), η) το δικαίωμα της απόδειξης και θ) το δικαίωμα εκδίκασης εντός ευλόγου χρόνου.

Όλα τα παραπάνω δικαιώματα θα πρέπει να παρουσιαστούν σε συνδυασμό με την κατοχύρωσή τους στην ΕΣΔΑ (και κυρίως με το άρθρο 6). Η σημασία της ΕΣΔΑ και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι τεράστια και

οφείλεται αφενός στη διαφορετική διάσταση που δίδεται στην ουσία των δικαιωμάτων αλλά και στην προστασία τους και αφετέρου στη ραγδαία αύξηση των προσφυγών πολιτών εναντίον της Ελλάδας ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να γίνει μια συνοπτική παρουσίαση της διαδικασίας και των προϋποθέσεων άσκησης προσφυγής στο ΕΔΔΑ (άρθρα 34 και 35 ΕΣΔΑ).

Άρθρο 34. Ατομικές προσφυγές

Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί της εξέτασης προσφυγής που υποβάλλεται από κάθε φυσικό πρόσωπο, μη κυβερνητικό οργανισμό ή ομάδα ατόμων, που ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης, από ένα από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη, των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στη Σύμβαση ή στα Πρωτόκολλά της. Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μην παρεμποδίζουν με κανένα μέτρο την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού.

Άρθρο 35. Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεγεμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εσωτερικής απόφασης.

2. Το Δικαστήριο δεν θα επιληφθεί καμίας ατομικής προσφυγής που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 34, εφόσον αυτή:

α) είναι ανώνυμη ή

β) είναι ουσιαστικά όμοια με προσφυγή που έχει προηγουμένως εξετασθεί από το Δικαστήριο ή έχει ήδη υποβληθεί σε άλλη διεθνή διαδικασία που διερευνά ή επιλύει διαφορές και εφόσον δεν περιέχει νέα στοιχεία.

3. Το Δικαστήριο κηρύττει απαράδεκτη κάθε ατομική προσφυγή που υποβάλλεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 34, οσάκις εκτιμά ότι:

α) η προσφυγή είναι ασυμβίβαστη προς τις διατάξεις της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική του δικαιώματος ατομικής προσφυγής ή

β) ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική βλάβη, εκτός εάν ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της, απαιτεί την εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας και δεδομένου ότι καμία υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί επ' αυτής της βάσης, αν δεν έχει δεόντως εξετασθεί από τα εθνικά δικαστήρια.

4. Το Δικαστήριο απορρίπτει κάθε προσφυγή που θεωρεί απαράδεκτη κατ' εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Μπορεί να πράξει καθ' όμοιο τρόπο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

Σημαντική είναι και η ουσιαστική κατανόηση της «*αρχής της ισότητας των όπλων*» αλλά και οι εξαιρέσεις από αυτήν όταν πρόκειται για δίκες με ιδιαιτερότητες όπως συμβαίνει κατεξοχήν στην περίπτωση του κατηγορουμένου σε μια ποινική υπόθεση. Στα πλαίσια αυτά είναι καλό να γίνει μια στοιχειώδης ανάλυση και επεξεργασία μερικών στοιχειωδών αρχών και δικαιωμάτων που ισχύουν στο ποινικό δίκαιο και παράλληλα να γίνει πλήρως κατανοητή η δικαιολογητική βάση που επιβάλλει αυτήν την απόκλιση από την εν λόγω αρχή. Τα παραπάνω μπορούν να αναπτυχθούν και με υποθετικό παράδειγμα στη θέση του κατηγορουμένου να βρίσκεται ένα άτομο με ψυχική αναπηρία (από άποψης ουσιαστικού

ποινικού δικαίου χρήζουν αναφοράς οι διατάξεις των άρθρων 34 και 36 ΠΚ, αλλά και το άρθρο 200 ΚποινΔ σχετικά με την ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη).

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει επιπλέον και η δυνατότητα ατομικής ή ομαδικής αναφοράς στα πλαίσια της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (βλ. παραπάνω 1.2.).

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

<http://www.echr.coe.int/echr/>

www.nsk.gr

3. Έννομη (δικαστική και διοικητική) προστασία

Μαρία Μπτροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι την έννοια της έννομης προστασίας, τα ένδικα ή διοικητικά μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, τη δυνατότητα αυτοπρόσωπης παράστασής τους ενώπιον των δικαστικών και διοικητικών Αρχών και τη συμμετοχή τους στη λήψη των αποφάσεων. Οι αποφάσεις των παραπάνω Αρχών έχει σημασία να μην λαμβάνονται χωρίς τη συμμετοχή των ατόμων με ψυχική αναπηρία, καθώς αφορούν στα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Με βάση το κείμενο από το εγχειρίδιο εκπαιδευομένων των ατόμων με ψυχική αναπηρία και τα παραδείγματα που έχουν ενσωματωθεί μπορούν να γίνουν εύληπτα τα παραπάνω δικονομικά θέματα που είναι αρκετά στριφνά. Για την καλύτερη κατανόησή τους προτείνεται να γίνει χρήση της παρακάτω εγκυκλίου για την ένσταση σε σχέση με τον καθορισμό ποσοστού αναπηρίας.

«Εγκύκλιος ΟΑΕΕ: 41/16.9.2011

Με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Ν.3863/2010, όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 76 του Ν.3996/2011, από 1.1.2011 δημιουργήθηκε Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕΠΑ) υπαγόμενο στη Διεύθυνση Αναπηρίας και Ιατρικής της Εργασίας της Διοίκησης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, για την εξασφάλιση της ενιαίας υγειονομικής κρίσης όσον αφορά στον καθορισμό του βαθμού αναπηρίας των ασφαλισμένων όλων των ασφαλιστικών φορέων, συμπεριλαμβανόμενου του Δημοσίου, καθώς και των ανασφάλιστων για τους οποίους απαιτείται η πιστοποίηση της αναπηρίας.

Έργο των υγειονομικών επιτροπών είναι:

A. Ο καθορισμός του ποσοστού αναπηρίας για σύνταξη αναπηρίας.

B. Ο χαρακτηρισμός ατόμων ως άτομα με αναπηρία (ΑΜΕΑ).

Γ. Ο καθορισμός ποσοστού αναπηρίας για όλες τις κοινωνικές και οικονομικές παροχές ή διευκολύνσεις για τις οποίες απαιτείται γνωμάτευση αναπηρίας και τις οποίες δικαιούνται από την πολιτεία τα άτομα με αναπηρία.

Δεδομένου ότι από 1.9.2011 καταργήθηκαν όλες οι άλλες επιτροπές που λειτουργούσαν στους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, στις Νομαρχίες και το Δημόσιο, με εξαίρεση τις υγειονομικές επιτροπές που αναφέρονται στην παρ. 7 του άρθρου 6 του Ν.3863/2010, πλέον η πιστοποίηση της πάθησης, ο καθορισμός ποσοστού αναπηρίας, καθώς και η χρονική διάρκειά της θα γίνεται μέσω του ΚΕΠΑ, η δε διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται κατά περίπτωση είναι η ακόλουθη:

Αρχική διαπίστωση αναπηρίας για απονομή σύνταξης (με διακοπή ή άνευ διακοπής του επαγγέλματος) ή για χορήγηση επιδομάτων.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Ασφαλιστικής Λειτουργίας του Οργανισμού, η αίτηση (σε έντυπο του Οργανισμού) υποβάλλεται στο Περιφερειακό Τμήμα του τόπου επαγγελματικής δραστηριότητας του ασφαλισμένου.

Με την κατάθεση του αιτήματος και σε όποιες περιπτώσεις είναι εφικτό (π.χ. άνευ διακοπής του επαγγέλματος ή με πρόσφατη διακοπή), θα συμπληρώνεται άμεσα και θα παραδίδεται στον ασφαλισμένο το παραπεμπτικό (σχετικό υπόδειγμα), καθώς και τα σχετικά έντυπα (αίτηση αξιολόγησης στο ΚΕΠΑ, οδηγίες για τη συμπλήρωσή της, καθώς και διευθύνσεις ΚΕΠΑ). Σε περίπτωση που δεν είναι εφικτό να δοθεί άμεσα το παραπεμπτικό (π.χ. παλαιά διακοπή), αυτό θα αποστέλλεται στη διεύθυνση κατοικίας του ασφαλισμένου με συνημμένα όλα τα προαναφερθέντα έντυπα. Αντίγραφα του παραπεμπτικού θα τοποθετούνται στον ατομικό φάκελο του ασφαλισμένου, καθώς και σε ξεχωριστό κλασέρ.

Ο ασφαλισμένος υποχρεούται να καταθέσει τη Γνωμάτευση Πιστοποίησης Αναπηρίας ΚΕΠΑ μετά από το πέρας της διαδικασίας στην αρμόδια Διεύθυνση ή Τμήμα του Οργανισμού απ' όπου προέρχεται το παραπεμπτικό.

Στο χρονικό διάστημα που θα μεσολαβεί από την αρχική αίτηση έως την κατάθεση της γνωμάτευσης του ΚΕΠΑ από τον ενδιαφερόμενο, θα πρέπει να γίνονται εκ μέρους της υπηρεσίας όσες ενέργειες είναι απαραίτητες για τη διεκπεραίωση της υπόθεσης, όπως έκδοση πιστοποιητικού χρόνου ασφάλισης, αλληλογραφία με άλλους φορείς για χρόνο ασφάλισης, αλληλογραφία για υποβολή δικαιολογητικών κ.ά.

Προσφυγή στη ΒΥΕ

Δικαίωμα **ένστασης για επανεξέταση** στη Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή (ΒΥΕ) έχουν τόσο οι αρμόδιες υπηρεσίες των φορέων όσο και οι ασφαλισμένοι, εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών.

Όλοι οι παραπάνω υποβάλλουν ένσταση σε ένα από τα σημεία παροχής υπηρεσιών ΚΕΠΑ, πλην όμως, προκειμένου αυτή να εξεταστεί, θα πρέπει να συντρέχουν σοβαροί και στοιχειοθετημένοι λόγοι, οι οποίοι θα αναφέρονται με σαφήνεια στο κείμενο της ένστασης.

Διαπίστωση αναπηρίας για παράταση παροχής.

Όπως είναι γνωστό, προκειμένου για παράταση παροχής (αναπηρίας, θανάτου, επιδομάτων), αυτή διενεργείται από υπάλληλο του Τμήματος Συντάξεων της Περιφερειακής Διεύθυνσης του τόπου κατοικίας του συνταξιούχου, χωρίς να απαιτείται η υποβολή αίτησης εκ μέρους του ενδιαφερόμενου.

Με τη νέα διαδικασία, ο υπάλληλος που θα χειρίζεται αυτές τις υποθέσεις πριν από τη λήξη της παροχής θα πρέπει να συμπληρώνει και να αποστέλλει στη διεύθυνση κατοικίας του συνταξιούχου το παραπεμπτικό, καθώς και τα συνοδευτικά έντυπα, προκειμένου να απευθύνονται στο ΚΕΠΑ για αξιολόγηση του βαθμού αναπηρίας τους.

Εκκρεμείς υποθέσεις – αιτήσεις

Α. Παραπομπές σε ΑΥΕ: Αιτήματα ασφαλισμένων ή συνταξιούχων τα οποία παραπέμφθηκαν και εκκρεμούν για εξέταση από τις Α/θμίες Υγειονομικές Επιτροπές (ΑΥΕ), καθώς και περιπτώσεις που εξετάστηκαν και ζητήθηκαν πρόσθετες εξετάσεις, θα πρέπει με ευθύνη των γραμματέων των επιτροπών να επιστραφούν στις Διευθύνσεις ή τα Τμήματα του Οργανισμού που προήλθαν τα παραπεμπτικά και όλα τα ιατρικά δικαιολογητικά των ασφαλισμένων.

Με τη σειρά τους οι αρμόδιοι υπάλληλοι μετά από την παραλαβή των παραπάνω υποθέσεων θα πρέπει να ακολουθούν τη διαδικασία που προαναφέρθηκε, ανάλογα με τις περιπτώσεις (αρχική διαπίστωση, χορήγηση επιδομάτων, παρατάσεις), στέλνοντας στον ασφαλισμένο ή το συνταξιούχο, εκτός του νέου παραπεμπτικού, και όλα τα ιατρικά δικαιολογητικά που είχαν κατατεθεί για την εξέτασή του.

Β. Παραπομπές σε ΒΥΕ: Προσφυγές ασφαλισμένων ή συνταξιούχων που έχουν ασκηθεί κατά αποφάσεων των ΑΥΕ, καθώς και περιπτώσεις προσφυγών που έχουν ασκηθεί από τον Οργανισμό, θα πρέπει να διαβιβάζονται με ευθύνη των γραμματέων των επιτροπών στις Διευθύνσεις ή τα Τμήματα του Οργανισμού που προήλθαν, με συνημμένα όλα τα ιατρικά δικαιολογητικά που έχουν κατατεθεί από τους προσφεύγοντες.

Οι αρμόδιοι υπάλληλοι, μετά από την παραλαβή των παραπάνω υποθέσεων, θα πρέπει να ακολουθούν τη διαδικασία που προαναφέρθηκε, ανάλογα με τις περιπτώσεις (αρχική διαπίστωση, χορήγηση επιδομάτων, παρατάσεις) και ταυτόχρονα να επιστρέφουν στους ενδιαφερόμενους τα ιατρικά τους δικαιολογητικά, προκειμένου να κριθούν εξαρχής από την αρμόδια ΑΥΕ του ΚΕΠΑ και στη συνέχεια, εάν συντρέχουν λόγοι, από τη Β/θμια Επιτροπή.

Γ. Λοιπά αιτήματα: Αιτήσεις για τις οποίες έως την παραλαβή της παρούσας δεν έχει γίνει παραπομπή στην ΑΥΕ, θα επεξεργάζονται με τη νέα διαδικασία και θα πρέπει να επιστρέφονται στους ασφαλισμένους ή συνταξιούχους τα ιατρικά δικαιολογητικά που έχουν συνυποβάλλει.

Ολοκληρώνοντας για τη νέα διαδικασία διαπίστωσης της αναπηρίας, εφιστούμε την προσοχή σας στα ακόλουθα:

- Στο εξής δεν θα πρέπει να παραλαμβάνεται από τον Οργανισμό κανένα ιατρικό δικαιολογητικό από τους ενδιαφερόμενους. Αυτά θα κατατίθενται μόνο στις υπηρεσίες ΚΕΠΑ.

- Πολίτες που ζητούν να καθοριστεί το ποσοστό αναπηρίας τους για οποιαδήποτε άλλη χρήση πλην της συνταξιοδότησης ή της χορήγησης επιδομάτων από τον Οργανισμό (π.χ. μειωμένα εισιτήρια, χαρακτηρισμός ΑΜΕΑ, μείωση φορολογίας), θα πρέπει να απευθύνονται μόνοι τους στις υπηρεσίες ΚΕΠΑ, αναλαμβάνοντας το κόστος εξέτασης, το οποίο ανέχεται σε 46,14 ευρώ, και σε καμία περίπτωση δεν θα χορηγείται παραπεμπτικό από τον Οργανισμό.

- Ο Οργανισμός υποχρεούται να δέχεται γνωματεύσεις υγειονομικών επιτροπών ΚΕΠΑ που προσκομίζουν οι ασφαλισμένοι ή οι συνταξιούχοι, οι οποίοι έχουν εξεταστεί χωρίς παραπομπή από την υπηρεσία και έχουν πληρώσει οι ίδιοι το κόστος εξέτασης.

- Σε περιπτώσεις που απαιτείται συγκεκριμένο ποσοστό ανατομοφυσιολογικής βλάβης (π.χ. για αναγνώριση στρατού για θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος), μετά από την κατάθεση της σχετικής γνωμάτευσης ΚΕΠΑ από τον ενδιαφερόμενο θα γίνεται αλληλογραφία προς το ΚΕΠΑ και θα ζητείται η γνωστοποίηση του εν λόγω ποσοστού.

- Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να υποβάλουν δικαιολογητικά και να εξετάζονται από το ΚΕΠΑ της επιλογής τους.»

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Δαγτόγλου Π., 2005, *Ατομικά Δικαιώματα Β*, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Μπέης Κ., 1995, Η δικαιοκρατούμενη δίκη ως πολιτιστική κατάκτηση, *ΝοΒ*, σ. 353 επομ.

Οδηγός των Ατόμων με Αναπηρία, Υπουργείο Εσωτερικών.

Ράϊκος Δ., 2005, *Το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας του πολίτη απέναντι στη δημόσια διοίκηση*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας.

4. Φορείς και διαδικασίες προστασίας των δικαιωμάτων

Μαρία Μητροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τους θεσμούς προάσπισης και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, του πολίτη και του ατόμου με ψυχική αναπηρία, που έχουν νομοθετηθεί και λειτουργούν στη χώρα μας. Αυτός ο θεσμικός πλουραλισμός δίνει πολλές θεσμικές δυνατότητες για επίλυση των θεμάτων που τους απασχολούν.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Οι εκπαιδευτές ακολουθούν το εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων και δίνουν στοιχεία για επικοινωνία με τους παραπάνω θεσμούς. Σε αυτό βοηθά και ο **Οδηγός Διαχείρισης Νομικών Προβλημάτων Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης** που αναφέρει τα συγκεκριμένα στοιχεία. Επιπλέον, εξηγούν τον τρόπο δικαιωματικής εξυπηρέτησης από τους παραπάνω θεσμούς. Παραθέτουμε ως μελέτη περίπτωσης την απάντηση σε αναφορά από τα Πεπραγμένα της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου Προστασίας των Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές (2000 - 2004).

Περίληψη Ιστορικού Αναφοράς

Μπτέρα ψυχικά ασθενή, ο οποίος έχει διαπράξει αδίκημα και έχει εγκλειστεί με απόφαση Ποινικού δικαστηρίου, ζητά να ενημερωθεί από την Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας των ατόμων με ψυχικές διαταραχές σχετικά με το δικαίωμα του γιου της στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση.

Απάντηση της Επιτροπής-Έκθεση σε αναφορά

Αγαπητή κυρία,

Σε απάντηση της επιστολής σας με την οποία μας εκθέτετε το πρόβλημα που αντιμετωπίζετε με το γιο σας, η Ειδική Επιτροπή έχει να σας απαντήσει τις ακόλουθες γενικές παρατηρήσεις επί του θέματος που, κατά τη γνώμη της, αποτελούν το πλαίσιο για να ληφθούν οι απαραίτητες αποφάσεις:

- ▶ Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι αναφαίρετο δικαίωμα κάθε προσώπου. Υποχωρεί μόνο σε πολύ ειδικές περιπτώσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, η συνέχιση της παρα-

κολούθησης των φοιτητικών μαθημάτων του ασθενή υπάγεται, κατά την κρίση της Επιτροπής, στο δικαίωμά του στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση. Εξάλλου, μέτρα αποκατάστασης λαμβάνονται και στις περιπτώσεις των καταδικασμένων και φυλακισμένων ατόμων, σύμφωνα με τις επιταγές του Ποινικού και Σωφρονιστικού Κώδικα.

- ▶ Το ακαταλόγιστο του ασθενή κατά την επιτέλεση της πράξης για την οποία έχει καταδικαστεί, έχει ήδη κριθεί από το Ποινικό δικαστήριο, για κάθε δε σχετικό θέμα που αφορά την εκτέλεση της απόφασης επιμελείται ο Εισαγγελέας. Όπως γνωρίζετε, σύμφωνα με τα άρθρα 69-70 ΠΚ, έχουν ληφθεί ασφαλιστικά μέτρα για το γιο σας. Ο νόμος ορίζει ότι «η φύλαξις συνεχίζεται εφ' όσον επιβάλλει τούτο η δημόσια ασφάλεια», ενώ κάθε τριετία το δικαστήριο εξετάζει την άρση των μέτρων ασφαλείας. Ωστόσο, κατά πάντα χρόνο, δύναται το Ποινικό δικαστήριο με αίτηση του Εισαγγελέα ή του Διευθυντή του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου ... να διατάξει την απόλυση του γιου σας. Γίνεται δεκτό από την επιστήμη ότι το ακαταλόγιστο στην περίπτωση των λειτουργικών ψυχώσεων δεν είναι απαραίτητα μια διαρκής κατάσταση. Όσον αφορά το παρόν πρέπει να εκτιμηθεί με τους κανόνες της ψυχιατρικής επιστήμης, ύστερα από γνωμάτευση των θεραπειών ή με πραγματογνωμοσύνη, κατά πόσο πρέπει να αρθεί ή όχι το ακαταλόγιστο του γιου σας, εφόσον υπάρχει βελτίωση της υγείας του και δεν εκδηλώνει συμπτώματα επικινδυνότητας. Για αυτό το λόγο, μπορείτε να απευθυνθείτε στον Εισαγγελέα ή στον Διευθυντή του Ψυχιατρείου. Και οι δύο οφείλουν να ενεργήσουν και να σας απαντήσουν αιτιολογημένα θετικά ή αρνητικά. Εάν βεβαίως κριθεί από το Ποινικό δικαστήριο ότι το ακαταλόγιστο δεν εξακολουθεί να υπάρχει, ο ασθενής μπορεί να παρακολουθεί τα μαθήματα.
- ▶ Για το θέμα της παρακολούθησης των μαθημάτων και εφόσον κριθεί ότι εξακολουθεί το ακαταλόγιστο να ισχύει, θα πρέπει να εξασφαλισθούν οι συνθήκες που θα αποτρέψουν πιθανόν κινδύνους που πιθανολογούνται από την προγενέστερη πράξη για την οποία έχει καταδικαστεί. Επομένως, μπορεί ο ασθενής να παρακολουθήσει τα μαθήματα μόνο εφόσον ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα, όπως για παράδειγμα, συνοδεία και κατάλληλη εποπτεία του κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Αν αυτά τα μέτρα είναι δύσκολο να εφαρμοστούν, θα μπορούσε να μελετά μόνος του στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο και να ληφθούν απαραίτητα μέτρα, ώστε να συμμετέχει στις εξετάσεις. Όμως, τις αποφάσεις αυτές θα τις πάρουν οι αρμόδιες αρχές. Για αυτό το λόγο, η Επιτροπή σας επαναλαμβάνει και πάλι ότι πρέπει να απευθυνθείτε στον Εισαγγελέα ή στον Διευθυντή του Ψυχιατρείου. Και οι δύο οφείλουν να ενεργήσουν και να σας απαντήσουν αιτιολογημένα θετικά ή αρνητικά.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η κοινοποίηση από μέρους σας της επιστολής αυτής, τόσο στους θεράποντες ιατρούς και στο Διοικητή του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου ... , όσο και στον αρμόδιο εισαγγελέα, θα αποβεί προς όφελος του ασθενούς. Και οι δύο οφείλουν να ενεργήσουν και να σας απαντήσουν αιτιολογημένα, θετικά ή αρνητικά, και να διευκολύνουν την επίλυση του θέματός σας.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Δόνος Π., Μήτρου Λ., Μίτλεττον Φ., Παπακωνσταντίνου Ε. (2002), *Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων*, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας.

- Μπτροσύλη Μ. (2009), *Δίκαιο της υγείας, Μονάδες υγείας, Επαγγελματίες υγείας, Ασθενείς*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Χρυσανθάκης Χ. (1996), «Πτυχές προστασίας του πολίτη στην κοινοτική και την Ελληνική έννομη τάξη: Από τον Ευρωπαϊκό Διαμεσολαβητή στον Έλληνα Μεσολαβητή». Στο Α. Μακρυδημήτρης, Χ Χρυσανθάκης, Ν Κουλούρης, Α. Οικονόμου (1996), «*Ombudsman*». Ο έλεγχος της κακοδιοίκησης στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

5. Αυτοεκπροσώπηση - (Αυτο)συνηγορία

Μαρία Μπτροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι η απόκτηση γνώσεων και η ενδυνάμωση των ατόμων με ψυχική αναπηρία για την αυτοεκπροσώπηση και αυτο-συνηγορία. Στο εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων γίνεται μια συστηματοποίηση γύρω από αυτό το θέμα.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Για την καλύτερη εμπέδωση του θέματος μπορούν να αναφερθούν παραδείγματα από τον ελληνικό χώρο, όπως για παράδειγμα ο Σύλλογος «Αναγέννηση», ο ΣΟΨΥ, η ΠΟΣΟΨΥ, η ΕΣΑμεΑ. Επίσης, οι Advocacy Across London, GAMIAN κ.λ.π. από το διεθνή χώρο. Εμείς επιλέξαμε να παρουσιάσουμε τη MindFreedom International από το κείμενο του 2008 «Το κίνημα των καταναλωτών επιζώντων της ψυχιατρικής» της Α. Γαλάτη.

«Η MindFreedom International είναι μια διεθνής, μη κερδοσκοπική οργάνωση που συνεργάζεται περίπου με 100 ομάδες καταναλωτών/επιζώντων και απαριθμεί χιλιάδες μέλη. Η δράση της εστιάζεται στην κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προώθηση της δημιουργίας εναλλακτικών υπηρεσιών για τα άτομα που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως ψυχικά ασθενείς.

Η MFI είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση και μία από τις λίγες στο χώρο της ψυχικής υγείας που είναι εντελώς ανεξάρτητη από τον έλεγχο ή τη χρηματοδότηση της κυβέρνησης, των φαρμακευτικών εταιριών, θρησκευτικών ομάδων ή δομών του συστήματος ψυχικής υγείας. Το συγκεκριμένο στάτους της, της επιτρέπει να συμμετέχει στις εργασίες των Ηνωμένων Εθνών.

Αν και η πλειοψηφία των μελών αυτοχαρακτηρίζονται ως επιζώντες, η συμμετοχή στην οργάνωση είναι ανοικτή σε όλους όσους επιθυμούν να αγωνιστούν για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έτσι ανάμεσα στα μέλη της MFI περιλαμβάνονται επαγγελματίες ψυχικής υγείας, δικηγόροι, συνήγοροι και συγγενείς ατόμων με ψυχική ασθένεια.

Το διοικητικό συμβούλιο της MFI απαρτίζεται από άτομα με ψυχιατρική εμπειρία και όσον αφορά στο οικονομικό της στάτους, δέχεται χρηματοδότηση από συνδρομές των μελών, περιστασιακές μη-κρατικού τύπου επιχορηγήσεις από ανεξάρτητα ιδρύματα, δωρεές και έσοδα από πωλήσεις βιβλίων.

Όραμα και Στόχοι

Το όραμα της MFI είναι η μη βίαιη επανάσταση στον τομέα της ψυχικής υγείας. Η αποστολή της συνοψίζεται ως εξής: «Μέσα σε ένα πνεύμα αμοιβαίας συνεργασίας η MFI οδηγεί

μια μη βίαιη επανάσταση ελευθερίας, ισότητας, αλήθειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ενώνει τους ανθρώπους που έχουν πληγεί από το σύστημα ψυχικής υγείας με παγκόσμια κινήματα για δικαιοσύνη».

Μέσα από τις εκστρατείες που οργανώνει για τα ανθρώπινα δικαιώματα στοχεύει να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο υπάρχον σύστημα ψυχικής υγείας. Αγωνίζεται για να εμποδίσει την εκμετάλλευση από τις φαρμακευτικές εταιρίες και να δώσει το δικαίωμα στους καταναλωτές/επιζώντες για αυτοπροσδιορισμό. Τέλος, προσπαθεί να προωθήσει ασφαλείς, ανθρωπιστικές και αποτελεσματικές εναλλακτικές επιλογές στο στερέωμα της ψυχικής υγείας.

Φιλοσοφία

Η MFI βασίζεται στην αυτοβοήθεια των μελών της και στοχεύει στην ενδυνάμωση τους μέσα από την αγωνιστική κινητοποίηση. Είναι μια οργάνωση με ριζοσπαστικό πυρήνα και προσεγγίζει το δημοκρατικό μοντέλο συμμετοχής. Αυτό συμπεραίνεται από την κυρίαρχη χρήση του όρου αυτοπροσδιορισμού 'επιζών' και από τις μαχητικές θέσεις που παίρνει απέναντι στο υπάρχον σύστημα ψυχικής υγείας και το ιατρικό μοντέλο. Όπως φαίνεται και από τις εκστρατείες που οργανώνει είναι ενάντια στη χρήση φαρμάκων και στις καταναγκαστικές τακτικές της ψυχιατρικής. Αντίθετα με αυτά, προκρίνει εναλλακτικές θεραπευτικές παρεμβάσεις, που θα αυξήσουν τα περιθώρια επιλογής του ατόμου και προωθήει τη δημιουργία ενός δικτύου οργανώσεων που θα ασχολείται με την παροχή τους.

Επίσης, η χρηματοδότηση της οργάνωσης γίνεται από ανεξάρτητες πηγές, πράγμα που δείχνει τη σθεναρή αντίστασή της ενάντια σε οποιαδήποτε μορφή ελέγχου από το κράτος ή τις βιομηχανίες φαρμάκων. Αν και δέχεται τη συμμετοχή στους κόλπους της επαγγελματιών ψυχικής υγείας, καταναλωτών ή άλλων ενδιαφερομένων ο μαχητικός της χαρακτήρας και η πλειοψηφία των επιζώντων εγγυώνται το ριζοσπαστικό στάτους της.

Παρότι η MFI δεν παρέχει επίσημη συνηγορία, με την έννοια του συνηγού που διορίζεται ή προσλαμβάνεται για να ασχοληθεί ατομικά με μία συγκεκριμένη περίπτωση, έχει τεράστια δράση στον τομέα της συλλογικής συνηγορίας. Επαγρυπνεί για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών ανά τον κόσμο, ασκεί πιέσεις σε κυβερνήσεις και οργανισμούς, όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, οργανώνει καμπάνιες για την ενημέρωση της κοινής γνώμης και πρωτοστατεί σε ειρηνικές διαδηλώσεις».

Πηγές – Βοηθήματα - Βιβλιογραφία

Εμμανουηλίδου, Α. (2006), Κινήσεις αυτοβοήθειας προσώπων με ψυχωσική-ψυχιατρική εμπειρία.

Τετράδια Ψυχιατρικής, 96, 39-52.

Σύλλογος Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία Ν. Σερρών, 2010, Συμπεράσματα από το 2^ο πανελλήνιο εκπαιδευτικό σεμινάριο με τίτλο «το πρόνομο της συνηγορίας-αυτοσυνηγορίας και της δικαιοπραξίας». *Υποστήριξη*, 37, 15-17.

Στυλιανίδης Σ., Σακέλλης Γ. (2011), Δελτίο τύπου Δικαιώματα-Συνηγορία και ενδυνάμωση στο χώρο της ψυχικής υγείας: η οπτική των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των οικογενειών. *Μηνύματα*, 44, 7-8.

Funk, M., Minoletti, A., Drew, N., Taylor, J., Saraceno, B., 2005, Advocacy for mental health: roles for consumer and family organizations and governments, *Health Promotion International*, 21, σελ. 70-75.

6. Συλλογική δράση (μορφές οργάνωσης, νομική κατοχύρωση)

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Στο τέλος αυτής της διδακτικής ενότητας στόχος μας είναι οι εκπαιδευόμενοι να έχουν ενημερωθεί αναλυτικά για το ρόλο διάφορων μορφών οργάνωσης στη συνηγορία, να έχουν κατανοήσει τις ομοιότητες και διαφορές τους και να μπορούν να τις διακρίνουν. Προσοχή: Δεν είναι σκοπός μας να αφήσουμε μεγάλα περιθώρια για άσκηση κριτικής από τους εκπαιδευόμενους στο ρόλο κάθε τύπου οργάνωσης γιατί κινδυνεύει η ισορροπία της ομάδας μας (βλ. αναλυτικότερα παρακάτω).

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής μετά την εισήγησή του βάσει του εγχειριδίου εκπαιδευομένων και πριν προχωρήσει στην άσκηση πράξης, θα χρησιμοποιήσει την εκπαιδευτική τεχνική των ερωτήσεων-απαντήσεων προκειμένου να επιβεβαιώσει ότι ο ρόλος των διαφόρων μορφών οργάνωσης που παρουσιάστηκαν δεν είναι συγκεχυμένος στους εκπαιδευόμενους.

Για παράδειγμα, με την τεχνική της ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων ζητά να του δώσουν από την εμπειρία τους ένα παράδειγμα οργάνωσης χρηστών υπηρεσιών/οικογένειας, ένα παράδειγμα ΜΚΟ και ένα παράδειγμα εμπλοκής εργαζόμενων στην ψυχική υγεία σε δράσεις συνηγορίας.

- ▶ Χρησιμοποιώντας εκπαιδευτικά μέσα (πίνακα ή flip chart) καταγράφει τα παραδείγματα και προκαλεί την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων στο να εντοπίσουν σύντομα ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των παραδειγμάτων, πάντοτε με τη βοήθειά του.
- ▶ Υπενθυμίζει στους εκπαιδευόμενους τα βασικά σημεία ίδρυσης σωματείου και παρέχει κατάλληλες επεξηγήσεις, προβάλλοντας σε power point διαφάνεια 8 κύριων σημείων της διαδικασίας. Δηλαδή:
 1. Απαραίτητη η συμμετοχή τουλάχιστον είκοσι μελών με υποβολή σχετικής αίτησης (άρθρο 78 Αστικού Κώδικα).
 2. Σύνταξη καταστατικού υπογεγραμμένο από όλα τα μέλη (τρία αντίτυπα) (άρθρο 79 Αστικού Κώδικα).
 3. Σύνταξη ιδρυτικής πράξης σωματείου με την επωνυμία..., η οποία θα αναφέρει ότι συνεστήθη σωματείο αποτελούμενο από άρθρα (τρία αντίτυπα) (άρθρο 79 Αστικού Κώδικα).
 4. Πρακτικό Γενικής Συνέλευσης για την εκλογή πενταμελούς (το λιγότερο) προσωρινής διοίκησης σωματείου, η οποία θα αναλάβει τις απαραίτητες ενέργειες για τη δημοσίευση του καταστατικού (τρία αντίτυπα). (άρθρο 78 Αστικού Κώδικα).
 5. Αίτηση ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου της έδρας του Σωματείου, υπογεγραμμένη από την προσωρινή διοίκηση και από τον πληρεξούσιο δικηγόρο (άρθρο 79 Αστικού Κώδικα).
 6. Δημοσίευση της απόφασης που εγκρίνει την ίδρυση του Σωματείου και του κατα-

στατικού του σε μία ή όσες ημερήσιες εφημερίδες διατάσσει η απόφαση (άρθρο 81 Αστικού Κώδικα).

7. Πιστοποιητικό τελεσιδικίας της απόφασης μετά την πάροδο είκοσι ημερών από τη δημοσίευσή της (άρθρο 83 Αστικού Κώδικα).

8. Αίτηση μαζί με αντίγραφο της απόφασης, πιστοποιητικό τελεσιδικίας της και ένα τεύχος της εφημερίδας όπου δημοσιεύθηκε προς τη Γραμματεία του Δικαστηρίου ώστε να καταχωρηθεί στα βιβλία σωματείων και συλλόγων του Πρωτοδικείου (άρθρο 82, 83 Αστικού Κώδικα).

- ▶ Σε μικρές ομάδες των 4-5 εκπαιδευόμενων μοιράζει και συζητά το Υπόδειγμα καταστατικού μη κερδοσκοπικού σωματείου ατόμων με αναπηρία που επισυνάπτεται στο Παράρτημα του Εκπαιδευτή. Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν μία εικόνα πραγματικού καταστατικού ώστε να μπορέσουν να το χρησιμοποιήσουν ως πρότυπο σε περίπτωση ίδρυσης σωματείου, χωρίς όμως να τους δεσμεύει στη διατύπωση των δικών τους στόχων και αρμοδιοτήτων (γι αυτό επιλέχθηκε καταστατικό μη κερδοσκοπικού σωματείου ατόμων με νευρολογικές και νευρομυϊκές παθήσεις κι όχι με ψυχική αναπηρία).
- ▶ Εφόσον θεωρήσει ο εκπαιδευτής ότι είναι σαφές το περιεχόμενο της διδακτικής ενότητας στους εκπαιδευόμενους, προχωρά στην άσκηση πράξης χρησιμοποιώντας την **εκπαιδευτική τεχνική της εργασίας σε ομάδες** (ομάδες 4-5 εκπαιδευόμενων). Δίνει χρόνο 15' στις ομάδες να διαβάσουν προσεκτικά τα αποσπάσματα από τις επίσημες ιστοσελίδες πέντε (5) διαφορετικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ψυχικής υγείας στη χώρα μας και να καταγράψουν ομοιότητες και διαφορές τους σύμφωνα με τα όσα διδάχθηκαν στη συγκεκριμένη ενότητα. Από έναν εκπρόσωπο κάθε ομάδας θα ανακοινωθεί σύντομα το αποτέλεσμα της εργασίας της ομάδας του και θα καταγραφεί από τον εκπαιδευτή στον πίνακα ή στο flip chart.

Η συγκεκριμένη ενότητα είναι απαιτητική για τον εκπαιδευτή διότι, εκτός του ότι πρέπει να διαχειριστεί το υλικό παρουσίασης ευχερώς, θα πρέπει να αποφύγει η ομάδα να εκτραπεί από εκπαιδευτική σε βιωματική. Τα μέλη της ομάδας πιθανώς αποτελούν ήδη μέλη διαφορετικών οργανώσεων, με διαφορετική φιλοσοφία οπότε το στοιχείο της κριτικής και των σχολίων μεταξύ των μελών θα πρέπει να αποφευχθεί για να διατηρηθεί η ισορροπία στην ομάδα. Γι αυτό το λόγο προτείνονται αρκετές εκπαιδευτικές τεχνικές ώστε να «υπενθυμίζεται» στους εκπαιδευόμενους ότι το αντικείμενο της ενότητας δεν είναι η παρουσίαση των διάφορων μορφών οργανώσεων προκειμένου να ασκηθεί κριτική για το έργο τους αλλά η κατανόηση και η διάκριση του ρόλου τους.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Ασκούνη-Στρούμπου Α., Ανδρόνικος Π. (2010), «Παγκόσμια συμμαχία για την ψυχική υγεία. 13^ο εκπαιδευτικό σεμινάριο Gamian Europe», *Μηνύματα*, 43, σελ. 4-5.

Καδόγλου Μ., Μαλακόζη Α. (2012), «Η Συνηγορία στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες», Ηλεκτρονικό περιοδικό *Ψυχογραφήματα*, <http://psychografimata.com/7489/i-sinigoria-sto-choro-tis-psichikis-igias/>.

Στυλιανίδης Σ. (2011), «Συνηγορία και κοινωνικός αποκλεισμός στην ψυχική υγεία. Μια παγκόσμια πρόκληση», *Υποστήριξη*, 37, σελ. 1-2.

WHO (2008), Policies and practices for mental health in Europe - meeting the challenges, WHO Regional Office for Europe, Denmark www.euro.who.int/document/e91732.pdf

7. Τρόποι παρέμβασης σωματείων

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι τους τρόπους παρέμβασης των σωματείων χρηστών υπηρεσιών ή/και οικογενειών σχετικά με τη διεκδίκηση δικαιωμάτων ατόμων με ψυχική αναπηρία και να μπορούν να διακρίνουν ξεκάθαρα τις κατηγορίες των παρεμβάσεων.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Με βάση το εγχειρίδιο εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής αρχικά με τις **εκπαιδευτικές τεχνικές της εισήγησης και του παραδείγματος**, επιδιώκει να γίνουν κατανοητά τα παραπάνω θέματα, να ξεκαθαρίσουν οι έννοιες και οι τρόποι παρέμβασης καθώς αφορούν άμεσα τους εκπαιδευόμενους με ψυχική αναπηρία ως μέλη ή δυνητικά μέλη σωματείων χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Στη συνέχεια, σκοπός του εκπαιδευτή είναι χρησιμοποιώντας **τεχνικές ενεργούς συμμετοχής** των εκπαιδευομένων και αξιοποιώντας παραδείγματα κυρίως από την εμπειρία τους ως μέλη σωματείων, να προβεί στη **χρήση εκπαιδευτικών μέσων (χρήση πίνακα ή flip chart)**, να καταγράψει σύντομα κάθε παράδειγμα τρόπου παρέμβασης που αναφέρεται από τους εκπαιδευόμενους και τέλος, να το εντάξει στον πίνακα δράσεων της παρούσας διδακτικής ενότητας ή/και να τον εμπλουτίσει ενδεχομένως με νέα παραδείγματα παρεμβάσεων συνηγορίας από σωματεία. Ο τελικός πίνακας που θα προκύψει θα αποτελεί τον «Χάρτη» παρεμβάσεων που θα χαρακτηρίζει την συγκεκριμένη ομάδα καθώς επίσης και εκπαιδευτικό υλικό που θα έχει προκύψει από τα ίδια τα μέλη της ομάδας. Η τεχνική αυτή θα ενδυναμώσει την ομάδα των εκπαιδευομένων καθώς τα μέλη θα έχουν δημιουργήσει κάτι από κοινού με τη βοήθεια του εκπαιδευτή τους.

Σημείωση: Κατά την ανάλυση του παραδείγματος που παρατίθεται στο εγχειρίδιο εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής οφείλει να πληροφορήσει ή να υπενθυμίσει στους εκπαιδευόμενους σε τι αναφέρονται η Κοινωνική Επιχείρηση «Kosmos Horizon», το ΕΠΨΥ και η ΕΜΑΕΕ προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η άσκηση πράξης. Βλ. σχ. Εισαγωγή Εγχειριδίου Εκπαιδευομένων ΙΙ. Εκπαίδευση για την αυτοσυνηγορία και τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχική αναπηρία, 2. Τα κινήματα των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Επίσης, την ιστοσελίδα του Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.: <http://www.epipsi.gr/>

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Καδόγλου Μ., Μαλακόζη Α. (2012), «Η Συνηγορία στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες», Ηλεκτρονικό περιοδικό *Ψυχογραφήματα*, <http://psychografimata.com/7489/i-sinigorja-sto-choro-tis-psichikis-igias/>.

Στυλιανίδης Σ., Σακέλλης Γ. (2011), «Δελτίο τύπου Δικαιώματα-Συνηγορία και ενδυνάμωση στο χώρο της ψυχικής υγείας: η οπτική των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας και των οικογενειών, *Μηνύματα*, 44, σελ. 7-8.

Σύλλογος Οικογενειών για την Ψυχική Υγεία Ν. Σερρών. (2010), «Συμπεράσματα από το 2^ο πανελλήνιο εκπαιδευτικό σεμινάριο με τίτλο «το προνόμιο της συνηγορίας-αυτοσυνηγορίας και της δικαιοπραξίας», *Υποστήριξη*, 37, σελ. 15-17.

8. Μύθοι για τους ψυχικά ασθενείς και στίγμα (διαδικασίες αντιμετώπισης)

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι την έννοια του στίγματος και να τη διακρίνουν από αυτή του εσωτερικευμένου στίγματος. Επίσης, να ευαισθητοποιηθούν σε ζητήματα που αφορούν τις στρατηγικές καταπολέμησης του στίγματος της ψυχικής αναπηρίας καθώς και να μεταδοθεί το μήνυμα ότι καταβάλλονται προσπάθειες για συστηματική αντιμετώπιση φαινομένων στιγματισμού και αρνητικών προκαταλήψεων για την ψυχική αναπηρία.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Στην παρούσα διδακτική ενότητα ο εκπαιδευτής έχει ως διδακτικό έργο να παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους το περιεχόμενο του εγχειριδίου αλλά με βασικό μέλημα την εξομάλυνση των συναισθηματικών εντάσεων που πιθανώς προκαλέσουν οι συγκεκριμένες πληροφορίες καθώς ενδέχεται να αγγίξουν ευαίσθητες προσωπικές εμπειρίες στιγματισμού τους. Ενδεχομένως, οι παρεχόμενες πληροφορίες να συνδέονται με δυσάρεστα προσωπικά βιώματα των εκπαιδευομένων και στόχος του εκπαιδευτή είναι να παραμείνει η ομάδα επικεντρωμένη στον στόχο της αφήνοντας μεν περιθώρια βιωματικής συζήτησης, συγκρατώντας δε την ομάδα στην τάση που μπορεί να παρουσιαστεί για μετατροπή της σε θεραπευτική.

Προς διευκόλυνση του εκπαιδευτή να χειριστεί την ομάδα σύμφωνα με τους παραπάνω στόχους, προτείνουμε να χρησιμοποιήσει **εκπαιδευτικές τεχνικές, όπως η αναφορά σε παραδείγματα επιτυχών παρεμβάσεων ενάντια στο στίγμα των ατόμων με ψυχική αναπηρία και εκπαιδευτικά μέσα, όπως παράλληλα κείμενα, power point, κ.α.**

Ενδεικτικά, προτείνουμε να αναφέρει ότι, για παράδειγμα:

- ▶ Σε εθνικό επίπεδο, οι εκστρατείες για την ενημέρωση του πληθυσμού φαίνεται να έχουν βραχυπρόθεσμες προόδους σε ορισμένα θέματα, όπως στη γνώση και στις στάσεις γύρω από την κατάθλιψη. Σε τοπικό επίπεδο, διάφορες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν έδειξαν ότι οι στοχευμένες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που έγιναν σε αστυνομικούς ή σε μαθητές για να μειωθεί το στίγμα, έχουν περισσότερα πλεονεκτήματα. Είναι πολύ ενδιαφέρον ότι η ισχυρότερη απόδειξη για το τι βοηθάει πραγματικά στη μείωση του στίγματος είναι η άμεση προσωπική και σε ατομικό επίπεδο επαφή με άτομα με ψυχική αναπηρία.
- ▶ Επίσης, η πραγματοποίηση Άσκησης Πράξης με την ομάδα δίνει χρόνο για συζήτηση με τα μέλη επί των αντιλήψεων που διατυπώνονται στην άσκηση και αποτελούν «μύθους» και «αλήθειες» σχετικά με την κατάθλιψη. Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένος να λύσει απορίες και να εξηγήσει αναλυτικά και εμπειριστатуμένα στους εκπαιδευόμενους γιατί οι παραπάνω αντιλήψεις είναι σωστές ή όχι. (Οι σωστές απαντήσεις υπάρχουν στο Παράρτημα του Εγχειριδίου του Εκπαιδευτή).
- ▶ Τέλος, το ακόλουθο απόσπασμα από πραγματική μαρτυρία ατόμου με ψυχική αναπηρία

θα μπορούσε να λειτουργήσει ως **θετικό ενισχυτικό παράδειγμα για την εξάλειψη του εσωτερικευμένου στίγματος**.

Μαρτυρία: Διαγνωστικά ο Νικηφόρος έχει χαρακτηριστεί ως άτομο με σχιζοφρένεια. Για πολλούς ασθενείς και για τις οικογένειές τους, αλλά και για λίγους νοσηλευτές και ψυχιάτρους, ο Νικηφόρος προσωποποιεί την ελπίδα. Ο Νικηφόρος είναι ακτιβιστής των δικαιωμάτων των ψυχικά ασθενών αν και ο ίδιος δηλώνει: «Δεν μου αρέσει αυτή η ορολογία. Θα προτιμούσα τον όρο χρήστης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας ή επιζήσας της ψυχιατρικής». «Μπήκα για πρώτη φορά αναγκαστικά στο ψυχιατρείο στα 30 μου και τώρα κοντεύω τα 60. Ο πρώτος μου εγκλεισμός ήταν αναγκαστικός, όλοι οι άλλοι εκούσιοι. Δεν είμαι κάτι ξεχωριστό, ούτε θα ήθελα να με παρουσιάσεις ως τέτοιο. Είμαι ένας άνθρωπος, όμως, που αποφάσισε συνειδητά να μελετήσει την αρρώστια του, να μάθει να ζει μ' αυτήν και να διευρύνει την προσωπικότητά του. Η σχιζοφρένεια είναι ένα στοιχείο της προσωπικότητάς μου, ... Είμαι άνθρωπος, έχω δικαιώματα και τα διεκδικώ, έχω λόγο και για τον εγκλεισμό μου, και για τα φάρμακά μου, και για τη θεραπεία μου...».

Πηγή: Περιοδικό Έψιλον (Ελευθεροτυπία, 17/01/2010).

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

- Οικονόμου, Μ. (2008), «Ψυχική ασθένεια και κοινωνικό στίγμα: Διαχρονικές και σύγχρονες προκλήσεις», *Τετράδια Ψυχιατρικής*, 102, σελ. 19-26.
- Οικονόμου, Μ. (2009), «Κοινωνικό στίγμα και Ψυχιατρικές Υπηρεσίες: Ο φαύλος κύκλος». Στο Σακέλλης Γ. (Επιμέλεια), *Η Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα, Ανάγκες-Προτάσεις-Λύσεις*, Αθήνα: Σάκκουλας.
- Περιοδικό Έψιλον (Ελευθεροτυπία, 17/01/2010).
- Thornicroft, G., & Tansella, M. (2010), *Για μια καλύτερη φροντίδα της Ψυχικής Υγείας* (Στ. Στυλιανίδης, Επιμ.), Αθήνα: Τόπος.

Κεφάλαιο III: Δράσεις υπεράσπισης–συνηγορίας

1. Παρεμβάσεις Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (δομές, οργάνωση, λειτουργία)

Μαρία Μητροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τις μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, ιδίως στέγασης, που έχουν νομοθετηθεί και λειτουργούν στη χώρα μας. Αυτός ο θεσμικός πλουραλισμός δίνει πολλές δυνατότητες στα ζητήματα ζωής που τους απασχολούν.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής μπορεί να ξεκινήσει με την ανάγνωση του αποσπάσματος από το άρθρο της Α. Ζήση, «Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση Ατόμων με Χρόνιες Ψυχιατρικές Δυσκολίες: Ερευνητικές Εξελίξεις και Νέες Προοπτικές» *Περιοδικό Εγκέφαλος*, τ. 1, 2012.

«Τα τελευταία χρόνια το αποκαταστασιακό μοντέλο του στεγαστικού συνεχούς σύμφωνα με το οποίο οι ψυχικά πάσχοντες θα πρέπει να προετοιμάζονται σταδιακά για τη στεγαστική τους αυτόνομη μέσα από χρονικά περιορισμένες διαμονές σε στεγαστικές δομές, οι οποίες θα πρέπει να καλύπτουν τόσο βασικές ανάγκες διαβίωσης όσο και θεραπευτικές, έχει δεχτεί κριτική. Αυτή η κριτική οδήγησε στην ανάπτυξη μιας νέας στεγαστικής προσέγγισης που υποστηρίζει τη διαμονή των ψυχικά πασχόντων σε φυσικά σπίτια, τα οποία θα αντανακλούν τις προσωπικές τους επιλογές και προτιμήσεις εξασφαλίζοντας, όμως, ταυτόχρονα κατάλληλες και επαρκείς υπηρεσίες, πόρους υποστήριξης και παρακολούθησης (normal supported housing). Η κριτική στην παραδοσιακή προσέγγιση εντοπίζεται στο ότι συγχέει την αυτόνομη ανάγκη του ψυχικά πάσχοντα για ένα πραγματικό σπίτι με την ταυτόχρονη ανάγκη του για θεραπευτική βοήθεια. Στο πλαίσιο της σταδιακής προετοιμασίας οι ψυχικά πάσχοντες μεταφέρονται από δομές σε δομές αλλάζοντας, έτσι, συχνά στεγαστικά περιβάλλοντα και αναπαράγοντας με αυτόν τον τρόπο την ψυχιατρική τους ταυτότητα καθώς αισθάνονται περισσότερο ως καταναλωτές υπηρεσιών ψυχικής υγείας και όχι ως φυσικοί ένοικοι ενός σπιτιού. Η ανάδειξη, ωστόσο, της νέας προσέγγισης στη στεγαστική απο-

κατάσταση (φυσική στέγαση με υποστήριξη) δημιουργεί νέα ζητούμενα και διατυπώνει νέα και άλλου τύπου ερωτήματα στην ερευνητική ατζέντα. Συγκεκριμένα, τα νέα ερωτήματα που διατυπώνονται αφορούν το πόσο εφικτό είναι η φυσική στέγαση για χρόνιους ψυχικά πάσχοντες, ποιές είναι οι δυσκολίες που ενδεχομένως μπορεί να προκύψουν από την αυτόνομη διαβίωση στην κοινότητα, τι είδους υποστήριξη θα πρέπει να τους προσφερθεί και τέλος ποιό είναι το κόστος αυτής της προσέγγισης» .

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

- Μαδιανός, Μ. (2005), *Ψυχιατρική και Αποκατάσταση*. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Μητροσύλη, Μ. (2006), «Διαστάσεις του αποκλεισμού των ψυχικά ασθενών στην Ελλάδα», στο Γ. Σακέλλης (επιμ.), *Φτώχεια, Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες*. Αθήνα, ΕΚΚΕ.
- Πλουμπίδης, Δ. (2002), «Ψυχιατρική σε άλλες δομές της κοινότητας», στο Χριστοδούλου, Γ., και συν (Συντ.) *Ψυχιατρική, Β΄ τόμος*. Αθήνα, Βήτα.

2. Κοινωνικοί συνεταιρισμοί (μορφή, λειτουργία, οργάνωση)

Μαρία Μητροσύλη

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι μορφές ένταξης στην αγορά εργασίας, μέσω των ΚοιΣΠΕ ως μονάδας κοινωνικής επιχείρησης ένταξης, που έχουν νομοθετηθεί και λειτουργούν στη χώρα μας.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Για την καλύτερη κατανόησή τους προτείνεται ο εκπαιδευτής να ξεκινήσει με ένα απόσπασμα από τη μελέτη της Μητροσύλη, Μ. (2007), *Μελέτη για τη διαμόρφωση θεσμικού και νομικού πλαισίου στην Κοινωνική Οικονομία*, σε www.eetaa.gr/kentavros/proionta.htm. ή "Με το άρθρο 12 του νόμου 2716/1999 θεσπίζονται οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί Π.Ε. (ΚοιΣΠΕ). Οι ΚοιΣΠΕ αποτελούν μία μορφή κοινωνικής επιχείρησης που μάλιστα ανήκει στην κατηγορία της «Κοινωνικής Επιχείρησης Ένταξης» (π.χ. Enterprise Sociale d'Insertion-EIS, Work Integration Social Enterprise WISE). Οι ΚοιΣΠΕ συνιστούν μια πρωτοπόρο νομική και οικονομική μορφή κοινωνικής επιχείρησης στον ευρωπαϊκό χώρο που θεσπίστηκε το 1999, μετά τον ιταλικό (1991) και το βελγικό νόμο (1995). Ασφαλώς, θα μπορούσε να καλύπτει πολλές ομάδες του πληθυσμού και να μην αποβλέπει, στην κοινωνικο-οικονομική ενσωμάτωση και την επαγγελματική ένταξη, ιδίως των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Όμως, η υιοθέτηση της συγκεκριμένης νομοθετικής πολιτικής είναι απόρροια: α) του γνωστού φαινομένου στη θεσμική ιστορία των συνεταιρισμών, της δυσχέρειας δηλ. θέσπισης ενιαίου ρυθμιστικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς με ειδικές αποκλίνουσες διατάξεις ως προς τα διαφορετικά είδη των συνεταιρισμών, β) της ενδυνάμωσης του κανονιστικού ρόλου του καταστατικού τους και γ) της ιδιοτυπίας του συγκεκριμένου νομικού προσώπου που συνιστά τόσο μια συνεταιριστική ένωση προσώπων όσο και μονάδα ψυχικής υγείας. Σύμφωνα με το νόμο, οι ΚοιΣΠΕ έχουν σκοπό «την κοινωνι-

κο-οικονομική ενσωμάτωση και την επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα και συμβάλλουν στη θεραπεία τους και στην κατά το δυνατόν οικονομική τους αυτάρκεια».

Ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα απασχόλησης των μελών στους ΚοιΣΠΕ, εφόσον επιτρέπεται στο καταστατικό τους και καθορίζεται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας τους. Για τα μέλη της πρώτης κατηγορίας ρυθμίζεται ειδικά αυτό το ζήτημα και μάλιστα αρκετά προστατευτικά. Η αμοιβή για την παροχή εργασίας στους ΚοιΣΠΕ είναι ανάλογη της παραγωγικότητάς τους και του χρόνου εργασίας τους. Τα απασχολούμενα μέλη της εν λόγω κατηγορίας, αν λαμβάνουν σύνταξη γήρατος ή αναπηρίας ή επίδομα πρόνοιας ή επίδομα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή συνεχίζουν να εισπράττουν αυτές τις παροχές ταυτόχρονα και αθροιστικά με την αμοιβή τους. Σε περίπτωση που τα απασχολούμενα μέλη είναι ανασφάλιστοι και δεν καλύπτονται από τις κείμενες διατάξεις ασφαλιζονται από τους ΚοιΣΠΕ στους αντίστοιχους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Τα μέλη της δεύτερης κατηγορίας μπορεί να παρέχουν πλήρη ή μερική απασχόληση στους ΚοιΣΠΕ σύμφωνα με το νόμο. Όμως, δεν αμείβονται από τους ΚοιΣΠΕ, αλλά από το φορέα προέλευσής τους. Οι ΚοιΣΠΕ καταβάλλουν σε αυτά τις δαπάνες που υποβλήθηκαν κατά την εργασία τους σε αυτούς. Επίσης, οι ΚοιΣΠΕ μπορούν να προσλαμβάνουν *εργαζόμενους μη μέλη*, οι οποίοι δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, αλλά δικαιούνται να παρίστανται και να εκφέρουν τη γνώμη τους στη Γ.Σ., εφόσον προβλέπεται στο καταστατικό.»

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

- Κιντής, Σ. Α. (1997), *Δίκαιο Συνεταιρισμών. Τεύχος Α΄: Εισαγωγικές Γνώσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα.
- Μπτροσύλη, Μ. (2005), «Διαστάσεις του Αποκλεισμού των Ψυχικά Ασθενών στην Ελλάδα». Στο ΕΚ-ΚΕ-ΙΝΚΠΟ, *Φτώχεια, Αποκλεισμός και Κοινωνικές Ανισότητες*. Δημοσιευμένα Πρακτικά.
- Μπτροσύλη, Μ. (2007), *Μελέτη για τη διαμόρφωση θεσμικού και νομικού πλαισίου στην Κοινωνική Οικονομία*, σε www.eetaa.gr/kentavros/proionta.htm ή www.socialeconomy.gr/eg/business/businessItem.action?id=263
- Μωυσιδης, Α. (επιμ.) (2011), *Το αγροτικό κίνημα στην Ελλάδα: Από τον 19^ο αιώνα ως σήμερα*. Εκδόσεις Νήσος, Ινστιτούτο Ν. Πουλατζά.

3. Στήριξη για την πρόσβαση σε κοινωνικά δικαιώματα και παροχές

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να παρουσιαστούν στους εκπαιδευόμενους παραδείγματα συντονισμένων τρόπων στήριξης εκ μέρους όλων των φορέων συνγορίας για την προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Στόχος μας είναι οι εκπαιδευόμενοι να εμπεδώσουν τις ευρύτερες κατηγορίες των κοινωνικών τους δικαιωμάτων και να τις διακρίνουν από τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα για τα οποία έχει γίνει αναλυτική αναφορά σε προηγούμενες διδακτικές ενότητες.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής αρχικά με τις εκπαιδευτικές τεχνικές της **εισήγησης και των ερωτήσεων – απαντήσεων**, που βοηθητικά διατυπώνονται στο εγχειρίδιο των εκπαιδευομένων, θα επιδιώξει να γίνουν κατανοητές οι έννοιες των δικαιωμάτων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, καθημερινής ζωής στην κοινότητα και εργασίας, καθώς και οι στόχοι των παρεμβάσεων στήριξης που παρουσιάζονται στο εγχειρίδιο. Στη συνέχεια, σκοπός του εκπαιδευτή είναι, χρησιμοποιώντας **τεχνικές ενεργούς συμμετοχής** των εκπαιδευομένων και αξιοποιώντας παραδείγματα κυρίως από την εμπειρία τους, να προβεί στην **χρήση εκπαιδευτικών μέσων (χρήση πίνακα ή flip chart)** και να καταγράψει σύντομα πραγματικά παραδείγματα καταπάτησης ή προάσπισης κοινωνικών δικαιωμάτων των εκπαιδευόμενων. **Προσοχή:** η συμμετοχή των μελών της ομάδας στη συζήτηση να μην μετατραπεί σε ανεξάντλητο κατάλογο παραπόνων. Χρειάζεται προσδιορισμός χρονικών ορίων στη συμμετοχή τους και πλαισίωση της συζήτησης κάθε φορά που ξεφεύγει από τους κανόνες μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας, όπως επίσης και επικέντρωση σε θετικά παραδείγματα που πιθανώς έχουν βιώσει αλλά δεν είναι αυτά που ανακαλούνται πρώτα. Τέλος, για το κλείσιμο της συνάντησης, προτείνουμε ο εκπαιδευτής να κάνει μία σύντομη **παρουσίαση αναφοράς** που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη σχετικά με τα εμπόδια που έθεσαν περιοικοί και τοπικές Αρχές στην εγκατάσταση και λειτουργία ξενώνα ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, η οποία είχε τελικά θετική έκβαση. Σχετικά βλ. **«Εμπόδια στην εγκατάσταση και λειτουργία ξενώνων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης ατόμων που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές σε περιοχές αμιγούς κατοικίας»**, <http://new.synigoros.gr/?i=health-and-social-welfare.el.dikaioma-ygeias-eidikon-omadon.38569>

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

- Βενιέρης Δ. (2002), *Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης: Η Κοινωνική Πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βενιέρης Δ. (2009), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα: Το τέλος των Ύμνων*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2003), *Συνηγορία για την Ψυχική Υγεία*, Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, βλ. σχ. Πακέτο Οδηγιών Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την Ψυχική Υγεία στην ιστοσελίδα του ΥΥΚΑ: <http://www.yyka.gov.gr/articles/health/domes-kai-drasis-gia-thn-ygeia/programma-quot-psyxargws-quot/1098-paketo-odhgiwn-pagkosmioy-organismoy-ygeias-gia-thn-psyxikh-ygeia>
- Πανάγου Αιμ. (2011), «Συνοπτική παρουσίαση του έργου του Συνηγόρου του Πολίτη για τα δικαιώματα των ατόμων με ψυχική αναπηρία», Ανακοίνωση στον Ζ΄ Κύκλο Ομιλιών με θέμα την Ψυχική Υγεία του Προγράμματος Μορφωτικών Εκδηλώσεων, 7/6/11, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

4. Κωδικοποίηση παροχών υγείας-πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να παρουσιάσει συνοπτικά τις κυριότερες από τις

πολύ σημαντικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί πρόσφατα στον τομέα της πολιτικής κοινωνικής προστασίας στη χώρα μας, αφορούν γενικότερα τα Α.μεΑ. και κατά συνέπεια τα άτομα με ψυχική αναπηρία. Στόχος μας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι τις αλλαγές αυτές και να τις συνδέσουν με την καθημερινότητά τους προκειμένου να εξασφαλίσουν τις κοινωνικοπρονοιακές παροχές που δικαιούνται.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Η παρούσα διδακτική ενότητα είναι απαιτητική για τον εκπαιδευτή, διότι θα πρέπει να έχει προετοιμαστεί επαρκώς, προκειμένου να καλύψει και να χειριστεί με ευχέρεια έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών σχετικά με πρόσφατες αλλαγές, τόσο του συστήματος παροχών υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας, όσο και του τρόπου πιστοποίησης της αναπηρίας. Έτσι λοιπόν, η **εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης** βάσει του περιεχομένου του εγχειριδίου των εκπαιδευόμενων προτείνουμε εξαρχής να υποστηριχθεί με την **χρήση εκπαιδευτικών μέσων (power point, πίνακας ή flip chart)** προκειμένου να παρουσιαστούν τα κυριότερα σημεία που ενδιαφέρουν άμεσα τους εκπαιδευόμενους. Επίσης, η ενότητα είναι απαιτητική για έναν ακόμα λόγο. Είναι πολύ πιθανό, η πλειοψηφία των εκπαιδευόμενων να έχει ήδη βιώσει τα προβλήματα που προκύπτουν από τη μετάβαση του συστήματος στο νέο τρόπο λειτουργίας του κατά την επαφή τους με τις διάφορες υπηρεσίες. Για παράδειγμα, να έχουν υποστεί πολύμηνη αναμονή προκειμένου να εξεταστούν από Υγειονομική Επιτροπή ή απλώς να καταθέσουν το φάκελό τους στο ΚΕ.Π.Α. ή να έχουν υποστεί μεγάλη ταλαιπωρία κατά την αναζήτηση των δικαιολογητικών που έπρεπε να καταθέσουν προκειμένου να ολοκληρώσουν τη διαδικασία απογραφής τους στο Εθνικό Μητρώο δικαιούχων προνοιακών επιδομάτων. Ο εκπαιδευτής λοιπόν, θα πρέπει να έχει προετοιμαστεί εκ των προτέρων για τις δυσκολίες που έχουν προκύψει κατά τη μεταβατική αυτή φάση λειτουργίας νέων δομών και υπηρεσιών προκειμένου να χειριστεί ενδεχόμενα αρνητικά βιώματα που θα προκύψουν στην παρουσίαση της ενότητας αυτής από τους εκπαιδευόμενους.

Επίσης, λόγω του ότι συχνά προκύπτει το ερώτημα από άτομα με αναπηρία για τον τρόπο προσδιορισμού των ποσοστών αναπηρίας, τα οποία συχνά αμφισβητούν ως αυθαίρετα από την πλευρά των Υγειονομικών Επιτροπών, προτείνουμε το εξής: Ο εκπαιδευτής να παρουσιάσει μέσω **power point** και να εξηγήσει με απλό τρόπο στους εκπαιδευόμενους τα επιστημονικά δεδομένα που λαμβάνονται υπόψη από τις Υγειονομικές Επιτροπές, προκειμένου να χορηγηθεί ένα ποσοστό αναπηρίας σε άτομο με ψυχική αναπηρία. Συγκεκριμένα, για τον καθορισμό των βαθμίδων αναπηρίας στην ψυχική υγεία λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω:

- ▶ Η χρήση κοινά αποδεκτού από τους ιατρούς ταξινομικού συστήματος των ψυχικών παθήσεων, όπως το εγχειρίδιο της Διεθνούς Ταξινόμησης Νόσων (International Classification of Diseases/ICD), που εκπονεί ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.), έτσι ώστε να υπάρξει σαφής, αποδεκτή διεθνώς διαγνωστική κατηγορία και ορισμός της ψυχικής διαταραχής, για τη διευκόλυνση των ιατρών των επιτροπών και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχική αναπηρία. Η πλέον πρόσφατη, δέκατη, αναθεώρηση του εν λόγω ταξινομικού συστήματος (ICD-10) δημοσιεύτηκε από τον Π.Ο.Υ. το 2007.
- ▶ Τις υποδιαιρέσεις κατά ICD-10 της ψυχικής νόσου.

- ▶ Το γεγονός ότι η διάγνωση πρέπει να θεωρηθεί καταλυτική σε σχέση με το βαθμό αναπηρίας.
- ▶ Οι ψυχικές διαταραχές καταλαμβάνουν το πέμπτο Κεφάλαιο του ICD-10 και ταξινομούνται σε δέκα μείζονα υποκεφάλαια ή Διαγνωστικές κατηγορίες.
- ▶ Η ενότητα προτείνουμε να κλείσει εκ μέρους του εκπαιδευτή με το θετικό μήνυμα ότι, παρά τα κενά και τις δυσλειτουργίες που παρουσιάζει στην μεταβατική αυτή φάση λειτουργίας του το σύστημα παροχών στη χώρα μας, η φιλοσοφία του βασίζεται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης όλων των κατηγοριών ασφαλισμένων και ανασφάλιστων ατόμων με αναπηρία, καθώς και στην αρχή της απλούστευσης των διαδικασιών.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Δείτε αναλυτικά πηγές/βοηθήματα/βιβλιογραφία του Εγχειριδίου των Εκπαιδευομένων, καθώς και:

Διεθνής Ταξινόμηση Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας, Δέκατη Αναθεώρηση (International Classification of Diseases/ICD-10), Κεφάλαιο V, Έκδοση Π.Ο.Υ., 2007. Διαθέσιμο διαδικτυακά στα ελληνικά στο:

<http://www.panarkadiko.eu/gr/icd10.htm> και στην πρωτότυπη έκδοση του WHO στο <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en>

ΦΕΚ 2456/Β' /3.11.2011 & ΦΕΚ 1233/Β' /11.4.2012 σχετικά με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ.

ΦΕΚ 1506/Β' /4-5-2012 σχετικά με τον Ενιαίο Πίνακα Προσδιορισμού Αναπηρίας,

ΦΕΚ 1049 Β/4-4-2012 σχετικά με τη Δημιουργία Εθνικού Μητρώου δικαιούχων κοινωνικών και προνοιακών επιδομάτων.

5. Διεθνής εμπειρία – Καλές και κακές πρακτικές

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να ενημερωθούν οι εκπαιδευόμενοι για τις δράσεις υπεράσπισης και συνηγορίας – παραδείγματα καλών πρακτικών που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και τα οποία προέρχονται είτε από πρωτοβουλίες συλλόγων χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας είτε από σχετικούς φορείς χάραξης πολιτικής.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής μετά την **εισήγησή του βάσει του εγχειριδίου εκπαιδευομένων**, μπορεί να συνεχίσει με την **εκπαιδευτική τεχνική της εργασίας σε ομάδες** (ομάδες 4-5 εκπαιδευομένων), οι οποίες θα κληθούν να σχεδιάσουν σε χρόνο 20' πολύ συγκεκριμένες και στοχευμένες δράσεις συνηγορίας για την ψυχική αναπηρία, σύμφωνα με τα παραδείγματα των δράσεων που έχουν ενσωματωθεί στο εγχειρίδιό τους. Στις ομάδες πρέπει να δοθούν πολύ σαφείς οδηγίες για τον χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους (μόνο 20') καθώς και για το περιεχόμενο της δράσης τους, το οποίο πρέπει να είναι πολύ συγκεκριμένο. Δηλαδή, **για παράδειγμα**, σχεδιασμός παρέμβασης συνηγορίας για την κατάθλιψη σε πληθυσμό μαθητών Λυκείου. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα θα κληθεί να παρουσιάσει το σχε-

διασμό της δράσης της αναλυτικά και - αν είναι εφικτό - μέσα και από **παιχνίδι ρόλων (role playing)**. **Για παράδειγμα**, αν η ομάδα έχει επιλέξει να σχεδιάσει μια παρέμβαση εκπαίδευσης μαθητών ή εκπαιδευτικών για την κατάθλιψη, να παρουσιάσει σε 10' μία από τις συναντήσεις της με τον πληθυσμό - στόχο, κατά την οποία τα μέλη της ομάδας αναλαμβάνουν αντίστοιχους ρόλους. Επίσης, ο εκπαιδευτής προτείνουμε να συμβουλευτεί για περισσότερα παραδείγματα καλών πρακτικών για τη συνηγορία από χώρες εκτός Ε.Ε. τον εξής σύνδεσμο : <http://www.yyka.gov.gr/articles/health/domes-kai-drasesis-gia-thn-ygeia/programma-quot-psyxargws-quot/1098-paketo-odhgiwn-pagkosmioy-organismoy-ygeias-gia-thn-psyxikh-ygeia> και ειδικότερα το Πακέτο Οδηγιών του Π.Ο.Υ. *Συνηγορία για την Ψυχική Υγεία*.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2003), *Συνηγορία για την Ψυχική Υγεία*, Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, βλ. σκ. Πακέτο Οδηγιών Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την Ψυχική Υγεία στην ιστοσελίδα του ΥΚΑ: <http://www.yyka.gov.gr/articles/health/domes-kai-drasesis-gia-thn-ygeia/programma-quot-psyxargws-quot/1098-paketo-odhgiwn-pagkosmioy-organismoy-ygeias-gia-thn-psyxikh-ygeia>

World Psychiatric Association (2000) The WPA Programme to Reduce the Stigma and Discrimination because of Schizophrenia. www.openthedoors.com

6. Τρόποι παρέμβασης σωματείων στην τοπική κοινωνία

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να παρουσιαστούν στους εκπαιδευόμενους παραδείγματα τρόπων παρέμβασης των σωματείων χρηστών υπηρεσιών ή/και οικογενειών στην τοπική κοινωνία καθώς και τα οφέλη των στοχευμένων και επιτυχημένων παρεμβάσεων τους.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Με βάση το εγχειρίδιο εκπαιδευομένων, ο εκπαιδευτής αρχικά με τις **εκπαιδευτικές τεχνικές της εισήγησης και της ανάλυσης των παραδειγμάτων** που παρατίθενται, επιδιώκει οι εκπαιδευόμενοι να κατανοήσουν και να διακρίνουν τις διάφορες μορφές παρέμβασης σωματείων στην τοπική κοινωνία. Στη συνέχεια, σκοπός του εκπαιδευτή είναι, **χρησιμοποιώντας τεχνικές ενεργούς συμμετοχής των εκπαιδευομένων** και αξιοποιώντας παραδείγματα κυρίως από την εμπειρία τους ως μέλη σωματείων, να προβεί στην **χρήση εκπαιδευτικών μέσων (χρήση πίνακα ή flip chart)** και να καταγράψει σύντομα κάθε παράδειγμα τρόπου παρέμβασης που αναφέρεται από τους εκπαιδευόμενους προκειμένου να δημιουργηθεί ένας εξαντλητικός κατάλογος τρόπων παρέμβασης σωματείων στην τοπική κοινότητα που θα έχει προκύψει μέσα από την εμπειρία της ομάδας.

Τέλος, προς συστηματοποίηση των πληροφοριών που διακινήθηκαν στην ομάδα, προτείνουμε να παρουσιάσει με το **εκπαιδευτικό μέσο power point τον εξής πίνακα:**

▶ **Ομάδα - στόχος της παρέμβασης:**

Γειτονιά, Σχολείο, χώροι εργασίας.....

▶ **Σκοποί:**

Αυξημένη συνειδητοποίηση, περισσότερη γνώση και αλλαγή αντιλήψεων.....

▶ **Δράσεις:**

1) Εκπαιδευτικά υλικά (φυλλάδια, αφίσες, διαφάνειες, βίντεο.....)

2) Πρόσωπο με πρόσωπο (συνέδρια, εργαστήρια, συζητήσεις.....)

3) Δημόσιες εκδηλώσεις (συγκεντρώσεις, εκθέσεις, γιορτές.....)

▶ **Θέματα:**

1) Στίγμα λόγω ψυχικής αναπηρίας

2) Πληροφορίες για την ψυχική αναπηρία και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

3)

4) κ.ό.κ.

Με χρήση πίνακα ή flip chart θα καλέσει τους εκπαιδευόμενους, που πλέον έχουν λάβει επαρκείς πληροφορίες για τους τρόπους παρέμβασης σωματείων και από προηγούμενη διδακτική ενότητα (βλ. Κεφ. 2, ενότητα 2.7), να εμπλουτίσουν τον παραπάνω πίνακα και στις τέσσερις (4) κατηγορίες του μέσω της **εκπαιδευτικής τεχνικής του καταιγιισμού ιδεών (brainstorming)**.

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Hert M., Magiels G. & Thys E. (2005), *Το τσιπάκι του μυαλού και τα μυστικά του – Οδηγός αυτοβοήθειας για άτομα με ψύκωση* (The secret of the brain chip: a self-help for people experiencing psychosis). Αθήνα: ΕΠΙΨΥ.

Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (2003), *Συνηγορία για την Ψυχική Υγεία*, Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, βλ. σχ. Πακέτο Οδηγιών Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την Ψυχική Υγεία στην ιστοσελίδα του ΥΥΚΑ: <http://www.yyka.gov.gr/articles/health/domes-kai-drasesis-gia-tην-ygeia/programma-quot-psyxargws-quot/1098-paketo-odhgiwn-pagkosmiou-organismou-ygeias-gia-tην-psyxikh-ygeia>

Παγκόσμια Ψυχιατρική Εταιρεία, *Ενημέρωση για τη Σχιζοφρένεια-Καταπολέμηση του στίγματος και των διακρίσεων* (information about Schizophrenia relevant to Programme Implementation), Αθήνα, ΕΠΙΨΥ.

Σύλλογος Οικογενειών και Φίλων για την Ψυχική Υγεία Ν. Σερρών (2010), «Συμπεράσματα από το 2^ο πανελλήνιο εκπαιδευτικό σεμινάριο με τίτλο «το προνόμιο της συνηγορίας-αυτοσυνηγορίας και της δικαιοπραξίας», *Υποστήριξη*, 37, σελ. 15-17.

7. Δράσεις συνηγορίας στα Μ.Μ.Ε. - Παραδείγματα

Αιμιλία Πανάγου

Σκοπός της διδακτικής ενότητας

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι ότι ο ρό-

λος των ΜΜΕ στη σημερινή εποχή είναι αδιαμφισβήτητα καίριος στη διάχυση της ενημέρωσης για θέματα ψυχικής υγείας, για την καταπολέμηση του στίγματος και την αγωγή της κοινότητας. Η παρούσα ενότητα περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για το πώς οι φορείς των δράσεων συνηγορίας μπορούν να αναπτύξουν μια επιτυχημένη στρατηγική συνεργασίας με τα ΜΜΕ σε θέματα ψυχικής αναπηρίας στο πλαίσιο της γενικότερης υλοποίησης της στρατηγικής επικοινωνίας τους.

Πορεία/Βήματα της διδασκαλίας

Ο εκπαιδευτής θα ακολουθήσει την **εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης και των ερωτήσεων-απαντήσεων** προς τους εκπαιδευόμενους προκειμένου να γίνει κατανοητό το περιεχόμενο της διδακτικής ενότητας και να απαντηθούν απορίες της ομάδας (π.χ. να δοθούν πληροφορίες και διευκρινίσεις για το τι είναι το δελτίο τύπου, τι προδιαγραφές πρέπει να έχει, τι είναι το Press kit, τι πρέπει να περιέχει κ.λ.π. Για σχετικές πληροφορίες, βλ. *Οδηγός Εκπόνησης και Εφαρμογής Επικοινωνιακής Στρατηγικής για θέματα Ψυχικής Υγείας*, https://docs.google.com/file/d/0BxLJkvf-h_eRMjExMGFkMmYtYmM3OC00MGZiLTg3MzUtN2Y5MTI1ODk2MTYw/edit?hl=el&pli=1).

Στη συνέχεια προτείνουμε:

- ▶ Ο εκπαιδευτής να ακολουθήσει την εκπαιδευτική τεχνική της εργασίας σε ομάδες και να ορίσει σε κάθε ομάδα των 4-5 εκπαιδευόμενων τον τύπο συνεργασίας με ΜΜΕ (προληπτικός ή απαντητικός τύπος), τη στρατηγική επικοινωνίας της (βάσει των 4 σταδίων που αναφέρονται στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα) και τα εργαλεία επικοινωνίας και υλοποίησης της στρατηγικής της (π.χ. δελτίο τύπου, φυλλάδιο, τηλεοπτική εκπομπή κ.λ.π). Δίνοντας χρόνο προετοιμασίας 15' σε κάθε ομάδα, ζητά στη συνέχεια να παρουσιάσουν το αποτέλεσμα της ομαδικής τους εργασίας και κυρίως εφιστά την προσοχή των μελών στην τήρηση των βασικών αρχών για την καλύτερη παρουσίαση θεμάτων που έχουν σχέση με την ψυχική αναπηρία από τα ΜΜΕ και οι οποίες παρουσιάστηκαν αναλυτικά στη συγκεκριμένη θεματική. Πολύ προσεκτικά επεμβαίνει σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι οι εκπαιδευόμενοι πιθανώς χρησιμοποιούν γλώσσα επικοινωνίας που δεν τηρεί τις βασικές αρχές που συζητήθηκαν, διορθώνει μαζί τους τη διατύπωση του μηνύματος αναζητώντας κατάλληλους όρους και εκφράσεις.
- ▶ Στη συνέχεια θα αναλυθεί το παράδειγμα που παρατίθεται και με τη βοήθεια του εκπαιδευτή θα απαντηθούν τα ερωτήματα που τίθενται βάσει της ύλης που διδάχθηκε. Τέλος, ο εκπαιδευτής προτείνουμε να παρουσιάσει σύντομα το **Ελληνικό Πρόγραμμα κατά του Κοινωνικού Στίγματος της Σχιζοφρένειας** του ΕΠΙΨΥ, το οποίο έχει παρουσιάσει αξιόλογο και πλούσιο έργο προς την κατεύθυνση της διερεύνησης του φαινομένου του κοινωνικού στίγματος, της ενημέρωσης, αλλά και της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης. Υλοποιεί ειδικά σχεδιασμένα εκπαιδευτικά προγράμματα σε ομάδες πληθυσμού – στόχου, όπως επαγγελματίες ψυχικής υγείας, φοιτητές Ιατρικής, μαθητές, αστυνομικούς, δημοσιογράφους, οικογένειες κ.λ.π. Διαχέει έγκυρη επιστημονική ενημέρωση στην επιστημονική κοινότητα (μέσα από σεμινάρια, ημερίδες, συνέδρια) αλλά και στο ευρύ κοινό, μέσα από την οργάνωση εκδηλώσεων, παρεμβάσεων στα ΜΜΕ, διάθεση ενημερωτικού και επικοινωνιακού υλικού, αλλά και μέσα από την ιστοσελίδα www.epipsi.gr. Σε αυτήν την προσπάθεια το **Πρόγραμμα κατά του Στίγματος των**

Ψυχικών Διαταραχών έχει αναπτύξει στενή συνεργασία με συλλόγους οικογενειών και ασθενών, με τον Ελληνικό Κλάδο της Παγκόσμιας Εταιρείας για την Ψυχοκοινωνική Αποκατάσταση, με μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον χώρο της ψυχικής υγείας αλλά και με εκπροσώπους των ΜΜΕ, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Πολιτείας. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα Προγράμματα, βλ. σχετικά στην ιστοσελίδα του ΕΠΙΨΥ http://www.epipsi.gr/Service_all/service/Antistigma/

Πηγές-Βοηθήματα-Βιβλιογραφία

Media and Mental Distress (1996), Edited by Greg Philo, Glasgow Media Group, New York, Longman.

Norman Sartorius – Hugh Schulze (2005), *Reducing the Stigma of Mental Illness: A Report from a Global Programme of the World Psychiatric Association*. Cambridge, Cambridge University Press.

Οικονόμου Μ. (1999), «Διερεύνηση στάσεων και αντιλήψεων του πληθυσμού στον τομέα της ψυχικής υγείας» & «Το Ελληνικό Πρόγραμμα της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρείας κατά του Κοινωνικού Στίγματος της Σχιζοφρένειας». Στο Στεφανής Κ., *Επιστημονική και Κοινωνική Διαδρομή*, Αθήνα: Αρσενίδι.

Οδηγός προς δημοσιογράφους: Στην ιστοσελίδα www.depressionanxiety.gr

Ψυχική Υγεία & Μ.Μ.Ε.: Πρακτικά. Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία (Ε.Ψ.Ε.) & Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών (ΕΣΗΕΑ) (1999). Επιμέλεια: Τομαράς Β, Πλουμπίδης Δ., Πετραλιά Φ. Νταουντάκη Ν., «Η εικόνα της ψυχικής διαταραχής στα ΜΜΕ από την σκοπιά του δημοσιογράφου», σ. 50-54. Ρουσσόπουλος Θ., «Η εικόνα της ψυχικής διαταραχής στα ΜΜΕ από την σκοπιά του δημοσιογράφου», σ. 55-56. Μιχαλακάς Α., «Η εικόνα της ψυχικής διαταραχής στα ΜΜΕ από την σκοπιά του ειδικού της ψυχικής υγείας», σ. 57-60. Οικονόμου Μ., «Στίγμα – αποσιγματοποίηση-επανάταξη», σ. 90-93. Σόμπολος Π., «Ο δημοσιογράφος αντιμέτωπος με την «ψυχιατρική» είδηση», σ. 95-96. Βουλτσίδου Ε., «Η ψυχιατρική «περίπτωση» στη δημοσιότητα: Δεοντολογικά ζητήματα από την πλευρά του δημοσιογράφου», σ. 97-99. Τομαράς Β., «Η ψυχιατρική «περίπτωση» στη δημοσιότητα: Δεοντολογικά ζητήματα από την πλευρά του ψυχιάτρου», σ. 97-99.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το Παράρτημα περιλαμβάνει:

- Αποφάσεις υπ' αρ. 12268/2011 Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, υπ' αρ. 398/2006 Μονομελούς Πρωτοδικείου Λαμίας και υπ' αρ. 1425/2010 Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών σχετικά με τη δικαστική συμπαράσταση.

- Υπόδειγμα καταστατικού μη κερδοσκοπικού σωματίου ατόμων με αναπηρία.

- Έκθεση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «Επίσκεψη στα ξενοδοχεία «Κρυστάλ», «Ριβολί» και «Παλμύρα», όπου έχουν μεταστεγαστεί τρόφιμοι του ΨΝΑ (Δαφνίου) μετά από τον καταστροφικό σεισμό του 1999 (11/8/2004 & 20/9/2004).

- Πόρισμα Συνηγόρου του Πολίτη (1999) «Προστασία ψυχικά πασχόντων ατόμων. Η δυνατότητα εγκατάσταση και λειτουργίας ξενώνων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης ατόμων που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές σε περιοχές αμιγούς κατοικίας».

- Απαντήσεις της άσκησης πράξης του Κεφαλαίου ΙΙ, Υποκεφάλαιο 8, «Μύθοι για τους ψυχικά ασθενείς και στίγμα» του Εγχειριδίου Εκπαιδευομένων.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Δικαστήριο:	ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
Τύπος:	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Αριθ. Απόφασης:	12268
Έτος:	2011

Περίληψη

Δικαστική απαγόρευση - Διαχρονικό δικαιο - Έκθεση κοινωνικής υπηρεσίας -. Το προϊσχύσαν καθεστώς δικαστικής απαγόρευσης εξομοιώνεται με στερητική **δικαστική συμπαράσταση**, με περιεχόμενο αυτό που ίσχυε υπό το καθεστώς του προηγούμενου δικαίου □ ο προσωρινός διαχειριστής προσώπου που τελεί υπό **δικαστική** απαγόρευση, συνεχίζει το λειτούργημά του ως προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης και ο επίτροπος του απαγορευμένου ως οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης. Εφόσον δεν έχει διορισθεί επίτροπος του προσώπου που τελεί σε **δικαστική** απαγόρευση με βάση το προϊσχύσαν καθεστώς, χωρεί διορισμός οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη και εποπτικού συμβουλίου σύμφωνα με τις νέες διατάξεις. Η έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας δεν είναι δεσμευτική, αλλά συνεκτιμάται για το σχηματισμό της δικαστικής κρίσης και η παράλειψη προσαγωγής της δεν δημιουργεί τυπικό απαράδεκτο για τη συζήτηση της αίτησης και την έκδοση της απόφασης.

Κείμενο**Απόφασης**

Αριθμός Απόφασης 12268/2011

(Αριθμός κατάθεσης αίτησης 7744/2011)

ΤΟ ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΟΥΣΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τη Δικαστή Γεωργία Βίτσα, Πάρεδρο, επειδή κωλύονται οι λοιποί τακτικοί Δικαστές, που ορίσθηκε από την Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης του Πρωτοδικείου, και από τη Γραμματέα ΄να Θεοδωρίδου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕ δημόσια στο ακροατήριό του στη Θεσσαλονίκη στις 17 Μαρτίου 2011, για να δικάσει την αίτηση με αριθμό κατάθεσης 7744/2.3.2011, με αντικείμενο τη θέση προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση:

ΤΟΥ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ: Β. Β. του Ν., κατοίκου Σ. Θ. (οδός Ι.Γ. 59), που παραστάθηκε δια του πληρεξουσίου δικηγόρου Δημητρίου Μπελούρη (Α.Μ 922), ο οποίος κατέθεσε έγγραφες προτάσεις

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΟΥ Η ΑΙΤΗΣΗ: Σ. Β. του Β., κατοίκου Τ. Θ. (Ν. Κ. Κ. Σ. «Α. Μ.»), ο οποίος δεν παραστάθηκε .

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ κεκλεισμένων των θυρών συζήτηση της υπόθεσης ο πληρεξούσιος δικηγόρος του αιτούντος ζήτησε να γίνουν δεκτά όσα αναφέρονται στα πρακτικά συνεδρίασης και στις έγγραφες προτάσεις του.

ΑΦΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Από την με αριθμ.6225B/9.3.2011 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης'. Α., αποδεικνύεται ότι ακριβές επικυρωμένο αντίγραφο της κρινόμενης αίτησης, με πράξη ορισμού δικασίμου και κλήση προς συζήτηση για τη δικάσιμο, που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας, επιδόθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα (άρθρα 802 παρ. 2, 748 παρ. 1, 3 και 4, 741, 122 παρ. 1, 123, 124 και 131 ΚΠολΔ) στον καθ' ου η αίτηση. Ο τελευταίος, ωστόσο, δεν εμφανίστηκε κατά την παραπάνω δικάσιμο, όταν η υπόθεση εκφωνήθηκε από τη σειρά του οικείου πνακίου, ούτε εκπροσωπήθηκε νόμιμα από πληρεξούσιο δικηγόρο, και, συνεπώς, πρέπει να δικάσσει ερήμην. Η διαδικασία, όμως, θα προχωρήσει σαν να ήταν και αυτός παρών (άρθρο 754 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Κατά τη διάταξη του άρθρου 13 του ν. 2447/1996 κατηργήθηκε ο θεσμός της δικαστικής απαγόρευσης και αντίληψης, και αντικαταστάθηκε με αυτόν της δικαστικής συμπαράστασης, που ρυθμίζεται πλέον από τις ισχύουσες διατάξεις των άρθρων 1666 επ. Α.Κ., σύμφωνα με τις οποίες, το έργο εποπτείας του οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη ανατίθεται σε πολυμελές όργανο, το εποπτικό συμβούλιο, που συντίθεται από 3-5 μέλη, επίπλέον δε σύμφωνα με τις μεταβατικού χαρακτήρα διατάξεις των άρθρων 59εδ.α και 60εδ.β του ίδιου νόμου, όποιος έχει τεθεί σε καθεστώς δικαστικής απαγόρευσης εξομοιώνεται με το πρόσωπο που βρίσκεται σε κατάσταση στερητικής δικαστικής συμπαράστασης κατά τις νέες διατάξεις των άρθρων 1666 επ. ΑΚ, με περιεχόμενο αυτό που ίσχυε για τον απαγορευμένο υπό το καθεστώς του προηγούμενου δικαίου, ο τυχόν δε διορισμένος προσωρινός διαχειριστής προσώπου, τελούντος υπό δικαστική απαγόρευση και ήδη υπό δικαστική συμπαράσταση, συνεχίζει το λειτούργημά του ως προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης. Αντίθετα, αν είχε διοριστεί μετά την τελεσιδικία της απόφασης κατά την 1694 ΑΚ (π.δ πριν δηλ. από το νέο δίκαιο) επίτροπος απαγορευμένου, αυτός συνεχίζει το λειτούργημά του ως οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης (άρθρο 59 εδ.β του ως άνω νόμου). Επομένως, για πρόσωπο που εμπίπτει στην προεκτεθείσα περίπτωση, εφ' όσον δεν είχε διορισθεί επίτροπος απαγορευμένου υπό το προηγούμενο νομικό καθεστώς, χωρεί τώρα διορισμός οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη αυτού και συγχρόνως εποπτικού συμβουλίου κατά τους ορισμούς των κειμένων πλέον διατάξεων. (Βλ. Αχλλέα Κουτσουράδη σε Αστικό Κώδικα Απ.Γεωργιάδη - Μιχ.Σταθόπουλο, τόμος VIII (Οικογενειακό Δίκαιο), 2003, εκδ.Π.Ν.Σάκκουλας, σελ. 673-675).

Στην προκειμένη περίπτωση, με την υπό κρίση αίτησή του, ο αιτών εκθέτει ότι δυνάμει τελεσιδικής δικαστικής απόφασης έχει τεθεί σε

δικαστική απαγόρευση ο καθ' ου η αίτηση υιός του Σ. Β. του Β. Ότι με την ίδια ως άνω απόφαση διορίστηκε ο ίδιος προσωρινός διαχειριστής της περιουσίας και του προσώπου του απαγορευμένου. Με βάση αυτό το ιστορικό ζητά, να διορισθεί η αδερφή του καθ' ου η αίτηση, οριστική δικαστική συμπαραστάτρια αυτού, για το χρόνο μετά την τελεσιδικία της παρούσας απόφασης, καθώς και να διορισθούν τα προτεινόμενα από αυτόν πρόσωπα ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου της δικαστικής συμπαραστάσεως. Με αυτό το περιεχόμενο, η κρινόμενη αίτηση παραδεκτά και αρμόδια εισάγεται προς συζήτηση ενώπιον αυτού του Δικαστηρίου, κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας (άρθρα 739, 740§1 και 801§1 ΚΠολΔ, όπως τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις των άρθρων 39 και 44 του Ν. 2447/1996). Είναι δε νόμιμη, στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 1669, 1674, 1676, 1678, 1681, 1682 του και 1604 ΑΚ σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 13, 59εδ.α και 60εδ.β του Ν. 2447/1996. Πρέπει, επομένως, να ερευνηθεί περαιτέρω, για να κριθεί αν είναι βάσιμη και από ουσιαστική άποψη, δεδομένου ότι τηρήθηκε η προδικασία, που προβλέπεται από το αρθ. 748 παρ. 1, 2 και 4, 802.2 ΚΠολΔ για το παραδεκτό της συζήτησής της, αφού αντίγραφο αυτής επιδόθηκε νόμιμα και εμπρόθεσμα στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης (βλ. την υπ' αρ.6233/9.3.2011 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης Ξ. Α.) καθώς και στον προσωρινό διαχειριστή της περιουσίας και του προσώπου του καθ' ου η αίτηση (βλ. την υπ' αρ.6226/9.3.2011 έκθεση επίδοσης της δικαστικής επιμελήτριας του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης Ξ. Α.).

Από την εκτίμηση της ένορκης κατάθεσης του μάρτυρα, που εξετάστηκε νόμιμα στο ακροατήριο και η οποία περιέχεται στα ταυτάριθμα με την παρούσα απόφαση πρακτικά της κλεισμένων των θυρών συνεδρίασης αυτού του Δικαστηρίου, σε συνδυασμό με όλα ανεξαιρέτως τα έγγραφα, που ο αιτών νόμιμα επικαλείται και προσκομίζει, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Δυνάμει της με αριθμ. 566Ν/1989 τελεσιδικής απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης τέθηκε ο Σ. Β. του Β. σε κατάσταση δικαστικής απαγόρευσης, δηλ. σε κατάσταση που πλέον εξομοιώνεται, σύμφωνα και με τα προαναφερόμενα στη μείζονα σκέψη, με αυτή της πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαραστάσεως (βλ. και το υπ' αριθμ. 5987/19.11.2010 πιστοποιητικό του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης). Με την ίδια ως άνω απόφαση ορίσθηκε προσωρινός διαχειριστής του προαναφερομένου ο αιτών πατέρας του, ο οποίος ασκεί πλέον, κατά τα προεκτιθέμενα, καθήκοντα προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη του τέκνου του, αφού από την έκδοση της ως άνω απόφασης δεν μεσολάβησε διορισμός επιτρόπου του απαγορευμένου ή οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη αυτού. Επομένως, συντρέχει νόμιμη περίπτωση να προχωρήσει το Δικαστήριο στο διορισμό οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη του προαναφερομένου προσώπου, το πλέον δε κατάλληλο πρόσωπο να επωμισθεί το λειτουργήμα αυτό είναι η αμφιθαλής αδερφή του, Μ. Β. του Β., η οποία κρίνεται ότι θα επιδείξει ιδιαίτερη επιμέλεια στην άσκηση των ανατιθεμένων σ' αυτήν καθηκόντων, καθώς θα ενεργεί, σε κάθε

περίπτωση, προς το συμφέρον του υπό δικαστική συμπαράσταση αδερφού της. Επιπρόσθετα, πρέπει να ανατεθεί η εποπτεία του έργου της δικαστικής συμπαράστασης σε τριμελές εποπτικό συμβούλιο, αποτελούμενο από συγγενικά πρόσωπα του συμπαραστατούμενου, και ειδικότερα από τους: (1) Β. Β. του Ν., πατέρα του συμπαραστατούμενου, ως πρόεδρο (2) Ν. Τ. του Γ., αδερφό του συμπαραστατούμενου, ως μέλος και (3) Α. Β.-Γ., σύζ. Ν. Τ., ως μέλος, οι οποίοι είναι ικανοί κατά νόμο και παρέχουν τα εχέγγυα για τη συνεπή και υπεύθυνη εκπλήρωση των καθηκόντων τους (βλ. κατάθεση μάρτυρα). Σημειώνεται ότι, το Δικαστήριο προχώρησε στην κρίση του αυτή χωρίς την έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας, που προβλέπεται από το άρθρο 1674 ΑΚ. Το γεγονός, όμως, αυτό δεν πρέπει να εμποδίσει το σχηματισμό της κρίσης του και την έκδοση της παρούσας απόφασης, καθόσον η έκθεση της παραπάνω υπηρεσίας δεν είναι δεσμευτική, αλλά συνεκτιμάται από το Δικαστήριο και η παράλειψη προσαγωγής της δεν δημιουργεί τυπικό απαράδεκτο για τη συζήτηση της προκειμένης υπόθεσης και την έκδοση σχετικής απόφασης (άρθρο 19 παρ.4 του Ν.2521/1997). Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και ως κατ' ουσίαν βάσιμη, σύμφωνα και με τα ειδικότερα οριζόμενα στο διατακτικό της παρούσας. Η Γραμματέας αυτού του Δικαστηρίου πρέπει να διαταχθεί να καταχωρήσει το διατακτικό της παρούσας στο ειδικό βιβλίο που τηρείται για το σκοπό αυτό στη Γραμματεία (άρθρο 1675 ΑΚ) και να επιμεληθεί την επίδοση αυτής στα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 802 ΚΠολΔ. Όσον αφορά τη γνωστοποίηση της απόφασης στον συμπαραστατούμενο, με την υπενθύμιση του δικαιώματος να ασκήσει κατά αυτής ένδικα μέσα πρέπει να παραλειφθεί, λόγω της προφανούς αδυναμίας του να επικοινωνεί με το περιβάλλον (άρθρο 802 παρ. 5 ΚΠολΔ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

ΔΙΚΑΖΕΙ ερήμην του καθ' ου η αίτηση.

ΔΕΧΕΤΑΙ την αίτηση.

ΔΙΟΡΙΖΕΙ οριστικό δικαστικό συμπαραστάτη του τεθέντος υπό δικαστική απαγόρευση και ήδη τελούντος σε κατάσταση πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, Σ. Β. του Β., την αμφιθαλή αδερφή του, Μ. Β. του Β., κάτοικο Θ., για το μετά την τελεσιδικία της παρούσας απόφασης χρόνο

ΔΙΟΡΙΖΕΙ τριμελές εποπτικό συμβούλιο, αποτελούμενο από τους: (1) Β. Β. του Ν., πατέρα του συμπαραστατούμενου, ως πρόεδρο (2) Ν. Τ. του Γ., αδερφό του συμπαραστατούμενου, ως μέλος και (3) Α. Β.-Γ., σύζ. Ν. Τ., ως μέλος, για το χρονικό διάστημα μετά την τελεσιδικία της παρούσας.

ΔΙΑΤΑΣΣΕΙ τη Γραμματέα αυτού του Δικαστηρίου: (α) να προβεί στην καταχώρηση του διατακτικού της παρούσας απόφασης στο ειδικό βιβλίο, που τηρείται στη Γραμματεία του Δικαστηρίου τούτου για το σκοπό αυτό και (β) να επιμεληθεί για την επίδοση της παρούσας στον προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη καθώς και στην οριστική δικαστική συμπαραστάτρια.

ΚΡΙΘΗΚΕ, αποφασίσθηκε και δημοσιεύθηκε στο ακροατήριό του σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στη Θεσσαλονίκη στις 5/5/2011.

Η ΔΙΚΑΣΤΗΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Πρόεδρος: Γεωργία Βίτσα.

Δικηγόροι: Δ. Μπελούρης.

Λήμματα: Δικαστική απαγόρευση ,Διαχρονικό δίκαιο ,Έκθεση κοινωνική

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Δικαστήριο:	ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
Τόπος:	ΛΑΜΙΑΣ
Αριθ. Απόφασης:	398
Έτος:	2006

Περίληψη

Δικαστική συμπαράσταση -. Τα αποτελέσματα της δικαστικής συμπαράστασης αρχίζουν από τη δημοσίευση της απόφασης, αλλά το λειτουργήμα του δικαστικού συμπαραστάτη αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης που τον διορίζει. Για το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα απαιτείται ο διορισμός προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη - ο διορισμός του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη μπορεί να επιδιωχθεί με την αίτηση για θέση σε **δικαστική συμπαράσταση**. Στην περίπτωση του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη τα έργα της εποπτείας ασκούνται από τον ειρηνοδίκη. Σε **δικαστική συμπαράσταση** μπορεί να υποβληθεί και ενήλικος, όταν, λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, αδυνατεί ολικά ή μερικά να φροντίζει μόνος του για τις υποθέσεις του. Η επιλογή του προσώπου του δικαστικού συμπαραστάτη διέπεται από δύο βασικές αρχές: (α) την αρχή της προτεραιότητας του φυσικού προσώπου που προτείνεται από τον ίδιο τον πάσχοντα, εφόσον το πρόσωπο αυτό κρίνεται κατάλληλο, και (β) την αρχή της πλήρους ελευθερίας του δικαστή, αν δεν προτάθηκε κανείς, ή αυτός που προτάθηκε κρίνεται ακατάλληλος, να επιλέξει εκείνον που κρίνει περισσότερο κατάλληλος, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια της ΑΚ 1669. Η σχετική αίτηση δικάζεται με τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Για το παραδεκτό της συζήτησης, απαιτείται η τήρηση προδικασίας με την επίδοση αντιγράφων της αίτησης στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών της περιφέρειας του δικαστηρίου και στο πρόσωπο το οποίο ζητείται να τεθεί σε **δικαστική συμπαράσταση**. Η επικοινωνία του δικαστηρίου με το πρόσωπο που πρόκειται να τεθεί σε **δικαστική συμπαράσταση** δεν είναι απαραίτητη, όταν αυτό βρίσκεται σε προφανή αδυναμία να επικοινωνήσει με το περιβάλλον η έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας δεν είναι δεσμευτική για το δικαστήριο, αλλά απλώς συνεκτιμάται. Αν η έκθεση

αυτή δεν υποβληθεί εμπρόθεσμα, το δικαστήριο προχωρά στην έκδοση απόφασης, το διατακτικό της οποίας καταχωρείται στο ειδικό βιβλίο που τηρείται στη γραμματεία του δικαστηρίου.

Κείμενο

ΜονΠρΛαμ 398/2006

Απόφασης

Σύμφωνα με το άρθρο 1681 ΑΚ, τα αποτελέσματα της δικαστικής συμπαράστασης αρχίζουν αφότου δημοσιευθεί η σχετική απόφαση, για την έναρξη όμως του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη απαιτείται τελεσιδικία της απόφασης που τον διορίζει. Ο διαχωρισμός αυτός μεταξύ του χρόνου έναρξης των αποτελεσμάτων της δικαστικής συμπαράστασης και του χρόνου έναρξης του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη, έχει ως συνέπεια τον υποχρεωτικό διορισμό προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη για το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα (ΑΚ 1672 εδ. Γ', ΚΠολΔ 850 παρ. 5), ο διορισμός δε αυτός μπορεί να επιδιωχθεί με την ίδια αίτηση (βλ. Δελιγγιάννη, Δικαστική συμπαράσταση, έκδ. 1997, σελ. 49-50, Κεραμείς/Κονδύλης/Νίκας/Αρβανιτάκης), ΚΠολΔ II (2000) 802 αριθ. 5, 805 αρ. 2). Όσον αφορά την εποπτεία της συμπαράστασης στην περίπτωση του διορισμού προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, αυτή ασκείται από τον ειρηνοδίκη (ΑΚ 1682 εδ. Δ'). Η διάταξη εξάλλου του άρθρου 1666 περ. 1 ΑΚ ορίζει ότι σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος, όταν, λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος του για τις υποθέσεις του. Από τη διάταξη του άρθρου 1669 ΑΚ προκύπτει, περαιτέρω, ότι με την ίδια απόφαση, με την οποία αποφασίζεται η υποβολή του πάσχοντος υπό δικαστική συμπαράσταση, διορίζεται κατ' αρχήν και ο δικαστικός συμπαραστάτης του, για την επιλογή του οποίου καθιερώνονται δύο βασικές αρχές, η αρχή της προτεραιότητας του φυσικού προσώπου που προτείνεται ως δικαστικός συμπαραστάτης από τον πάσχοντα, εφόσον κρίνεται κατάλληλο, καθώς και η αρχή της πλήρους ελευθερίας του δικαστή, σε περίπτωση που δεν έχει προταθεί κανείς από τον πάσχοντα, επιλογής του περισσότερο κατάλληλου προσώπου, αφού λάβει υπόψη του ορισμένα, ρητώς απαριθμούμενα στη διάταξη, κριτήρια. Στην προκείμενη περίπτωση ο αιτών, με την αίτηση του, ζητεί: α') να τεθεί σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση ο υιός του, επειδή λόγω ατυχήματος νοσηλεύεται σε κωματώδη κατάσταση στη χειρουργική κλινική του Νοσοκομείου Λαμίας, με συνέπεια να αδυνατεί να επιμεληθεί του εαυτού του και της περιουσίας του, β') να διοριστεί ο ίδιος δικαστικός συμπαραστάτης και γ') να συγκροτηθεί εποπτικό συμβούλιο της δικαστικής συμπαράστασης από τα προτεινόμενα πρόσωπα.

Με το παραπάνω περιεχόμενο και αίτημα η αίτηση αρμοδίως καθ' ύλην και κατά τόπον εισάγεται για να δικασθεί από το Δικαστήριο αυτό με την προκείμενη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739, 740 παρ. 1, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 39 ν. 2447/1996, 801 παρ. 1, 802 παρ. 1, 2 και 3, 804, 805 παρ. 1 ΚΠολΔ, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 44 ν. 2447/1996) και είναι νόμιμη, στηριζόμενη στις συνδυασμένες

διατάξεις των άρθρων 1666 στοιχ. 1, 1667 εδ. α', 1669, 1672, 1673, 1676, 1678, 1681 και 1682 ΑΚ, όπως ισχύουν μετά το ν. 2447/1996. Επομένως, πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατ' ουσίαν, αφού για το παραδεκτό της συζήτησης τηρήθηκε η νόμιμη προδικασία, με την επίδοση αντιγράφου της αίτησης στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Λαμίας, κατά το άρθρο 748 παρ. 2 ΚΠολΔ (βλ. την ... Έκθεση επίδοσης του Δικαστικού Επιμελητή στο Πρωτοδικείο Λαμίας Δ. Μ., που προσκομίζει ο αιτών) και με την επίδοση αντιγράφου της αίτησης στον συμπαραστατέο κατά το άρθρο 802 παρ. 2 ΚΠολΔ (βλ. την ... έκθεση επίδοσης του ως άνω δικαστικού επιμελητή). Από την ένορκη κατάθεση της μάρτυρος που εξετάσθηκε στο ακροατήριο και περιέχεται στα ταυτάριθμα με την παρούσα πρακτικά του Δικαστηρίου αυτού και από όλα τα προσκομιζόμενα έγγραφα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται (α) Το από... πιστοποιητικό νοσηλείας του Γενικού Νοσοκομείου Λαμίας, (β) Το από ... πιστοποιητικό νοσηλείας του Γενικού Νοσοκομείου Λαμίας (γ) Το... πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του αιτούντος, (δ) το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης του συμπαραστατέου, (ε) Το από ... αντίγραφο του βιβλίου συμβάντων του Αστυνομικού Τμήματος Λαμίας, αποδεικνύεται ότι ο Α. Φ. του Δ. και της Ε. νοσηλεύεται σε κωματώδη κατάσταση στη χειρουργική κλινική του Νομαρχιακού Γενικού Νοσοκομείου Λαμίας συνεπεία ατυχήματος που υπέστη κατά την εργασία του σε νεοανεγειρόμενη οικοδομή στη Λαμία. Ειδικότερα εισήχθη με οξύ αιμάτωμα - οίδημα (ΑΡ) ημισφαιρίου-θλάση στελέχους, έγινε εκτεταμένη κρανιεκτομή - αφαίρεση αιματώματος και σήμερα νοσηλεύεται στη χειρουργική κλινική και παρουσιάζει υδροκεφαλία και εμπίρετο. Εφόσον εξάλλου πιστοποιείται αρμοδίως ότι ο καθού βρίσκεται σε προφανή αδυναμία να επικοινωνήσει με το περιβάλλον, το Δικαστήριο δεν κρίνει απαραίτητη την επικοινωνία του με αυτόν, για το σχηματισμό άμεσης αντίληψης περί της καταστάσεως του και, για το λόγο αυτόν, την παραλείπει (άρθρο 804 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 44 ν. 2447/1996). Πρέπει, επομένως, ο καθού να τεθεί σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση και να διορισθεί, υποχρεωτικώς, προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης μέχρι την τελεσιδικία της παρούσας απόφασης, μετά δε την τελεσιδικία αυτής οριστικός. Κατάλληλο πρόσωπο για το λειτουργήμα αυτό κρίνεται ο πατέρας του, ο οποίος ως συνταξιούχος έχει τον χρόνο να επιμελείται τις υποθέσεις του, ήδη δε με την από 3.8.2006 προσωρινή διαταγή του Δικαστή του Μονομελούς πρωτοδικείου Λαμίας εκπληρώνει το λειτουργήμα αυτό. Τέλος, κατάλληλα πρόσωπα για να διορισθούν ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου (άρθρο 1682 ΑΚ) είναι οι: (1) Π σύζυγος Κ. Α., το γένος Δ. και Ε. Φ., κάτοικος Δ. Γοργοποτάμου, αδελφή του συμπαραστατέου, ως πρόεδρος (2) Β. Φ. του Δ. και της Ε., κάτοικος Δ. Λαμίας, αδελφός του και (3) Ε. σύζυγος Δ. Φ. το γένος Α. Κ., προσωρινός κάτοικος Λαμίας, μητέρα του, ως μέλη, ήτοι πρόσωπα που κρίνονται ικανά να ασκήσουν με συνέπεια το λειτουργήμα τους. Πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο προχώρησε στην κρίση αυτή χωρίς την έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας του άρθρου 1674 ΑΚ, διότι το άρθρο 19 παρ. 3 εδ. β' του ν. 2521/1997 ορίζει ότι το Δικαστήριο δικάζει χωρίς έκθεση στην

περίπτωση που η έκθεση αυτή δεν υποβληθεί εμπρόθεσμα, η οποία άλλωστε δεν είναι δεσμευτική για το Δικαστήριο, αλλά συνεκτιμάται. Πρέπει, συνεπώς, η κρινόμενη αίτηση να γίνει δεκτή κατ' ουσίαν ως προς όλο το περιεχόμενο της, κατά τα οριζόμενα στο διατακτικό, το διατακτικό δε της παρούσας πρέπει να καταχωρηθεί στο ειδικό βιβλίο που τηρείται στη Γραμματεία αυτού του Δικαστηρίου (άρθρο 1675 ΑΚ). Τέλος, πρέπει να διαταχθεί η επίδοση της απόφασης στα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 802 ΚΠολΔ, ενώ το δικαστήριο κρίνει ότι δεν πρέπει να γίνει γνωστοποίηση της απόφασης στον συμπαραστατούμενο με την υπενθύμιση του δικαιώματός του να ασκήσει ένδικο μέσα, λόγω ύπαρξης προφανούς αδυναμίας να επικοινωνεί με το περιβάλλον (αρ. 802 παρ. 5 γ' και δ' ΚΠολΔ).

Πρόεδρος: Βασίλειος Ζιάκας.

Δικηγόροι: Κ. Καλαντζής.

Λήμματα: Δικαστική συμπαράσταση

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Δικαστήριο:	ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ
Τόπος:	ΑΘΗΝΑ
Αριθ. Απόφασης:	1425
Ετος:	2010

Περίληψη

Θέση ή όχι προσώπου υπό πλήρη στερητική **δικαστική συμπαράσταση** - Διαταγή διενέργειας πραγματογνωμοσύνης -. Αδυναμία σχηματισμού από το δικαστήριο πλήρους δικανικής πεποίθησης για το αν το πρόσωπο στο οποίο αφορά το μέτρο χρήζει ή όχι θέσης υπό πλήρη στερητική **δικαστική συμπαράσταση**. Αναβολή έκδοσης οριστικής απόφασης και διαταγή διενέργειας πραγματογνωμοσύνης.

Κείμενο

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΟΥΣΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

Αριθμός απόφασης

1425/2010

ΤΟ ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Απόφασης

Συγκροτήθηκε από το Δικαστή Μιχαήλ-Γεώργιο Γιαννακάκο, Πρωτοδίκη,

τον οποίο όρισε ο Πρόεδρος του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης του Πρωτοδικείου Αθηνών και τη Γραμματέα Σοφία Δημαρά.

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στην Αθήνα στις 29-9-2009, για να δικάσει την υπόθεση:

Της αιτούσας-καθ[□]ης η παρέμβαση: ..., το γένος ..., κατοίκου Αλίου Αττικής, (οδός ..., αρ. ...), η οποία παραστάθηκε μαζί με τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Ευάγγελο Πολύζο.

Της παρεμβαίνουσας: ..., κατοίκου Ύψο Πετραλώνων Αττικής, (οδός ..., αρ....), η οποία παραστάθηκε μαζί με την πληρεξούσια δικηγόρο της Ελευθερία Φουντουλάκη-Γάτου.

Η αιτούσα ζητεί να γίνει δεκτή η από 01-07-2008 αίτησή της, η οποία κατατέθηκε στη Γραμματεία αυτού του Δικαστηρίου, με αριθμό εκθέσεως καταθέσεως 8507/2008, προσδιορίστηκε για τη δικάσιμο της 10-02-2009 και γράφτηκε στο πινάκιο. Κατά τη δικάσιμο εκείνη η συζήτηση της υποθέσεως αναβλήθηκε για τη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας και γράφτηκε στο πινάκιο.

Η παρεμβαίνουσα ζητεί να γίνει δεκτή η από 07-02-2009 παρέμβασή της, η οποία κατατέθηκε στη Γραμματεία αυτού του Δικαστηρίου, με αριθμό εκθέσεως καταθέσεως 1383/2009, προσδιορίστηκε για τη δικάσιμο που αναφέρεται στην αρχή της παρούσας και γράφτηκε στο πινάκιο.

Κατά τη συζήτηση των ως άνω υποθέσεων, οι οποίες συνεκδικάζονται λόγω της φανεράς μεταξύ τους συνάφειας, οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των διαδίκων ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους και ζήτησαν να γίνουν δεκτά όσα αναφέρονται στα πρακτικά και τις προτάσεις τους.

ΑΦΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΟΜΟ

Εισάγονται νομίμως προς συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, η από 1-7-2008 (αρ. 146336/8507/2008) αίτηση της ... για τη θέση υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση της θυγατέρας της ... και η από 7-2-2009 (αρ. 20202/1383/2009) (κύρια) παρέμβαση της ... κατά της μητέρας της, ..., οι οποίες πρέπει να συνεκδικασθούν, διότι έχουν μεταξύ τους σχέση κυρίου και παρεπομένου, υπάρχει προφανής συνάφεια, υπάγονται στην ίδια διαδικασία και επέρχεται μείωση των εξόδων (άρθρα 741 και 752 §1 σε συνδυασμό με 31 §1, 79 και 246 ΚΠολΔ).

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1666 παρ. 1 αριθμ. 1 του ΑΚ, ο ενήλικος υποβάλλεται σε δικαστική συμπαράσταση, όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος, για τις υποθέσεις τους. Ως «ψυχική ή διανοητική διαταραχή» νοείται οποιοδήποτε ψυχικό ή διανοητικό πρόβλημα, που παρακωλύει την ελεύθερη διαμόρφωση της βούλησης ή της κρίσης, όπως είναι τόσο οι γνήσιες ψυχώσεις, όσο και οι οργανοψυχικές παθήσεις, που οφείλονται σε παθολογοανατομικές αλλοιώσεις του εγκεφάλου ή και σε άλλες εγκεφαλικές διαταραχές. Έτσι, περιλαμβάνεται σε αυτές και η γεροντική άνοια, καθώς και οι

«καταστάσεις διαφορούμενων φρενών» του προϊσχύσαντος δικαίου. Η ψυχική ή διανοητική διαταραχή δεν απαιτείται να είναι μόνιμη, αλλά αρκεί και προσωρινή, αφού, άλλωστε, προβλέπεται η άρση της καταστάσεως αυτής, όταν παύσουν οι λόγοι που την επέβαλαν, θα πρέπει όμως να έχει ως αποτέλεσμα την ολική ή μερική αδυναμία (δηλαδή ανικανότητα) του πάσχοντος να φροντίζει μόνος του τις υποθέσεις του (προσωπικές ή περιουσιακές) δηλαδή να έχει αυτόνομη, αυτόβουλη δράση με βάση την προσωπικότητά του, τις ατομικές του ιδιότητες και το είδος και την έκταση των υποθέσεων του. Συνεπώς, μεταξύ διαταραχής και αδυναμίας πρέπει να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος (βλ. Βαθρακοκούλη ΕΡΝΟΜΑΚ τόμος Δ άρθρο 1666, σελ. 1347 Ι. Δεληγιάννη «Γενική παρουσίαση και φιλοσοφία των νέων ρυθμίσεων» ΑΡΜ ΜΘ 1250). Περαιτέρω, ο ν. 2447/1996, που αναμόρφωσε το νομοθετικό καθεστώς, που αφορά την προσωπική κατάσταση και την προστασία των προσώπων, τα οποία πάσχουν από παθήσεις, που τα καθιστούν εν όλω ή εν μέρει ανίκανα να φροντίζουν για τον εαυτό τους και τις υποθέσεις τους, στο πλαίσιο πάντοτε της ιδέας του σεβασμού της προσωπικότητας του πάσχοντος και της αξίας του ως ανθρώπου, καθιέρωσε την ελευθερία του Δικαστή να καθορίζει κατά την κρίση του τη νομική κατάσταση των προσώπων, που θα υποβάλλονται σε αυτό το καθεστώς. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1676 ΑΚ, ο δικαστής έχει την ευχέρεια, αναλόγως με την περίπτωση, να αφαιρεί από τον πάσχοντα τη δικαιοπρακτική του ικανότητα, είτε εν όλω είτε μόνο για ορισμένες δικαιοπραξίες (στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική) ή να ορίζει ότι, για την ισχύ, ορισμένων ή όλων των δικαιοπραξιών του, θα απαιτείται απλώς η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη του (επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερικής) ή ακόμη, να αποφασίσει συνδυασμό στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης. Το ελαστικό αυτό καθεστώς διαφορετικής μεταχείρισης της κάθε ατομικής περίπτωσης, επιβάλλεται, σύμφωνα και με τις υποδείξεις της σύγχρονης ψυχιατρικής επιστήμης για να αποφεύγεται η κοινωνική περιθωριοποίηση αυτών των ατόμων και χαρακτηρίζεται από την τάση να μην αφαιρείται καταρχήν πλήρως η δικαιοπρακτική ικανότητα για τα άτομα αυτά. Άλλωστε, σύμφωνα με τη διάταξη του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 1676 ΑΚ «Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από την αίτηση (αλλά έχει την ευχέρεια επιβολής περιορισμών και πέρα από αυτούς που ζητήθηκαν), οφείλει όμως να επιβάλει στον συμπαραστατούμενο τους ελάχιστους δυνατούς περιορισμούς που απαιτεί το συμφέρον του» (βλ. Ι. Δεληγιάννη ο.π. σελ. 1248-1251, ιδίου «Η δικαστική συμπαράσταση» 1997, σελ. 79 επ. Βαθρακοκούλη, ο.π. άρθρο 1676, σελ. 1371-1374 Ε. Κουνουγέρης «Οικογενειακό Δίκαιο» 1998, σελ. 462 επ.). Στο πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο διατάσσει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, αν το κρίνει αναγκαίο για τη διακρίβωση της καταστάσεως του πάσχοντος και της επιδράσεώς της στην ικανότητά του να χειρίζεται τις υποθέσεις του, ενδεχομένως μάλιστα και σε συνδυασμό με την προσωπική επικοινωνία, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 356 παρ. 1 ΚΠολΔ.

Με την υπό κρίση αίτηση, η αιτούσα ζητεί, κατ' ορθή εκτίμηση του δικογράφου, να τεθεί η θιγατέρα της, ... σε πλήρη στερητική δικαστική

συμπαράσταση για το λόγο ότι πάσχει από πνευματική και ψυχική διαταραχή με συνέπεια να αδυνατεί να επιμεληθεί του εαυτού της και της περιουσίας της, να διορισθεί η αδελφή της πάσχουσας, ... δικαστική συμπαράστατρια και να διορισθούν ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου τα αναφερόμενα στην αίτηση πρόσωπα.

Η αίτηση αρμοδίως εισάγεται, για να συζητηθεί ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739, 740 παρ. 1, 801 παρ. 1 ΚΠολΔ) δεδομένου ότι έχει τηρηθεί η προδικασία που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 748 παρ. 2 ΚΠολΔ με την επίδοση ακριβούς αντιγράφου της αίτησης στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, ενώ έχει κληθεί και η ίδια στη συμπαραστατέα, καθώς και η αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία Αθηνών (βλ. την υπ□ αρ. 11370/24-7-2008 έκθεση επίδοσης του Δικ. Επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών, Νικήτα Η. Τσιώλη, την υπ□ αρ. 2562B/29-1-2009 έκθεση επίδοσης του Δικ. Επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών, ..., την υπ□ αρ. 11345/22-7-2008 έκθεση επιδόσεως του Δικ. Επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών ... και την υπ□ αρ. 10245/23-9-2009 έκθεση επίδοσης του Δικ. Επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών, Χρήστου Δήμου Νικουδή). Η αίτηση έχει νομικό έρεισμα στις διατάξεις των άρθρων 1666 §1, 1667 §1, 1669, 1670, 1672, 1678, 1681, 1682, 1634 του ΑΚ και 805 του ΚΠολΔ. Πρέπει, επομένως, να ερευνηθεί περαιτέρω κατ□ ουσίαν.

Με την από 7-2-2009 (αρ. 20202/1383/2009) (κύρια) παρέμβαση, η παρεμβαίνουσα ... ισχυρίζεται ότι δεν πάσχει από ψυχική ή διανοητική διαταραχή, ούτε αδυνατεί να φροντίζει μόνη της για τις υποθέσεις της. Με βάση τα ανωτέρω ζητεί να απορριφθεί η από 1-7-2008 (αρ. 146336/8507/2008) κύρια αίτηση. Η παρέμβαση αυτή αρμοδίως εισάγεται, για να συζητηθεί ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739, 740 παρ. 1, 801 παρ. 1 ΚΠολΔ) δεδομένου ότι έχει τηρηθεί η προδικασία που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 748 παρ. 2 ΚΠολΔ με την επίδοση ακριβούς αντιγράφου της παρέμβασης στον αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών (βλ. την υπ□ αρ. 6249/28-9-2009 έκθεση επίδοσης του Δικαστικού Επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών, ...). Είναι νόμιμη στηριζόμενη στις διατάξεις των άρθρων 741, 752§1 και 79 ΚΠολΔ. Πρέπει επομένως να ερευνηθεί περαιτέρω κατ□ ουσίαν.

Από την ένορκη κατάθεση στο ακροατήριο των μαρτύρων της αιτούσας και της παρεμβαίνουσας, από την χωρίς όρκο εξέταση στο ακροατήριο της παρεμβαίνουσας Αγλαίας Αντωνίου, για την οποία ζητείται η θέση της σε πλήρη στερητική συμπαράσταση από την χωρίς όρκο εξέταση στο ακροατήριο της αιτούσας, Ελένης Αντωνίου, και από όλα τα έγγραφα, τα οποία προσκομίζονται, στα οποία περιλαμβάνεται και η υπ□ αρ. πρωτ. 172/15-1-2010 έκθεση των Κοινωνικών Λειτουργών του Ε.Κ.Κ.Α. ... και η υπ□ αρ. 6981/2009 ένορκη βεβαίωση ενώπιον του Ειρηνοδίκη Αθηνών, το Δικαστήριο δεν σχημάτισε πλήρη δικανική πεποίθηση, για το αν το πρόσωπο το οποίο αφορά το μέτρο ήτοι η παρεμβαίνουσα ..., χρήζει ή όχι να τεθεί υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Ειδικότερα, η ανωτέρω παρεμβαίνουσα ισχυρίζεται ότι δεν πάσχει από ψυχική ή

διανοητική διαταραχή ούτε αδυνατεί ολικά ή μερικά να φροντίζει μόνη της για τις υποθέσεις της. Σε κάθε περίπτωση, δεν επιθυμεί ως δικαστική συμπαράστατρια την αδελφή της, ... Επικουρικά, σε περίπτωση που ήθελε γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση, προτείνει ως δικαστικό συμπαράστατή της τον αδελφό της, ..., ο οποίος όμως δεν επιθυμεί να διοριστεί δικαστικός συμπαράστατης (βλ. την από 5-10-2009 υπεύθυνη δήλωσή του).

Περαιτέρω στην από 18-6-2008 ιατρική γνωμάτευση του ιατρού ψυχιάτρου του ΙΚΑ Καλλιθέας αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα, ... πάσχει από ψυχωτικό σύνδρομο με ελαφρά νοητική στέρωση και ότι δεν μπορεί να χειρισθεί τις οικονομικές και προσωπικές της υποθέσεις. Η παρεμβαίνουσα όμως με τις προτάσεις της (σελ. 3 αριθμ. 8) ισχυρίζεται ότι ο ανωτέρω ιατρός συδέποτε την εξέταση δοθέντος και του ότι υπάγεται (η παρεμβαίνουσα στο ΙΚΑ Πετραλώνων και όχι στο ΙΚΑ Καλλιθέας. Επίσης, στην από 20-8-2008 ιατρική γνωμάτευση του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα πάσχει από οριακή Νοητική Υστέρηση. Δεν διαπιστώνεται μείζονα ψυχοπαθολογία». Επίσης, στην ως άνω γνωμάτευση αναφέρεται ότι η παρεμβαίνουσα δεν έχει ανάγκη αναγκαστικής νοσηλείας. Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν πρέπει να παραλειφθεί, αλλά ότι αντιθέτως επιβάλλεται η διενέργεια (ιατρικής) πραγματογνωμοσύνης για την εξακρίβωση της κατάστασώς της υγείας του προσώπου, στο οποίο αφορά το μέτρο, δεδομένου ότι για να γίνει αντιληπτό το ζήτημα της ακριβούς κατάστασης της υγείας της παρεμβαίνουσας απαιτούνται ειδικές γνώσεις επιστήμης (άρθρα 368, 804 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Επομένως, πρέπει να αναβληθεί η έκδοση οριστικής απόφασης και να διαταχθεί η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο διατακτικό. Τέλος, ο γραμματέας αυτού του Δικαστηρίου πρέπει να επιμεληθεί για την επίδοση της παρούσας απόφασης στην ..., στην οποία αφορά το μέτρο στην προσωρινή δικαστική συμπαράστατρια, ..., που διορίστηκε με την από 29-7-2008 προσωρινή διαταγή του Προέδρου Πρωτοδικών, στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία Αθηνών και στον πραγματογνώμονα που διορίζεται με την παρούσα (άρθρο 375 ΚΠολΔ).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Συνεκδικάζει την από 1-7-2008 (αριθμ. 146336/8507/2008) αίτηση και την από 7-2-2009 (αρ. 20202/1383/2009) κύρια παρέμβαση.

Αναβάλλει την έκδοση της οριστικής του απόφασης.

Διατάσσει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, με επιμέλεια του αρμοδίου Εισαγγελέα, άλλως του επιμελέστερου των διαδίκων.

Διορίζει πραγματογνώμονα τον ... Νευρολόγο-Ψυχίατρο, Οδός ..., Αθήνα, τηλ.

Ο τελευταίος θα δώσει το νόμιμο όρκο του πραγματογνώμονα ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών μέσα σε προθεσμία τριάντα (30)

ημερών από τη νόμιμη επίδοση της παρούσας απόφασης προς αυτόν. Στη συνέχεια, αφού λάβει γνώση των αναγκαίων στοιχείων από το φάκελο της δικογραφίας ..., πρέπει να συντάξει έκθεση στην οποία με αιτιολογημένες σκέψεις να γνωμοδοτήσει: α) αν πάσχει το ως άνω πρόσωπο από ψυχική ή διανοητική διαταραχή και συγκεκριμένα από ποια και σε ποιο βαθμό, β) σε καταφατική περίπτωση, αν πρόκειται για διαρκή πνευματική νόσο, που αποκλείει τη χρήση του λογικού, γ) αν το ως άνω πρόσωπο αντιλαμβάνεται την αξία του τρέχοντος νομίσματος και αν μπορεί να λαμβάνει τις ενδεδειγμένες αποφάσεις για τη διαβίωσή της και για τη διαφύλαξη των συμφερόντων της και δ) Αν εξαιτίας της ως άνω διαταραχής αδυνατεί να επιμεληθεί του εαυτού της και της περιουσίας της και σε ποιο βαθμό. Η έκθεση πραγματογνωμοσύνης πρέπει να κατατεθεί στη Γραμματεία του παρόντος Δικαστηρίου μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την ημέρα όρκισης του πραγματογνώμονα.

Διατάσσει, την με επιμέλεια της Γραμματέως του Δικαστηρίου τούτου, επίδοση της παρούσας απόφασης στους α) αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, β) αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία Αθηνών, γ) στην ... κάτοικο 'νω Πετραλώνων Αττικής, οδός ... αριθμ ... δ) στη ..., κάτοικο Αλίμου Αττικής, οδός ... και ε) στον προαναφερόμενο διορισθέντα πραγματογνώμονα.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε και δημοσιεύτηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στην Αθήνα στις 19-2-2010.

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δ/ση:Ειρήνη Σπυροπούλου

Πρόεδρος: Μιχαήλ-΄γγελος Γιαννακάκος

Δικηγόροι: Ευάγγελος Πολύζος, Ελευθερία Φουντουλάκη-Γάτου

Λήμματα: Θέση ή όχι προσώπου υπό πλήρη στερητική δικαστική ,Διαταγή διενέργειας πραγματογνωμοσύνης

**ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΜΥΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ
ΜΕ ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ « XXXXXXXX »**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Τίτλος - Έδρα - Σκοπός

Άρθρο 1

- 1.1. Ιδρύεται στην Ερμούπολη Σύρου των Κυκλάδων το σωματείο με την επωνυμία ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΜΥΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΜΕ ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ (ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ, ΕΠΙΛΗΨΙΑ, ΠΑΡΚΙΝΣΟΝ-ΜΥΑΣΘΕΝΕΙΑ, ΜΥΟΠΑΘΕΙΑ, ΜΥΟΣΗΤΙΔΑ) «XXXXXXXXX» με έδρα την Ερμούπολη και συγκεκριμένα επί της οδού XXXXXX αρ. 67.
- 1.2. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου μπορεί να ιδρυθεί παράρτημα του Συλλόγου και σε άλλο νησί του Νομού Κυκλάδων.
- 1.3. Το σωματείο θα είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ) του άρθρου 78 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 2.

- 2.1. Σκοπός του Σωματείου είναι:
 - α) Η ενημέρωση και πληροφόρηση των μελών γύρω από την ασθένεια των "νευρολογικών, νευρομυικών, χρόνιων παθήσεων, με κινητικά προβλήματα" (πρόληψη, συμπτώματα, έγκαιρη διάγνωση, πορεία – εξέλιξη στήριξη, αντιμετώπιση, και ενημέρωση).
 - β) Η υποστήριξη της επιστήμης για την έρευνα πρόληψη και θεραπεία της νόσου των "νευρολογικών νευρομυικών χρόνιων παθήσεων με κινητικά προβλήματα" και η συνεργασία με το ιατρικό, νοσηλευτικό, φαρμακευτικό προσωπικό για την βελτίωση των συνθηκών διάγνωσης, παρακολούθησης, και θεραπείας προς αποφυγή των επιπλοκών.
 - γ) Η σύσφιξη των σχέσεων, φιλικών και κοινωνικών, των μελών του Συλλόγου και η ανάπτυξη της αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ τους με σκοπό την επίλυση των κοινών προβλημάτων.
 - δ) Η καλλιέργεια σχέσεων του Συλλόγου και των μελών του με παρεμφερείς Συλλόγους και μέλη τους του εσωτερικού ή του εξωτερικού, και η συνεργασία τους στον κοινό αγώνα κατά της νόσου.
 - ε) Η διαπίστωση, προβολή και προσπάθεια επίλυσης του συνόλου των προβλημάτων των μελών.
 - στ) Η δημιουργία ομάδων ψυχολογικής υποστήριξης τόσο των ατόμων με νευρολογικές, νευρομυικές χρόνιες παθήσεις με κινητικά προβλήματα όσο και του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.
 - ζ) Η οικονομική στήριξη των άπορων μελών με νευρολογικές, νευρομυικές, χρόνιες παθήσεις με κινητικά προβλήματα όσο αφορά θέματα και προβλήματα γύρω από την νόσο (εξετάσεις, αγορά

θεραπευτικών και διαγνωστικών μέσων), σύμφωνα με τους όρους του παρόντος καταστατικού.

η) Η ενημέρωση και πληροφόρηση των μελών σχετικά με τα δικαιώματα τα οποία έλκουν εξαιτίας των νευρολογικών, νευρομυϊκών, χρόνιων παθήσεων και κινητικών προβλημάτων, οι ίδιοι και το οικογενειακό τους περιβάλλον (επαγγελματικά, συνταξιοδοτικά, μοριοδότηση κλπ).

- 2.2.** Η επιδίωξη της επίτευξης του σκοπού του συλλόγου γίνεται με κάθε: Πρόσφορο νόμιμο μέσο, ιδίως με διαλέξεις, μελέτες, δημοσιεύσεις, κυκλοφορία ενημερωτικών δελτίων, ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών, λειτουργία εντευκτηρίου, παραστάσεις σε Αρχές, παρακολούθηση σεμιναρίων, εορταστικές εκδηλώσεις, ενεργώντας συνεργασίες με ευρύτερες ενώσεις, τοπικές ή κρατικές αρχές για την προώθηση των συμφερόντων των μελών, κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Μέλη - Δικαιώματα - Υποχρεώσεις

Άρθρο 3

ΜΕΛΗ

Τα μέλη του Σωματείου διακρίνονται σε τακτικά πάρεδρα και επίτιμα.

- 3.1. Τακτικά μέλη** εγγράφονται όσοι πάσχουν από τις νευρολογικές, νευρομυϊκές χρόνιες παθήσεις με κινητικά προβλήματα ανεξαρτήτως φύλου, εφόσον έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους, ή οι γονείς ή οι κηδεμόνες των ανηλίκων, που διαμένουν στα όρια του Νομού Κυκλάδων.

Η εγγραφή γίνεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου. Αν το Διοικητικό Συμβούλιο απορρίψει την αίτηση ή δεν απαντήσει σε αυτή, ο ενδιαφερόμενος προσφεύγει στην Γενική Συνέλευση που αποφασίζει αμετάκλητα.

Τα μέλη του Συλλόγου πρέπει να έχουν ικανότητα για δικαιοπραξία.

Δεν μπορεί να είναι μέλος του Συλλόγου αυτός που στερήθηκε το δικαίωμα να ιδρύει ελεύθερα συνεταιρισμό ή ένωση προσώπων, καθώς και αυτός που με απόφαση Αρχής έχει στερηθεί την σχετική του ικανότητα.

Η ιδιότητα του μέλος είναι προσωποπαγής και αποκτάται από την ημέρα εγγραφής στα Μητρώα του Συλλόγου.

- 3.2. Πάρεδρα μέλη** εγγράφονται οι φίλοι του Συλλόγου, αυτοί που αποδέχονται τους σκοπούς του και εργάζονται για την επίτευξη των στόχων και σκοπών του Συλλόγου.
- 3.3. Επίτιμα μέλη** ανακηρύσσονται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, εγκρινόμενη από τη Γενική Συνέλευση, πρόσωπα με εξαιρετική προσφορά υπηρεσιών στην οικονομική ενίσχυση και στην υλοποίηση του σκοπού του Σωματείου.
- Τα πάρεδρα και επίτιμα μέλη δεν δικαιούνται να εκλέγονται μεταξύ των αιρετών μελών του Συλλόγου. Παρίστανται στις συνεδριάσεις της Γενικής

Συνέλευσης και διατυπώνουν απόψεις και κρίσεις χωρίς ψήφο. Τα μέλη του Συλλόγου πρέπει να έχουν ικανότητα για δικαιοπραξία.

- 1.4. Δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο Διοικητικό Συμβούλιο έχουν τα τακτικά μέλη, που έχουν εκπληρώσει τις τακτικές τους υποχρεώσεις.**
 Η διαγραφή των μελών, χωρεί με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, όταν:

- 1) Καθυστερείται η καταβολή της συνδρομής πέραν του έτους,
- 2) Εμφανίζεται συμπεριφορά ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του μέλους, ή αντιστρατευόμενη τους σκοπούς του Συλλόγου.
 Ο διαγραφόμενος δικαιούται να προσφύγει στην Γενική Συνέλευση, που αποφασίζει αμετάκλητα.
- 3) Κάθε μέλος μπορεί να αποχωρήσει από το Σωματείο με απλή γραπτή γνωστοποίηση της πρόθεσής του, καταβάλλοντας τις οφειλόμενες ως τότε συνδρομές.

Δικαιώματα Μελών

Τα μέλη του Συλλόγου δικαιούνται :

- α) Να μετέχουν ισότιμα στις Γενικές Συνελεύσεις με την προϋπόθεση να έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές τους υποχρεώσεις προς το Σύλλογο.
- β) Να εκφράζουν τις απόψεις τους με ψήφο.
- γ) Να εκλέγουν τα αιρετά μέλη του Συλλόγου.
- δ) Να εκλέγονται μεταξύ των αιρετών μελών του Συλλόγου.

Σημ. Τα πάρεδρα και επίτιμα μέλη του Σωματείου όταν μετέχουν στις συνεδριάσεις των Γενικών Συνελεύσεων στερούνται δικαιώματος ψήφου, ως και του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

- ε) Να απολαύουν τα ωφελήματα και κάθε δικαίωμα που απορρέει από την ιδιότητα τους ως μελών του Συλλόγου.

στ) Να αποχωρούν από το Σύλλογο ελεύθερα.

Μέλη του Σωματείου που αποχωρούν, μπορούν να επανεγγραφούν.

Υποχρεώσεις Μελών

Τα μέλη του Συλλόγου οφείλουν :

- α) Να συντελούν στην εκπλήρωση των σκοπών του Σωματείου.
- β) Να παρίστανται στις συνεδριάσεις του Σωματείου.
- γ) Να συμμετέχουν στις ενέργειες του Σωματείου.
- δ) Να καταβάλουν την δαπάνη εγγραφής τους στο Σωματείο. Τα μέλη που διαγράφονται και επανεγγράφονται πριν περάσει έτος δεν υποχρεούνται να επανακαταβάλλουν την δαπάνη εγγραφής.
- ε) Να καταβάλλουν τη χρηματική τους συνδρομή και τυχόν έκτατες συνδρομές στο Σωματείο.
- στ) Να επιδεικνύουν μεταξύ τους συναδελφική συμπεριφορά και αλληλεγγύη.
- ζ) Να συμμορφώνονται με την νομοθεσία που αφορά τα Σωματεία και τις διατάξεις του Καταστατικού, τις αρχές του Συλλόγου και τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνελεύσεως των μελών.

Κάθε παράβαση των διατάξεων του νόμου που αφορά τα Σωματεία και του Καταστατικού, επισύρει τον πειθαρχικό έλεγχο των υπευθύνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Πόροι του Συλλόγου

Άρθρο 4

4.1. Πόροι του Συλλόγου συνιστούν:

- α) Οι εισφορές εγγραφής και οι τακτικές ετήσιες συνδρομές των μελών, το ύψος των οποίων καθορίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου που επικυρώνεται και από την Γενική Συνέλευση όταν αυτή γίνει.
- β) Τα προϊόντα εράνων, λαχνών, εκδηλώσεων, (χοροί, συνεστιάσεις, εκδρομές, κλπ.) και οι συνδρομές από την κυκλοφορία δελτίων, εντύπων, κλπ.
- γ) Οι έκτακτες εισφορές, το ύψος των οποίων ορίζεται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης.
- δ) Οι δωρεές, κληρονομίες, επιχορηγήσεις και γενικά παροχές εξ ελευθεριότητας.
- ε) Τα εισοδήματα από την κινητή και ακίνητη περιουσία του Συλλόγου.
- στ) Επιχορηγήσεις από το Δημόσιο, κι άλλα νομικά πρόσωπα όπως επίσης επιχορηγήσεις από ελληνικά ιδρύματα ή ιδρύματα εξωτερικού.
- η) Κάθε έσοδο που προέρχεται με νόμιμο τρόπο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Άρθρο 5

Το Σωματείο διοικείται από επταμελές (7) Διοικητικό Συμβούλιο, εκλεγόμενο με μυστική ψηφοφορία σε ημέρα και ώρα οριζόμενη από το Διοικητικό Συμβούλιο.

- 5.1.** Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου μπορούν να εκλεγούν μόνο τα τακτικά μέλη, ενήλικες Έλληνες πολίτες, ικανοί προς δικαιοπραξία και ταμειακά τακτοποιημένα.
- 5.2.** Η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου είναι: Πρόεδρος, Αντιπρόεδρος, Γενικός Γραμματέας, Ταμίας και 3 (τρία) μέλη το ένα εκ των οποίων αναλαμβάνει την θέση του Οργανωτικού Γραμματέα του Συλλόγου. Τα επτά μέλη είναι όλοι άμισθοι και εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση των μελών του Συλλόγου μεταξύ των τακτικών μελών του με τρεις (3) αναπληρωτές τους.
- 5.3.** Η θητεία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τριετής (3) και τα μέλη που απέρχονται αναπληρώνονται από τα αναπληρωματικά κατά την σειρά της εκλογής τους.

1. Η ιδιότητα του Προέδρου, Αντιπροέδρου, του Γενικού Γραμματέα, του Ταμία και του Οργανωτικού Γραμματέα δεν μπορούν να συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο.
2. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι αλληλεγγύως υπεύθυνα για την πορεία των εργασιών του Σωματείου, εκτός εάν παρέστησαν κατά την λήψη συγκεκριμένης απόφασεως και διαφώνησαν και η διαφωνία τους αυτή καταχωρήθηκε στα πρακτικά.
3. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά μεν μια (1) φορά το μήνα, εκτάκτως δε όταν το κρίνει αναγκαίο ο Πρόεδρος ή το ζητήσουν εγγράφως τρία (3) μέλη του. Βρίσκεται σε απαρτία εφόσον είναι παρόντα τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη του.
4. Τον Πρόεδρο, όταν απουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρούν κατά σειρά ο Αντιπρόεδρος.
5. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων μελών και σε περίπτωση ισοψηφίας υπερσχύει η ψήφος του Προέδρου.
6. Σε περίπτωση που συζητηθεί θέμα που αφορά μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, αυτό καλείται μεν κανονικά, αλλά Δεν συμμετέχει στην συνεδρίαση.
7. Για κάθε συνεδρίαση τα μέλη ειδοποιούνται πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες νωρίτερα με έγγραφες προσκλήσεις που αναφέρουν και τα θέματα ημερησίας διατάξεως.
8. Σε τελείως έκτατες περιπτώσεις τα μέλη καλούνται και κατά την ίδια ημέρα της συνεδριάσεως με οποιοδήποτε μέσο.
9. Κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο δεν συγκαλούνται τακτικές συνεδριάσεις.
10. Μέλος που δεν προσέρχεται επί τρεις (3) συνεχείς τακτικές ή έκτατες συνεδριάσεις, θεωρείται ότι έχει παραιτηθεί, εκτός εάν κωλύεται για λόγους σοβαρούς και το κώλυμα γνωστοποιείται έγκαιρα στον Πρόεδρο.
11. Σε περίπτωση που παραιτηθούν έξι (6) από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου μαζί με τους αναπληρωματικούς, την διοίκηση του Σωματείου αναλαμβάνει προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή και διενεργούνται αρχαιρεσίες.

Άρθρο 6

Αρμοδιότητες Διοικητικού Συμβουλίου

Το Διοικητικό Συμβούλιο :

1. Διοικεί το σωματείο.
2. Ασκει τον πειθαρχικό έλεγχο των μελών του Σωματείου και σε περίπτωση που αδυνατεί, τον έλεγχο αυτό ασκεί η Γενική Συνέλευση.
3. Αποφασίζει την εγγραφή των μελών καθώς και την διαγραφή τους.
4. Δια του Προέδρου και του Γενικού Γραμματέα συγκαλεί τις συνεδριάσεις της Γενικής Συνέλευσης.

5. Εκτελεί τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης.
6. Έχει την επιμέλεια της τηρήσεως των διατάξεων του Καταστατικού.
7. Ενημερώνει σύμφωνα με τον νόμο τις κρατικές Αρχές για θέματα που οι νόμοι επιβάλλουν.
8. Διορίζει από τα μέλη του Σωματείου Επιτροπές για την αντιμετώπιση θεμάτων του Σωματείου.
9. Διαχειρίζεται την περιουσία του Σωματείου.
10. Αποφασίζει την διάθεση των δαπανών για την πραγματοποίηση των σκοπών του Συλλόγου. Αποφασίζει την οικονομική στήριξη απόρων μελών του συλλόγου μέχρι του ποσού των 600 ευρώ, ενώ για μεγαλύτερο ποσό αποφασίζει η Γενική Συνέλευση, και με την προϋπόθεση ότι η οικονομική στήριξη αφορά ιατρικές εξετάσεις ή άλλο γεγονός σχετικό με την νόσο των νευρολογικών, νευρολογικών χρόνιων παθήσεων, με κινητικά προβλήματα.
11. Προσδιορίζει και ιεραρχεί τα θέματα που υλοποιεί ο Σύλλογος.
12. Καθορίζει το ύψος και το δικαίωμα εγγραφής των μελών του Συλλόγου καθώς και τις έκτακτες εισφορές και γενικά αναπροσαρμόζει τα χρηματικά ποσά που αναφέρονται στο Καταστατικό σε νέα δεδομένα, με πλειοψηφία πέντε εβδομών (5/7) και σε περίπτωση που σε δύο (2) αλληπαλλήλες συνεδριάσεις δεν πετύχει την πλειοψηφία αυτήν το θέμα παραπέμπεται στην Γενική Συνέλευση των μελών.
13. Αποφασίζει για την εκπροσώπηση του Συλλόγου ενώπιον τρίτων και των κρατικών Αρχών.
14. Διορίζει νομικό σύμβουλο του Συλλόγου ή άλλους επιστημονικούς ή τεχνικούς συμβούλους.
15. Διορίζει υπαλλήλους για τα γραφεία του Συλλόγου και συνάπτει συμβάσεις με πρόσωπα που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο Σύλλογο και δεν συνδέονται με τα γραφεία του.
16. Διοργανώνει σεμινάρια και επιμορφωτικές διαλέξεις.
17. Ιδρύει γραφεία και εκτός της έδρας του Συλλόγου. Την σχετική απόφαση λαμβάνει με πλειοψηφία.
18. Μερικά για την έκδοση περιοδικού εντύπου, ενημερωτικού υλικού.
19. Διοργανώνει ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.
20. Προτείνει τα πάρεδρα και επίτιμα μέλη του Συλλόγου στην Γενική Συνέλευση.
21. Επιλαμβάνεται κάθε θέματος που σχετίζεται με το Σύλλογο.
22. Το Διοικητικό Συμβούλιο μπορεί κατά την κρίση του να πλαισιώνεται από Επιτροπές Εργασίας, προς διευκόλυνση του έργου του για την διεκπεραίωση μιας αμέσου εκδηλώσεως ή ενός μακροχρόνιου σκοπού. Οι επικεφαλές των επιτροπών αυτών ορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο και μπορεί να είναι ή όχι μέλη αυτού, σε κάθε όμως περίπτωση θα κατευθύνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο και θα λογοδοτούν σε αυτό. Όλα τα τακτικά μέλη θα πρέπει ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και τον ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν, να

συμμετέχουν ενεργά στις διάφορες Επιτροπές βοηθώντας έτσι στην επίτευξη των σκοπών του Συλλόγου.

- 23.** Το παλαιό Διοικητικό Συμβούλιο όταν λήξει η θητεία του, παραδίδει στο νέο τα έγγραφα, τα χρήματα και τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία του Συλλόγου, με πρωτόκολλο παραδόσεως και παραλαβής, που περιέχει απογραφή όλων αυτών των στοιχείων.

Άρθρο 7

Αρμοδιότητες μελών Δ.Σ.

. Ο Πρόεδρος:

1. Συγκαλεί μαζί με τον Γενικό Γραμματέα, το Διοικητικό Συμβούλιο και τις Γενικές Συνελεύσεις των μελών σε τακτικές ή έκτακτες συνεδριάσεις.
2. Φροντίζει για την εκτέλεση των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνελεύσεως των μελών.
3. Εκπροσωπεί το Σύλλογο δικαστικά και εξώδικα ενώπιον των τρίτων ή των κρατικών Αρχών, εκτός εάν για συγκεκριμένη περίπτωση αποφασίσει διαφορετικά το Διοικητικό Συμβούλιο ή η Γενική Συνέλευση.
4. Συνομολογεί και υπογράφει συμβάσεις, εκτελώντας αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.
5. Διεξάγει με τον Γενικό Γραμματέα και υπογράφει την αλληλογραφία.
6. Παρακολουθεί και ελέγχει τα οικονομικά του Συλλόγου.
7. Υπογράφει με τον Ταμία τα εντάλματα πληρωμών, τις επιταγές.
8. Υπογράφει με τον Ταμία τα εντάλματα εισπράξεων.
9. Κινεί, συνυπογράφοντας με τον Ταμία, τον λογαριασμό ταμειυτηρίου.
10. Ελέγχει τα βιβλία του ταμείου.
11. Καλεί την Ελεγκτική Επιτροπή για έλεγχο των οικονομικών του Συλλόγου.
12. Αποφασίζει την ανάθεση αρμοδιοτήτων του στον Αντιπρόεδρο.

τά τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου, τον Πρόεδρο – όταν απουσιάζει ή κωλύεται – αναπληρεί ο Αντιπρόεδρος.

. Ο Αντιπρόεδρος:

Ο Αντιπρόεδρος αναπληρώνει τον Πρόεδρο, όταν κωλύεται, σε όλες του τις αρμοδιότητες.

. Ο Γενικός Γραμματέας

1. Έχει την διεύθυνση της Γραμματείας του Συλλόγου, είναι ο εισηγητής και εκτελεστής των αποφάσεων του Δ.Σ.
2. Προϊσταται των γραφείων και του προσωπικού του Συλλόγου.

3. Φυλάττει το αρχείο, τη βιβλιοθήκη και τη σφραγίδα του Συλλόγου και σφραγίζει τα έγγραφα.
4. Προσυπογράφει μαζί με τον Πρόεδρο όλα τα έγγραφα τα εντάλματα πληρωμών και τις προσκλήσεις του Συλλόγου.
5. Τηρεί φάκελο εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων του Συλλόγου.
6. Τηρεί το μητρώο των μελών του Συλλόγου.
7. Επιμελείται της συντάξεως των πρακτικών των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης και φυλάσσει τα πρακτικά της Γενικής Συνέλευσης, του Διοικητικού Συμβουλίου, της Εφορευτικής Επιτροπής, καθώς επίσης και τις εκθέσεις της Ελεγκτικής Επιτροπής.
8. Συνεργάζεται με τα όργανα του Συλλόγου και παρέχει σ' αυτά κάθε απαιτούμενο στοιχείο.

Γενικό Γραμματέα όταν απουσιάζει ή κωλύεται, αναπληρώνει ένας από τους Συμβούλους που ορίζεται από το Δ.Σ.

Ο Ταμίας

1. Έχει την διαχείριση των οικονομικών του Συλλόγου.
2. Ενεργεί πληρωμές και εισπράξεις βάσει διπλότυπων αποδείξεων πληρωμής και γραμματίων εισπράξεως που υπογράφονται από τον Πρόεδρο και τον ίδιο και φέρουν την σφραγίδα του Συλλόγου.
3. Κινεί με τον Πρόεδρο τον λογαριασμό που ο Σύλλογος τηρεί στη Τράπεζα ή το Ταμειτήριο.
4. Θέτει στη διάθεση του Διοικητικού Συμβουλίου, της Ελεγκτικής Επιτροπής, της Γενικής Συνελεύσεως, του Προέδρου, ότι του ζητηθεί, κάθε στοιχείο που αφορά την οικονομική κατάσταση του Συλλόγου.
5. Τηρεί τα βιβλία που ορίζει ο νόμος και το Καταστατικό. Τηρεί επίσης τα στελέχη α) αντιγράφων των αποδείξεων εισπράξεων και πληρωμών που εκδίδει ο Σύλλογος, β) φάκελο που περιέχει τις αποδείξεις πληρωμών που ενεργούνται από τον Σύλλογο, γ) βιβλίο εσόδων – εξόδων και δ) βιβλίο κινητής και ακίνητης περιουσίας του Συλλόγου. Είναι συνυπεύθυνος με τον Πρόεδρο για την οικονομική κατάσταση του Συλλόγου.
6. Υποβάλλει κάθε τρίμηνο συνοπτική περιγραφή της καταστάσεως των οικονομικών του Σωματείου στο Διοικητικό Συμβούλιο.
 7. Καταθέτει επ' ονόματι του Συλλόγου εντόκως, σε τράπεζα που ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, κάθε χρηματικό ποσό που υπερβαίνει τις 2.000,00 ευρώ. Το ποσό αυτό μπορεί να αυξομειωθεί με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου και σύμφωνα με τις ανάγκες του Συλλόγου. Μπορεί επίσης να αναλαμβάνει χρήματα, επιδεικνύοντας στην τράπεζα ένταλμα με την υπογραφή του, την υπογραφή του Προέδρου και του Γενικού Γραμματέα ή κωλυόμενων αυτών, με τις υπογραφές των αντικαταστάτων τους. Ο Ταμίας είναι

υπόλογος και έχει ποινικές και αστικές ευθύνες για κάθε απώλεια χρημάτων ή πληρωμή χωρίς ένταλμα ή απόδειξη.

Τον Ταμία όταν κωλύεται ή απουσιάζει αναπληρώνει ένας από τους Συμβούλους που ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο.

7.5 Ο Οργανωτικός Γραμματέας.

1. Φροντίζει για την προβολή του Συλλόγου προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Δεν εκπροσωπεί ο ίδιος τον Σύλλογο αλλά φροντίζει για την προώθηση των εκδηλώσεων, δραστηριοτήτων κλπ. του Συλλόγου ώστε να γίνουν αυτές γνωστές στο ευρύ κοινό.
2. Φροντίζει την οργάνωση του Συλλόγου προς την ευρύτερη περιφέρεια και το σύνολο του Νομού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Οικονομικός Έλεγχος - Ελεγκτική Επιτροπή

Άρθρο 8

8.1. Η διαχείριση των οικονομικών του Συλλόγου ενεργείται με βάση τον προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων που συντάσσεται από το Δ.Σ. και εγκρίνεται από την Γενική Συνέλευση.

8.2. Το οικονομικό έτος του Συλλόγου είναι η χρονική περίοδος από 1 Ιανουαρίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου κάθε χρόνου.

8.3. Κατά την Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο έχει την υποχρέωση να έχει συντάξει:

1. Απολογισμό με συνοπτική έκθεση των πεπραγμένων και τις αποφάσεις του προηγούμενου οικονομικού χρόνου
2. Ισολογισμό του προηγούμενου οικονομικού χρόνου όπου να εμφανίζεται η οικονομική κατάσταση του Συλλόγου κλπ
3. Ανάλυση των εισπράξεων και δαπανών του προηγούμενου οικονομικού χρόνου.

Όλα τα παραπάνω αναπτύσσονται προφορικά στην Γενική Συνέλευση.

8.4. Ο έλεγχος της οικονομικής διαχείρισης του Συλλόγου γίνεται από τριμελή Ελεγκτική Επιτροπή, η οποία εκλέγεται για χρονικό διάστημα ίδιο με του Διοικητικού Συμβουλίου.

8.5. Τα μέλη της Εξελεγκτικής Επιτροπής, όλα μαζί ή καθένα χωριστά έχουν δικαίωμα κάθε χρονική στιγμή να λαμβάνουν γνώση του περιεχομένου όλων ανεξαιρέτα των εγγράφων οικονομικού περιεχομένου του αρχείου του Συλλόγου και της καταστάσεως των περιουσιακών της στοιχείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Εκλογή Αιρετών Μελών του Σωματείου

Άρθρο 9

- 9.1. Όσοι επιθυμούν να εκλεγούν μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, της Ελεγκτικής Επιτροπής, υποβάλλουν σχετική έγγραφη αίτηση στο Διοικητικό Συμβούλιο τρεις μέρες πριν την ημέρα της Γενικής Συνέλευσης, υπό τον όρο να έχουν εκπληρώσει τις οικονομικές τους υποχρεώσεις προς το Σύλλογο. Με δαπάνες του Συλλόγου και ευθύνη του Διοικητικού Συμβουλίου, τυπώνονται όλα τα ψηφοδέλτια.
- 9.2. Η αίτηση υποψηφιότητας που υποβάλλεται μόνο από τακτικά μέλη.
- 9.3. Τα ονόματα των υποψηφίων με αλφαβητική σειρά και ξεχωριστά για τον Διοικητικό Συμβούλιο ή την Ελεγκτική Επιτροπή γνωστοποιούνται έγκαιρα στα μέλη, καταχωρούνται δε στο ίδιο ή διαφορετικό ψηφοδέλτιο κατά την κρίση του Διοικητικού Συμβουλίου.
- 9.4. Με μυστική ψηφοφορία τα μέλη του Συλλόγου εκλέγουν τα αιρετά μέλη σημειώνοντας στο αριστερό του ονόματος – με σταυρό – τα πρόσωπα της προτιμήσεώς τους, επτά (7) για το Διοικητικό Συμβούλιο και δύο (2) για την Ελεγκτική Επιτροπή κατ' ανώτατο.
- 9.5. Επιτυχόντες ανακηρύσσονται αυτοί που με την σειρά έχουν πάρει περισσότερες ψήφους. Οι επτά (7) από αυτούς αποτελούν το Διοικητικό Συμβούλιο και οι επόμενοι τρεις (3) είναι αναπληρωματικά μέλη, επίσης οι δύο (2) πρώτοι από τον πίνακα της Ελεγκτικής Επιτροπής αποτελούν τα τακτικά της μέλη και οι επόμενοι δύο (2) τα αναπληρωματικά.
- 9.6. Σε περίπτωση ισοψηφίας αυτός που πέτυχε αναδεικνύεται με κλήρωση που γίνεται ανάμεσα σε αυτούς που ισοψήφισαν.
- 9.7. Ο πλειοψηφίας σύμβουλος σε οκτώ ημέρες από τις εκλογές, συγκαλεί το Διοικητικό Συμβούλιο, όπου με μυστική ψηφοφορία εκλέγονται ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος, ο Γενικός Γραμματέας και ο Ταμίας, προκειμένου να αναλάβουν τη διοίκηση του Συλλόγου.

Άρθρο 10

Ελεγκτική Επιτροπή

- 10.1. Η Ελεγκτική Επιτροπή εκλέγεται από την Γενική Συνέλευση των μελών μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο και αποτελείται από δύο μέλη και δύο αναπληρωτές τους.
- 10.2. Η Ελεγκτική Επιτροπή ελέγχει την οικονομική κατάσταση του Συλλόγου και συντάσσει σχετική έκθεση που την θέτει υπόψη της Γενικής Συνελεύσεως των μελών, το αργότερο δύο (2) μήνες μετά την λήξη του οικονομικού έτους.
- 10.3. Ο έλεγχος αυτός ενεργείται μετά από παραγγελία ή αυτεπαγγέλτως οποτεδήποτε. Υποχρεωτικά ενεργείται έλεγχος πάντοτε κατά την λήξη του οικονομικού έτους προκειμένου με σχετική έκθεση που ανακοινώνεται στα μέλη του Συλλόγου πέντε (5) ημέρες τουλάχιστον πριν από την σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως να τεθούν υπόψη του Σωματείου τα πορίσματα.

- 10.4.** Η Ελεγκτική Επιτροπή σε περίπτωση διαχειριστικών ανωμαλιών, με έγγραφο που απευθύνεται στο Διοικητικό Συμβούλιο ζητεί την σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως προκειμένου να θέσει υπόψη της τα πορίσματα. Το Διοικητικό Συμβούλιο στην περίπτωση αυτή, οφείλει να συγκαλέσει Γενική Συνέλευση εντός είκοσι (20) ημερών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Γενική Συνέλευση

Άρθρο 11

- 11.1.** Η Γενική Συνέλευση έχει γενική αρμοδιότητα και είναι το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο του Συλλόγου. Δι' αυτού εκδηλώνεται η θέληση των μελών. Όταν συνεδριάζει συζητεί θέματα που φέρονται ενώπιον της με συζήτηση. Θέματα που απορρίπτονται από την Γενική Συνέλευση μπορεί να επανασυζητηθούν.
- 11.2.** Απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Γραμματέα που εκλέγονται πριν από την έναρξη των εργασιών της Συνελεύσεως από τα παρόντα μέλη του Συλλόγου.
- 11.3.** Η Γενική Συνέλευση συνέρχεται τακτικά μεν μια (1) φορά τον χρόνο μέσα στο πρώτο τρίμηνο του έτους, έκτακτα δε όταν το ζητήσει το Διοικητικό Συμβούλιο.
- 11.4.** Τη σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως μπορεί να ζητήσουν και τα τακτικά μέλη του Σωματίου με έγγραφη αίτηση τους ενός πέμπτου (1/5) των μελών καθώς επίσης η Ελεγκτικής Επιτροπή σε περίπτωση διαχειριστικής ανωμαλίας. Η αίτηση περί συγκλήσεως απευθύνεται στο Διοικητικό Συμβούλιο και πρέπει να αναφέρει τα θέματα που θα συζητηθούν. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, το Διοικητικό Συμβούλιο οφείλει να συγκαλέσει τη Γενική Συνέλευση μέσα σε δέκα (10) ημέρες. Σε περίπτωση αδρανείας ή αρνήσεως της σύγκλησης αποφασίζει το Δικαστήριο.
- 11.5.** Τα τακτικά μέλη καλούνται στην Γενική Συνέλευση με ατομικές προκλήσεις που υπογράφονται από τον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα του Διοικητικού Συμβουλίου δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες νωρίτερα και την γνωστοποίηση αυτής με πρόσκληση τοιχοκολλημένη στα γραφεία του Συλλόγου. Η πρόσκληση με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου μπορεί να γίνει και μέσω δύο ημερησίων εφημερίδων του Αθηναϊκού ή Κυκλαδικού τύπου δεκαπέντε (15) ημέρες πριν από την Γενική Συνέλευση, οπότε τότε δεν υφίσταται η ανάγκη γραπτής πρόσκλησης προς κάθε ένα από τα τακτικά μέλη. Τα πάρεδρα και επίτιμα μέλη καλούνται με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο.
- 11.6.** Στην πρόσκληση γίνεται μνεία των θεμάτων ημερήσιας διατάξεως καθώς επίσης του χρόνου και του τόπου συγκλήσεως της Γενικής

Συνέλευσης και της επαναληπτικής συνέλευσης σε περίπτωση που η πρώτη ματαιωθεί από έλλειψη απαρτίας.

- 11.7.** Στην Γενική Συνέλευση συζητούνται θέματα που αναφέρονται αποκλειστικά στην πρόσκληση. Αυτά ορίζονται ή με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ή εφόσον προταθούν από το ένα πέμπτο (1/5) τουλάχιστον του αριθμού των τακτικών μελών και μάλιστα δέκα (10) ημέρες πριν από την συζήτηση.
- 11.8.** Η Ημερήσια Διάταξη της Γενικής Συνελεύσεως κατά την ετήσια τακτική σύνοδο, περιλαμβάνει υποχρεωτικά τα θέματα:
1. Έγκριση του οικονομικού προϋπολογισμού, ισολογισμού, απολογισμού.
 2. Απολογισμός του έργου του Διοικητικού Συμβουλίου μετά από κάθε λήξη του έτους
 3. Η έγκριση δαπάνης ποσού μεγαλύτερου από εξακόσια (600) Ευρώ.
 4. Ο προσδιορισμός του ύψους της ημερήσιας αποζημίωσης για ημεραργίες και έξοδα παραστάσεως των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.
 5. Η αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών, υπό τρόπο και δωρεών.
 6. Η εκλογή μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.
 7. Η εκλογή μελών της Ελεγκτικής Επιτροπής.
 8. Η εκλογή μελών εφορευτικής επιτροπής όταν διενεργούνται εκλογές.
 9. Η εποπτεία και ο έλεγχος της διοικήσεως του Συλλόγου.
 10. Η παύση των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, της Ελεγκτικής Επιτροπής για σπουδαίο λόγο ή βαριά παράβαση καθηκόντων ή ανικανότητα.
 11. Οι προσφυγές κατά των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου.
 12. Η άσκηση πειθαρχικού ελέγχου κατά των μελών του Συλλόγου.

Άρθρο 12

Συνεδρίαση Γενικής Συνελεύσεως

- 12.1.** Τα μέλη του Συλλόγου προσέρχονται αυτοπροσάπως στη Γενική Συνέλευση και υπογράφουν στο σχετικό βιβλίο. Τα τακτικά μέλη του Συλλόγου εκπροσωπούνται στη Γενική Συνέλευση και από αντιπρόσωπό τους που κατά την προσέλευσή του πρέπει να είναι εφοδιασμένος με σχετικό νομιμοποιητικό έγγραφο που καταθέτει στη γραμματεία του Συλλόγου.
- 12.2.** Η Γενική Συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία αν παρίσταται το ένα δεύτερο (1/2) συν 1 τουλάχιστον των οικονομικά τακτοποιημένων τακτικών μελών του Συλλόγου και αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Εάν δεν υπάρξει απαρτία, η Συνέλευση συγκαλείται αυτοδικαίως (χωρίς πρόσκληση) την ίδια ημέρα της επόμενης εβδομάδος, στο ίδιο μέρος, με τα ίδια θέματα και θεωρείται ότι είναι σε απαρτία οσαδήποτε τακτικά μέλη και αν είναι παρόντα.

- 12.3.** Κάθε ψηφοφορία στην Γενική Συνέλευση που αφορά αρχαιρεσίες, εκλογή συλλογικών οργάνων, ζητήματα εμπιστοσύνης και προσωπικά εν γένει θέματα πρέπει να είναι μυστική, ενώ κάθε ψηφοφορία για γενικά θέματα γίνεται με ανάταση ή με ονομαστική κλήση.
- 12.4.** Οι αρχαιρεσίες, οι κάθε φύσεως εκλογές και γενικά όλες οι μυστικές ψηφοφορίες του Συλλόγου γίνονται κάτω από τον έλεγχο εφορευτικής επιτροπής από τρία τακτικά μέλη του Συλλόγου που εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση.
- 12.5.** Η ιδιότητα του μέλους της εφορευτικής επιτροπής είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του υποψηφίου Διοικητικού Συμβουλίου ή ελεγκτού ή γενικά με το πρόσωπο που αφορά η μυστική ψηφοφορία.
- 12.6.** Οι μυστικές ψηφοφορίες, γίνονται πάντοτε με ψηφοδέλτια. Κάθε ψηφοφόρος, αφού πιστοποιηθεί η ταυτότητά του από την εφορευτική επιτροπή, παίρνει από αυτήν τον φάκελο και το ψηφοδέλτιο σφραγισμένο και μονογραφημένο από τον Πρόεδρο της Γενικής Συνελεύσεως. Ο ψηφοφόρος ρίχνει τον φάκελο μόνος του στην κάλη που πρέπει να έχει εξεταστεί και σφραγιστεί από την εφορευτική επιτροπή πριν από την έναρξη της ψηφοφορίας. Ειδικά για τις αρχαιρεσίες, κάθε ψηφοφόρος ψηφίζει με τον ίδιο τρόπο, βάζοντας έως 9 σταυρούς προτιμήσεως για το Διοικητικό Συμβούλιο και μέχρι 3 για την Εξελεγκτική Επιτροπή στο ενιαίο ψηφοδέλτιο. Η Συνέλευση καθορίζει την ώρα που θα τελειώνει η ψηφοφορία.
- 12.7.** Η ψήφος είναι άκυρη, αν στον φάκελο βρεθούν περισσότερα από ένα ψηφοδέλτια, ή αν από τον φάκελο ή το ψηφοδέλτιο παραβιάζεται η μυστικότητα της ψηφοφορίας με διαφορετικά σημεία.
- 12.8.** Η υποβολή της υποψηφιότητας γίνεται με έγγραφο δήλωση του υποψηφίου που κατατίθεται στον Σύλλογο τρεις ημέρες πριν από την ημέρα της Γενικής Συνελεύσεως. Με δαπάνες του Συλλόγου και ευθύνη του Διοικητικού Συμβουλίου, τυπώνονται όλα τα ψηφοδέλτια.
- 12.9.** Σαν μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, εκλέγονται οι 7 υποψήφιοι κατά σειρά επιτυχίας σύμφωνα με τους σταυρούς προτιμήσεως. Σε περίπτωση ισοψηφίας, γίνεται κλήρωση από την εφορευτική επιτροπή. Ο πλειοψηφισίας σύμβουλος σε οκτώ ημέρες από τις εκλογές, συγκαλεί το Διοικητικό Συμβούλιο, όπου με μυστική ψηφοφορία εκλέγονται ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος, ο Γενικός Γραμματέας, ο Ταμίας και ο Οργανωτικός Γραμματέας.
- 12.10.** Ο νομικός σύμβουλος του Συλλόγου μπορεί να παρίσταται κατά τις συνεδριάσεις της Γενικής Συνελεύσεως των μελών.
- 12.11.** Θεωρούνται άκυρες οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατά παράβαση των διατάξεων του Καταστατικού αυτού.
- 12.12.** Τα πρακτικά συνεδριάσεως υπογράφονται από τον Πρόεδρο και τον Γραμματέα της Γενικής Συνελεύσεως και παραδίδονται στον Γενικό Γραμματέα για φύλαξη.

Αποζημίωση Μελών Διοικήσεως

- 13.1. Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή της Ελεγκτικής Επιτροπής δεν επιτρέπεται να παρέχουν υπηρεσίες στο Σύλλογο με σχέση εξαρτημένης εργασίας ή εργολαβίας ή να συνάπτουν με τον Σύλλογο συμβάσεις που συνεπάγονται λήψη ανταλλάγματος.
- 13.2. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Διοικητικό Συμβούλιο με πλειοψηφία πέντε εβδόμων (5/7) μπορεί να συνάψει σύμβαση εργολαβίας ή παροχής υπηρεσιών με μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου. Το ενδιαφερόμενο μέλος δεν παρίσταται κατά την συζήτηση και για την λήψη απόφασης επί του θέματος λαμβάνεται υπόψη η ψήφος του σαν θετική.

Άρθρο 14

Τροποποίηση Καταστατικού

- 14.1. Ο Σύλλογος έχει την ευχέρεια να τροποποιήσει το Καταστατικό με καταστατική πλειοψηφία (παρόντα μέλη το 50% συν 1 μελών τουλάχιστον των τακτικών μελών που έχουν εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες οικονομικές τους υποχρεώσεις και να ψηφίσουν υπέρ της τροποποίησης τουλάχιστον τα 3/4αυτών).
- 14.2. Κάθε τροποποίηση ισχύει από την επομένη της εγγραφής της στα σχετικά βιβλία του Πρωτοδικείου.

Άρθρο 15

Εσωτερικοί Κανονισμοί

- 15.1. Θέματα που αφορούν την εσωτερική λειτουργία του Σωματείου μπορεί να ρυθμίζονται με εσωτερικούς κανονισμούς.
- 15.2. Οι Κανονισμοί αυτοί με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου εισάγονται στην Γενική Συνέλευση για έγκριση και ισχύουν από την επομένη της δημοσίευσής τους στο Πρωτοδικείο.

Άρθρο 16

Σφραγίδα Σήμα

- 16.1. Ο Σύλλογος έχει σφραγίδα στρογγυλή που φέρει στη μέση το έτος ιδρύσεως του Συλλόγου και περιφερειακά την επωνυμία του Συλλόγου και την έδρα.
- 16.2. Ο Σύλλογος μπορεί με απόφαση που θα λάβει το Διοικητικό Συμβούλιο μια φορά να καθορίσει ειδικό σήμα καθώς και τροποποιήσεις του. Κάθε περαιτέρω αλλαγή του σήματος, μπορεί να πραγματοποιηθεί με τροποποίηση του Καταστατικού.

Άρθρο 17

Βιβλία Συλλόγου

Τα βιβλία που τηρεί ο Σύλλογος είναι:

- A. Μητρώο μελών του Συλλόγου. Σε αυτό καταχωρούνται όλα τα στοιχεία των μελών (τακτικά, αιρετά, επίτιμα).
- B. Βιβλίο πρακτικών Διοικητικού Συμβουλίου.
- Γ. Βιβλίο Πρακτικών Γενικής Συνέλευσης.
- Δ. Βιβλίο Εσόδων – Εξόδων
- E. Βιβλίο Περιουσιακών Στοιχείων

Άρθρο 18

Διάλυση Σωματείου

- 18.1. Η διάλυση του Συλλόγου αποφασίζεται από την Γενική Συνέλευση των μελών με καταστατική πλειοψηφία.
- 18.2. Την διάλυση του Συλλόγου προτείνει το Διοικητικό Συμβούλιο με το ένα πέμπτο (1/5) τουλάχιστον του αριθμού των τακτικών μελών, ή η Ελεγκτική Επιτροπή σε περίπτωση σοβαρής διαχειριστικής ανωμαλίας.
- 18.3. Με απόφαση του Δικαστηρίου μπορεί να διαλυθεί ο Σύλλογος για παράβαση του νόμου που διέπει τα Σωματεία ή του Καταστατικού.

Άρθρο 19

Τύχη Περιουσίας του Σωματείου

Η περιουσία του Συλλόγου σε περίπτωση διάλυσεως δεν διανέμεται μεταξύ των μελών του. Για την τύχη της αποφασίζει η Γενική Συνέλευση των μελών.

Άρθρο 20

Γενικές Διατάξεις

Κάθε θέμα που δεν προβλέπεται από το παρόν καταστατικό λύνεται και ρυθμίζεται με απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως.

Κατά τα λοιπά, ισχύουν οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα και της λοιπής περί σωματείων Νομοθεσίας.

Το παρόν καταστατικό αναγνώστηκε και ψηφίστηκε, κατ' άρθρον και στο σύνολό του, υπογράφηκε στην Ερμούπολη Σύρου σήμερα την από όλα τα ιδρυτικά μέλη του Σωματείου.

Άρθρο 21

Τελική Διάταξη

Το Καταστατικό αυτό αποτελείται από είκοσι ένα (21) άρθρα εγκρίνεται σήμερα 27 Ιουνίου 2006 από τα ιδρυτικά μέλη στο των νευρολογικών νευρομυϊκών χρόνιων παθήσεων με κινητικά προβλήματα

«XXXXXXXXXX»

Έδρα: Σύρος Κυκλάδων

Α.Α.	ΟΝΟΜΑ	ΕΠΩΝΥΜΟ	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ
ΥΠΟΓΡΑΦΗ			
1.			

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 106 74 Αθήνα. Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216,
Fax: 210 7233217. E-mail: info@nchr.gr

**Επίσκεψη στα ξενοδοχεία 'Κρυστάλ', 'Ριβολί' και 'Παλμύρα',
όπου έχουν μεταστεγαστεί τρόφιμοι του ΨΝΑ (Δαφνίου) μετά
από τον καταστροφικό σεισμό του 1999 (11/8/2004 & 20/9/2004)***

Στις 28 Ιουλίου 2004, η ΕΕΔΑ παρέλαβε μέσω του ταχυδρομείου (ΑΠ 389/28.07.04) επιστολή/αναφορά του ψυχιάτρου κ. Χαρίλαου Βαρουχάκη (προέδρου του Σωματείου 'Ευνομία' για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των ψυχικά πασχόντων και νοητικά υστερούντων προσώπων, και πρώην Διευθυντού της Ιατρικής Υπηρεσίας του ΨΝΑ). Ο κ. Βαρουχάκης απευθύνεται προσωπικά στην Πρόεδρο της ΕΕΔΑ, και στο εισαγωγικό του σημείωμα ενημερώνει πως η αναφορά του αποτελεί κοινοποίηση προηγούμενης επιστολής που είχε απευθύνει στις κυρίες Μ. Γιαννάκου, Ν. Μπακογιάννη και Γ. Αγγελοπούλου, ελπίζοντας –όπως σημειώνει- πως η εξουσία δεν έχει απαλείψει την γυναικεία τους ευαισθησία.

Η επιστολή καταγγέλλει τις συνθήκες διαβίωσης των ψυχικά νοσούντων που νοσηλεύονται στα ξενοδοχεία 'Κρυστάλ', 'Ριβολί' και 'Παλμύρα' –και τα τρία στην ευρύτερη περιοχή της Πλατείας Βάμβα-, και συνοδεύεται από μερικά –σχετικά με το θέμα- δημοσιεύματα εφημερίδων των τελευταίων τριών ετών. Ο συντάκτης της επιστολής υπενθυμίζει τις πολυετείς αλλά μάταιες προσπάθειές του να κινηθεί το ενδιαφέρον των αρμοδίων ώστε να επιληφθούν συνολικά του θέματος, ωστόσο αυτό που ζητά με τη συγκεκριμένη επιστολή είναι να αφαιρεθούν τα συρματοπλέγματα που έχουν τοποθετηθεί στις πόρτες και τα παράθυρα των τριών ξενοδοχείων, και τούτο, μέσα στα πλαίσια της 'αισθητικής'

* Συντάκτρια: Χριστίνα Παπαδοπούλου, επιστημονική συνεργάτρια ΕΕΔΑ; το κομμάτι που αφορά τις παρατηρήσεις περί της επίσκεψης στα ξενοδοχεία, συνυπογράφει η καθηγ. Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου. Το θέμα αυτό συζητήθηκε στην Ολομέλεια της ΕΕΔΑ της 7ης Οκτωβρίου 2004.

προετοιμασίας της πόλης για να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Συμπληρωματικά, προτείνει να οργανωθεί μαζί με τις υπόλοιπες εκδηλώσεις στα πλαίσια των Ολυμπιακών, και μία γιορτή κάπου κοντά σε αυτά τα ξενοδοχεία, όπου θα κληθούν να συμμετάσχουν και οι έγκλειστοι σε αυτά.

Αν δεν κρίθηκε σκόπιμο να ενεργήσει η ΕΕΔΑ ως προς το συγκεκριμένο αίτημα οριοθετούμενο γύρω από την διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων, θεωρήθηκε αναγκαίο να διερευνηθεί το γενικότερο πλαίσιο, αρχής γενομένης από μία επίσκεψη στους χώρους των ξενοδοχείων. Επιπλέον, ζητήθηκε από τον κ. Βαρουχάκη να αποστείλει γραπτώς στην ΕΕΔΑ περισσότερα στοιχεία σχετικά με το καθεστώς νοσηλείας στους χώρους αυτούς. Αυτό δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα (23 Σεπ. 04), πραγματοποιήθηκε όμως μία συνάντηση του κ. Βαρουχάκη με την επιστημονική συνεργάτιδα Χ. Παπαδοπούλου, στις 12 Αυγούστου 2004, στα γραφεία της ΕΕΔΑ. Αν και ο κ. Βαρουχάκης δεσμεύτηκε να καταθέσει περισσότερα στοιχεία, τούτο πρέπει να θεωρείται μάλλον αβέβαιο, αφού ο ίδιος έχει συνταξιοδοτηθεί από εξαιτίας και δεν έχει άμεση πρόσβαση στα σημερινά δεδομένα. Πάντως, αυτή η πρώτη συζήτηση μαζί του απεικόνισε ανάγλυφα την ύπαρξη πολλών διαφορετικών αντιλήψεων ως προς την εργώδη και πολύπλοκη διαδικασία και δυναμική της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα και τα πολυεπίπεδα προβλήματα που ανακύπτουν και πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Μία πρώτη επίσκεψη –χωρίς προειδοποίηση– στους τρεις χώρους, έγινε στις 11 Αυγούστου 2004 (10:00-14:00), από την Χ. Παπαδοπούλου. Κατεγράφησαν κάποιες πρώτες παρατηρήσεις, οι οποίες εμπλουτίστηκαν μετά από μία δεύτερη επίσκεψη, με προειδοποίηση αυτή τη φορά, στις 20 Σεπτεμβρίου 2004 (11:00-13:00), από την καθηγήτρια Ηρώ Νικολακοπούλου-Στεφάνου, αν. εκπρόσωπο στην ΕΕΔΑ από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, και την επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ, Χ. Παπαδοπούλου.

Ακολουθεί σύνοψη των παρατηρήσεων:

Στο Κρυστάλ, οι επισκέπτιμες συνομίλησαν με τους κ. Γκαρέτα (αναπληρωτού διευθυντού της μίας από τις τρεις κλινικές του 'Κρυστάλ'-διευθυντής κ. Κόντης) και κ. Καρούζο (διευθυντού της δεύτερης από τις τρεις κλινικές), ψυχιάτρους, οι οποίοι ήταν πρόθυμοι να δώσουν πληροφορίες και

εξηγήσεις. Πράγματι έγινε μία ενημερωτική συνομιλία και ακολούθησε η επίσκεψη στους χώρους, με τη συνοδεία νοσηλευτριών. Στο 'Ριβολί', η συνομιλία έγινε με ένα μεγάλο μέρος της θεραπευτικής ομάδας, συμπεριλαμβανομένων και του κ. Κυριακίδη και της κας Παντιέ, διευθυντών των δύο κλινικών που στεγάζονται στο συγκεκριμένο ξενοδοχείο. Και εκεί ακολούθησε σύντομη επίσκεψη σε μερικούς χώρους του ξενοδοχείου με τη συνοδεία νοσηλευτριών. Δεν κρίθηκε σκόπιμο να γίνει επίσκεψη στο 'Παλμύρα', αφού οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από την επίσκεψη στα δύο ξενοδοχεία κρίθηκαν αρκετές για την παρούσα φάση, αλλά και γιατί είχε γίνει προηγουμένως επίσκεψη του χώρου από την κ. Παπαδοπούλου.

Τα τρία ξενοδοχεία είναι σε σχετικά καλή κατάσταση από άποψη συντήρησης, χωρίς φυσικά να μπορούν να συγκριθούν με άλλα πλήρως ανακαινισμένα ξενοδοχεία της περιοχής.

Ως προς το θέμα της κάλυψης με συρματοπλέγμα των παραθύρων και πορτών προς τα μπαλκόνια των δωματίων και άλλων κοινόχρηστων χώρων των ξενοδοχείων 'Κρυστάλ' και 'Ριβολί' (σημειώνεται ότι στο 'Παλμύρα', όπου νοσηλεύονται περιστατικά σχεδόν αμιγώς ψυχογηριατρικά, δεν έχουν τοποθετηθεί συρματοπλέγματα), διατυπώθηκαν επιχειρήματα και αντιεπιχειρήματα. Είναι προφανές ότι ούτε η αίσθηση ούτε και η θέα, είναι ευχάριστη, και αυτό, κατά κύριο λόγο για τους τροφίμους, χωρίς να χρειάζεται να επεκταθεί κανείς στις αντιρρήσεις αισθητικής ή άλλης ευαισθησίας των περιοίκων. Ωστόσο, είναι δύσκολο να μη λάβει κανείς υπόψιν του το θέμα ασφάλειας των νοσηλευόμενων, το οποίο επικαλούνται οι γιατροί, αλλά και το νοσηλευτικό προσωπικό, που δεν είναι διατεθειμένο να φέρει την ευθύνη για τυχόν ηβηλημένη ή και αθέλητη πτώση κάποιου ασθενούς. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε περιστατικό αυτοκτονίας ενός νοσηλευόμενου πριν από δύο χρόνια, από τον μοναδικό χώρο που δεν ήταν φραγμένος με πλέγμα, στην κουζίνα ενός από τους ορόφους του Κρυστάλ, κάποια στιγμή που ο χώρος έμεινε αφύλακτος για πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Το αντιεπιχείρημα που διατυπώνεται από τον κ. Βαρουχάκη είναι τόσο το θέμα πυρασφάλειας των χώρων (αφού εμποδίζεται η απομάκρυνση των ασθενών από τα μπαλκόνια σε περίπτωση πυρκαγιάς), αλλά και η ανανοηλεσμιατικότητα των πλεγμάτων να αποτρέψουν τις αυτοκτονίες, αφού αν ένας ασθενής αποφασίσει να αυτοκτονήσει, μπορεί να το κάνει με

άλλους τρόπους (που, ωστόσο, δε θέτουν τόσο άμεσα θέμα ευθύνης στο νοσηλευτικό προσωπικό). **Πάντως για το συγκεκριμένο ζήτημα, θα μπορούσε ενδεχομένως να προταθεί στην περίπτωση που παραταθεί η χρήση των δύο ξενοδοχείων του Δαφνίου πέραν του τέλους του 2004, η αφαίρεση των σιδερένιων κιγκλιδωμάτων και η αντικατάστασή τους με ξύλινα, ώστε να μειωθεί η εικόνα της φυλακής.**

Όσον αφορά άλλες πτυχές της καθημερινής διαβίωσης των νοσηλευόμενων στα ξενοδοχεία, πρέπει να υπογραμμιστεί πως η εικόνα που έχουν οι επισκέπτριες δεν μπορεί παρά να είναι αποσπασματική και βασίζεται κυρίως στις δηλώσεις των ιατρών και νοσηλευτών με τους οποίους συνομίλησαν. Έγινε μία σύντομη περιήγηση σε μερικά από τα δωμάτια και σε κάποιους από τους κοινόχρηστους χώρους (χώρους σίτισης –με catering-, χώρους συγκέντρωσης και ψυχαγωγίας, T.V. κλπ ανά όροφο). Καθώς τα κτίρια είναι κατασκευασμένα για ξενοδοχειακή χρήση, τα περισσότερα δωμάτια είναι δικλινα (πράγμα που αποτελεί βελτίωση σε σχέση με τους θαλάμους όπου οι ίδιοι ασθενείς διαβίωναν στο Δαφνί), και μερικά είναι τρίκλινα. Όλα έχουν τουαλέτα και ντους, πράγμα που επίσης αποτελεί σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με το Δαφνί. Χωρίς περισσές πολυτέλειες, αλλά καθαρά. Οι πληροφορίες των δημοσιευμάτων που περιγράφουν με πολύ μελανά χρώματα τις συνθήκες υγιεινής και την ύπαρξη διαχωριστικών κιγκλιδωμάτων μεταξύ των ορόφων, δεν ανταπεκρίνονται στην πραγματικότητα.

Αυτό που αποτελεί απολύτως ακατάλληλη συνθήκη για την νοσηλεία ψυχικά πασχόντων ατόμων, αλλά και γενικότερα μη ανεκτή συνθήκη από ανθρωπιστική άποψη, είναι ο πολύ περιορισμένος χώρος που αυτοί διαθέτουν για να κινηθούν έξω από το δωμάτιό τους, και η ανυπαρξία προαυλίου. Πάντως, οι θεραπευτικές ομάδες και των τριών χώρων, διαβεβαίωσαν πως υπάρχει πρόγραμμα εξόδων και άλλων δραστηριοτήτων των ασθενών, η ομάδα μάλιστα του 'Ριβολί' έδωσε στις επισκέπτριες φωτοτυπία του εβδομαδιαίου προγράμματος λειτουργίας και των εργοθεραπευτικών και γυμναστικών δραστηριοτήτων.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί, ότι αυτές οι πληροφορίες δόθηκαν κατά την δεύτερη επίσκεψη (στις 20/9), ενώ οι συνομιλίες με το νοσηλευτικό προσωπικό (οι γιατροί απουσίαζαν, παρά το ότι ήταν πρωινές ώρες) κατά την πρώτη –και χωρίς προειδοποίηση, και γενικά πιο 'άτυπη' επίσκεψη στις 11/8-, έδωσαν την

εικόνα μίας πραγματικότητας λιγότερο 'λαμπερή'. Οι νοσηλεύτριες του Κρυστάλ, κυρίες Κόνιαρη και Δήμου, είπαν πως οι περισσότεροι νοσηλευόμενοι με μακροχρόνια ιδρυματική καριέρα, αδυνατούν να προσαρμοστούν στις συνθήκες διαβίωσης σε έναν χώρο που δεν είναι φτιαγμένος για να στεγάσει ψυχικά νοσούντες και βρίσκεται σε ένα πολυσύχναστο σημείο της πόλης. Συμπλήρωσαν ακόμη πως οι περισσότεροι από τους ασθενείς τους είναι εγκαταλελειμμένοι από τις οικογένειές τους και πως αρκετοί από αυτούς αρνούνται να βγουν από τον χώρο του ξενοδοχείου, ακόμα και όταν έχουν τη δυνατότητα. Ας σημειωθεί πως είπαν ότι το πρόγραμμα εκδρομών, εξόδων και δραστηριοτήτων, τουλάχιστον δεν τηρείται με 'θρησκευτική ευλάβεια'. Ακόμη αξίζει να σημειωθεί πως κατά την πρώτη επίσκεψη στο 'Ριβολί', η προϊστάμενη νοσηλευτριών κ. Μακροπούλου αρνήθηκε να δώσει οποιαδήποτε πληροφορία, όπως και να επιτρέψει την πρόσβαση στους χώρους του ξενοδοχείου πέραν της ρεσεψιόν, παρά το γεγονός ότι επρόκειτο για άρες επισκεπτηρίου. Η φύλακας κ. Αθανασοπούλου απέδωσε αυτή την άρνηση στην γενικότερη έλλειψη πνεύματος συνεργασίας της προϊσταμένης και διευκόλυνε την συνέχεια της επίσκεψης στα άλλα δύο ξενοδοχεία, παραπέμποντας στις εκεί προϊστάμενες. Ακολούθησε η επίσκεψη και συνομιλία στο 'Κρυστάλ' με τις κ. Κόνιαρη και Δήμου, και στο 'Παλμύρα' με την κ. Αργυροπούλου.

Συνολικά, στα τρία ξενοδοχεία νοσηλεύονται σήμερα περίπου 200 άτομα (όλοι χρόνιοι ασθενείς), σε διαφορετικές κλινικές (70 περίπου άτομα στο 'Κρυστάλ' σε τρεις κλινικές, 70 περίπου -αποκλειστικά γυναίκες- στο 'Ριβολί' σε δύο κλινικές και άλλα 50 περίπου ψυχογηριατρικά περιστατικά σε δύο κλινικές στο 'Παλμύρα -δεν δόθηκαν ακριβείς αριθμοί, αλλά και δεν ζητήθηκαν εξονυχιστικές λεπτομέρειες, αφού ο σκοπός της επίσκεψης ήταν να αποκτηθεί μία πρώτη γενική εικόνα των χώρων και να διαπιστωθεί αν οι συνθήκες διαβίωσης ανταποκρίνονται στις περιγραφές των δημοσιευμάτων και της αναφοράς του κ. Βαρουχάκη).

Αφού δεν έγινε καμία συνομιλία με τους νοσηλευόμενους -όπως ζήτησαν οι γιατροί- δε στάθηκε δυνατόν να γίνει κανενός είδους διασταύρωση των πληροφοριών που δόθηκαν από την πλευρά της θεραπευτικής ομάδας με αυτές των ασθενών. Ακόμη δε συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με την κατάσταση των περιστατικών (ψυχώσεις, σχιζοφρένεια, νοητική υστέρηση, μανιοκατάθλιψη,

άνοια κλπ), σχετικά με τα περιστατικά ακούσιας ή εκούσιας νοσηλείας, σχετικά με την σχολαστικότητα της τήρησης ιατρικών φακέλλων των ασθενών και άλλες ιατρικού περιεχομένου πληροφορίες, οι οποίες υπερέβαιναν τις δυνατότητες αλλά και τη δικαιοδοσία των επισκεπτριών. Ακόμη, τα στοιχεία που έχει στην διάθεσή της αυτή την στιγμή η ΕΕΔΑ είναι ανεπαρκή για να επιτρέψουν μία αξιολόγηση ως προς το αν η μεταφορά από το Δαφνί στην Πλατεία Βάθη είχε ευεργετική επίδραση σε όλους τους ασθενείς, όπως υποστήριζαν οι ιατροί και νοσοκόμοι του Ριβολί, λέγοντας πως εδώ έχουν περισσότερα ερεθίσματα και ευκαιρίες για δραστηριότητες, άρα και μεγαλύτερες δυνατότητες ένταξης κλπ. Αυτό μάλλον πρέπει να εκτιμηθεί κατά περίπτωση, και υπερβαίνει κατά πολύ τις δυνατότητες της Επιτροπής στην παρούσα φάση. Πάντως, σύμφωνα με τα λεγόμενα των νοσηλευτριών που υπηρετούσαν παλαιότερα στο Δαφνί, εκεί οι ασθενείς είχαν κάποια παραγωγική απασχόληση (διατηρούσαν καφενείο, καλλιεργούσαν λαχανικά κλπ), και απολάμβαναν την επαφή με την φύση.

Όταν, στα πλαίσια της εισαγωγικής συζήτησης, αναφέρθηκε η αναφορά του κ. Βαρουχάκη ως εναρκτήριο λάκτισμα για την επίσκεψη της ΕΕΔΑ, δόθηκε η εντύπωση ότι οι εν ενεργεία ψυχίατροι του νοσοκομείου είναι δυσαρεστημένοι με τις ενέργειές του, τις οποίες κρίνουν ως αντι-συναδελφικές. Απέδωσαν δε την ζήση με την οποία καταφέρεται εναντίον της τωρινής διοίκησης του ΨΝΑ από τον κ. Γιαννουλάτο, αλλά και της προηγούμενης υπό την κα Αποστόλου, ως 'προσωπική βεντέτα' και αντιπαλότητα. Τόνισαν πάντως, ότι η στέγαση σε αυτούς τους χώρους οπωσδήποτε δεν θεωρείται από τους ίδιους ως ικανοποιητική, και ότι έγινε βεβαιωμένα κάτω από την πίεση του να βρεθεί λύση για την μεταφορά των ασθενών από το Δαφνί μετά από τον σεισμό του 1999. Όσον αφορά τις κατηγορίες του κ. Βαρουχάκη σχετικά με τις δεσμευτικές συμβάσεις μίσθωσης των κτιρίων, είπαν πως αυτά είναι διοικητικά ζητήματα των οποίων τις πολλαπλές όψεις δεν μπορούν να γνωρίζουν. Αναφέρθηκαν πάντως στις δικαστικές περιπέτειες στις οποίες μπήκε το νοσοκομείο όταν διέκοψε την σύμβαση που είχε συνάψει για την στέγαση τμήματος των ασθενών σε οικισμό στο Πικέρι, πριν μεταφερθούν και αυτοί στα ξενοδοχεία της Πλατείας Βάθη. Ακόμη σημείωσαν πως οι δομές στις οποίες τώρα στεγάζονται χαρακτηρίζονται ως 'δομές μεταστέγασης' και όχι ως μόνιμες, και πως οι δυσκολίες για την μεταφορά τους σε άλλους χώρους είναι πολυεπίπεδες και

συναρτώνται στενά με την όλη διαδικασία και πορεία των προγραμμάτων της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης. Τέλος, εξέφρασαν την γνώμη ότι η οριστική απομάκρυνση από αυτούς τους χώρους θα διευκολυνθεί αν πάψουν να γίνονται νέες μεταφορές ασθενών από το Δαφνί, ειδικά όταν το νοσοκομείο εφημερεύει και υφίσταται πιέσεις να δεχτεί περιστατικά που ξεφεύγουν από την αρμοδιότητα των ψυχιατρειών, όπως τοξικομανείς, αλκοολικούς, αποφυλακισμένους, αστέγους άτομα με νοητική υστέρηση κλπ, που καταλήγουν εκεί με περιπολικό, συχνά μάλιστα κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας. Αυτή την στιγμή, προβλέπεται η μεταφορά των ασθενών του Κρυστάλ σε άλλες δομές (ξενώνες, οικτροφεία και προστατευόμενα διαμερίσματα) περί το τέλος του 2004 (χωρίς να μπορούν όμως οι συνομιλητές να εγγυηθούν για την υλοποίηση αυτού του προγραμματισμού), ενώ δεν υπάρχει προς το παρόν συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την μεταφορά αυτών του Ριβελί. Πάντως θεωρείται και αυτό, όπως και το 'Παλμύρα', ως προσωρινή εγκατάσταση. Σήμερα λειτουργούν ήδη 54 εξωνοσοκομειακές δομές στα πλαίσια του ΨΝΑ, ενώ προβλέπεται η δημιουργία και πολλών ακόμα στο εγγύς μέλλον. Το Δαφνί διαθέτει σήμερα 646 κλίνες, ενώ το 1999 είχε 1900.

Σύντομο ιστορικό της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα

Ως την δεκαετία του '80 το δημόσιο σύστημα υπηρεσιών ψυχικής υγείας βασιζόταν στην ιδρυματική περίθαλψη σε δέκα περίπου ψυχιατρικά νοσοκομεία-αούλα. Εν τω μεταξύ, καταλυτικές εξελίξεις συνέβαιναν στον χώρο της ψυχιατρικής, με την διατύπωση νέων αντιλήψεων από την 'αντιψυχιατρική', και στην συνέχεια με την διαμόρφωση νέων προτάσεων από τις διάφορες 'σχολές' της 'δημοκρατικής' και 'κοινωνικής' ψυχιατρικής στην δυτική Ευρώπη. Στις αρχές της δεκαετίας του '80, με τις οδηγίες του WHO και την οικονομική ενίσχυση της ΕΕ, η οποία χρηματοδότησε την Ελλάδα στο πλαίσιο του Κανονισμού 815/84¹ (όπως τροποποιήθηκε και παρατάθηκε η ισχύς του το 1988 με τον Κανονισμό 4130⁶), ξεκίνησε η μεταρρύθμιση του συστήματος ψυχικής υγείας, με κύριους στόχους τον αποιδρυματισμό των χρόνιων ασθενών και την παράλληλη ανάπτυξη υπηρεσιών ψυχικής υγείας εκτός αούλων. Η

¹ Επίσημη εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αρ. L88/2, 31.3.84

πλέον γνωστή εφαρμογή της μεταρρύθμισης είναι αυτή που πραγματοποιήθηκε στο Ψυχιατρείο της Λέρου, αφού η συγκεκριμένη περίπτωση έτυχε μεγάλης δημοσιοποίησης και διεθνοποίησης (με το γνωστό πρωτοσέλιδο δημοσίευμα στον Observer στις 10/9/89, τα ντοκυμαντέρ του Κωστή Ζώη 'Οι αζήτητοι' και αυτό του Channel 4 του BBC το 1989, τις παρεμβάσεις στο Ευρακοινοβούλιο—μεταξύ άλλων- του Δανού Ευρωβουλευτή του Σοσιαλιστικού Λαϊκού Κόμματος Freddy Black κλπ). Το 1995 τερματίστηκε η εφαρμογή του κανονισμού, άρα και η χρηματοδότηση, με αποτέλεσμα την συρρίκνωση των θεραπευτικών παρεμβάσεων. Με τον Ν. 2716/99, περί ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, η προσπάθεια επανεκκίνησε. Αυτή τη φορά ο νομοθέτης θέσπισε ένα δεκαετές πρόγραμμα δράσεων που φέρει το όνομα Πρόγραμμα Ανάπτυξης Δομών και Υποδομών στον Τομέα της Ψυχικής Υγείας, γνωστό ως 'Ψυχαργώ', και προβλέπει την ανάπτυξη δικτύου στεγαστικών δομών μέσα στον κοινωνικό ιστό για την αποασυλοποίηση των χρόνιων ασθενών καθώς και την σταδιακή ανάπτυξη μονάδων ψυχικής υγείας εκτός ασύλων (όπως κέντρων ψυχικής υγείας, νοσοκομείων ημέρας, οικοτροφείων, ξενώνων κλπ). Έτσι, μέχρι σήμερα λειτούργησαν περίπου 70 εναλλακτικές δομές. Ως προς τα ΨΝΑ-Δαφνί, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε βεβιασμένα, αφού ο σεισμός του 1999 κατέστησε επιτακτική την ανάγκη μετακίνησης των ασθενών σε άλλους χώρους.

Η βαθύτερη ανατρεπτική σημασία της αποιδρυματοποίησης είναι ότι αποσκοπεί στη άρση των παγιωποιημένων όρων και μηχανισμών που λειτουργούν στην κατεύθυνση της ιδρυματοποίησης της ψυχικής νόσου, και στην δημιουργία άλλων που διευκολύνουν το πέρασμα του ασθενούς από τις συνθήκες του ολοκληρωτικού πατροναρίσματος σε άλλες όπου αυτός θα μπορεί να συναλλάσσεται ως ελεύθερο υποκείμενο, και που αφήνουν χώρο για την αυτοφροντίδα και την κοινωνικοποίησή του. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, όχι όμως μόνο όσον αφορά το κτιριακό σκέλος, αλλά και κυρίως όσον αφορά την βελτίωση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του πάσχοντος και την αναγνώριση ενός κοινωνικού ρόλου για αυτόν. Η ψυχοκοινωνική αποκατάσταση συνοδεύει απαραίτητα τον αποιδρυματισμό. Αν πρόκειται, λοιπόν, να ακολουθηθεί μία διαδικασία με στόχο την επανένταξη, και όχι την απλή μεταφορά των ασθενών σε πιο 'ευπρόσωπες'

² Επίσημη εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αρ. L362/1, 30.12.88

δομές, τότε πρέπει να οικοδομηθούν εκτός των άλλων, οι υλικό όροι αυτής της επανένταξης.³ Οι εμπειρίες που βιώνει ο επανεντασσόμενος ασθενής –συνήθως μετά από δεκαετίες εγκλεισμού– δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με απλοποιητικές ή στενά κλινικές προσεγγίσεις. Ο πραγματικός απεικλωτισμός από το ίδρυμα/άσυλο, προϋποθέτει την καταπολέμηση του κοινωνικού στιγματισμού και αποκλεισμού και την υποστήριξη του ασθενούς προς την κατεύθυνση της κοινωνικής του χειραφέτησης και προς την αναγνώριση, διεύρυνση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων του ως ‘υποκειμένου’.⁴

Πρόκειται για μία σύνθετη διαδικασία της οποίας τα προβλήματα εφαρμογής δεν περιορίζονται φυσικά στην ελληνική περίπτωση. Σε πολλές ακόμη δυτικές χώρες –για να περιοριστούμε σε αυτές–, η δημόσια συζήτηση για τις προκλήσεις, τις ελλείψεις και τις αδυναμίες της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης καλά κρατεί.⁵ Και αλλού υπάρχουν προβλήματα στις εργασιακές σχέσεις γιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού, και αλλού υπάρχουν επιστημονικοί διαξιφισμοί για το ποιού το μοντέλο πρέπει να υπερισχύσει, και αλλού διαγιγνώσκονται παθολογίες του συστήματος, δηλαδή οργανωτικές, διαδικαστικές και δομικές πλευρές των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, οι οποίες επιμόνως ανατρέπουν και ενίοτε καταστρέφουν τις πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ‘λύση’ τους.

Στην πράξη και στο πεδίο, τα προβλήματα που αναδύθηκαν στην μέχρι τώρα εφαρμογή του προγράμματος της αποασυλοποίησης, είναι πολλά και ακανθώδη. Ξεκινούν από το έλλειμμα ανοχής της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους ψυχικά πάσχοντες που εκδηλώνεται με την άρνηση της εγκατάστασης ξενόνων για στέγαση ψυχικά πασχόντων σε πολλές περιοχές (με συχνά πρωτοστατούσες τις δημοτικές αρχές που, ως σημειωθεί, προέρχονται από όλο το κοινοβουλευτικό πολιτικό φάσμα), και συνεχίζονται με την έλλειψη προσωπικού, τις καθυστερήσεις –για διοικητικούς λόγους– στην δημιουργία δικτύου δομών και της τομεοποίησης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας (Κέντρα

³ Βλ. σχετικά, ‘Μελέτη της νομικής και κοινωνικής θέσης των ασθενών στο κρατικό θεραπευτήριο Λέρου’, Μαρία Μητροσύλη, εκδ. Αιθάλη, Αθήνα 1995, σελ. 10-24, περί της ιστορίας των παρεμβάσεων αποδρυσματοποίησης στο θεραπευτήριο Λέρου.

⁴ Βλ. *inter alia*, Αντ. Μανιτάκη, *Τα δικαιώματα του ψυχοασθενούς: δικαιώματα ενός προσώπου στην ελευθερία ή ενός ασθενούς στην υγεία*, στα *Τετράδια Ψυχιατρικής* Νο 60/199, σελ. 54-68.

⁵ Βλ. σχετικά ‘Τετράδια Ψυχιατρικής’ Νο 60/1997, όπου δημοσιεύονται τα πρακτικά συζητήσεως με θέμα ‘Ψυχική Υγεία και ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρώπη’, που έγινε στην Αθήνα τον Δεκέμβριο του 1996, και τον ιστότοπο της MKO ‘MDRI’ (Mental Disability Rights International), www.mdri.org

Ημέρας ανάπτυξη ψυχιατρικών κλινικών στα γενικά νοσοκομεία), τις αποσπασματικές λύσεις, τα προβλήματα από διεκδικήσεις συντεχνιακού χαρακτήρα και από πιέσεις διαφόρων ομάδων συμφερόντων όπως φαρμακοβιομηχανιών κλπ, τα προβλήματα έλλειψης επιστημονικού *consensus* ως προς την επιλογή θεραπευτικών ή και διαχειριστικών μοντέλων (για παράδειγμα ο κ. Βαρουχάκης υποστήριζε την αξιοποίηση του χώρου του Δοφνίου και την επίταξη χώρων για την στέγαση των ασθενών μετά τον σεισμό αντί της ενοικίασης, ενώ άλλοι προκρίνουν την ενοσμάτωση στον αστικό ιστό και την ενοικίαση χώρων κλπ), την παρατεταμένη καθυστέρηση στην υλοποίηση των σχεδίων, την έλλειψη πρωτοβάθμιας φροντίδας ψυχικής υγείας -με αποτέλεσμα την δημιουργία 'νεοχρόνιων' ασθενών-, την μη αποτελεσματική λειτουργία προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης των ψυχικά πασχόντων, τις συμπεριφορές που υποδηλώνουν πατερναλιστική αντιμετώπιση των ασθενών από το ιατρικό προσωπικό, την αβελτηρία της διοίκησης των νοσοκομείων στο θέμα της προστασίας των χρηστών υπηρεσιών υγείας, κα.⁵

Στην περίπτωση του Δοφνίου, μεγάλο μέρος των διαθέσιμων δυνάμεων, αλλά και πόρων, εξαντλήθηκε σε ένα στενά περιγεγραμμένο πρόγραμμα αποσυμφόρησης του νοσοκομείου και όχι της ουσιαστικής αποιδρυματοποίησής του. Όπως καταγγέλλει η ΕΙΝΑΠ σε ανακοίνωσή της τον Δεκέμβριο του 2008, «το νοσοκομείο έχει οδηγηθεί σε οικονομικό στραγγαλισμό και αδυνατεί να χορηγήσει το κατοχυρωμένο βοήθημα (κίνητρο κοινωνικής επανένταξης) στους επανενταγμένους και επανεντασσόμενους ασθενείς του, καταδικάζοντάς τους, έτσι, να φυτοζωούν σε ξενώνες και οικοτροφεία και οδηγώντας σε αδιέξοδο τα θεραπευτικά προγράμματα αποκατάστασης». Στην ίδια ανακοίνωση της ΕΙΝΑΠ καταγγέλλεται επίσης η αναγωγή της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης σε απλή μεταφορά από τον χώρο του εγκλεισμού σε αυτόν του κοινωνικού αποκλεισμού, και το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις πηγάζουν στις διάφορες νεοσυσταθείσες μη κερδοσκοπικές εταιρείες ιδιωτικού δικαίου που διαχειρίζονται τους χώρους στέγασης των ασθενών, οι οποίοι αποτελούν μάλλον το πρόσχημα της μεταρρύθμισης αντί να είναι οι αποδέκτες του οφέλους των ενεργειών.

⁵ Ο Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας του Συνηγόρου του Πολίτη, έχει επανεξετασμένα ασχοληθεί

Συμπερασματικά:

Η ΕΕΔΑ δεν είναι σε θέση να γνωρίζει τις οικονομικές και άλλες κρυφές πτυχές της επιλογής κάποιων χώρων έναντι κάποιων άλλων και τα εμπλεκόμενα σε αυτές συμφέροντα; ούτε είναι αρμόδια να ελέγξει την οικονομική διαχείριση του νοσοκομείου ή να κρίνει τα προσωπικά κίνητρα πίσω από τις ενέργειες ή δηλώσεις αυτών με τους οποίους συνομιλήσε. Αυτό όμως που ο ιδρυτικός της νόμος της επιτρέπει να πάρει την πρωτοβουλία να κάνει –εάν διατίθεται να ‘καλυμπήσει’ σε πολύ βαθιά νερά- είναι να ασχοληθεί πιο διεξοδικά με το θέμα του σεβασμού των δικαιωμάτων των νοσηλευομένων⁷ έτσι όπως αυτά διαμορφώνονται με τις σημερινές πρακτικές της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης και σε συνάρτηση με την εφαρμογή των άρθρων του Ν. 2071/1992 (περί εκσυγχρονισμού και οργάνωσης συστήματος υγείας, ΦΕΚ Α' 128/1992) που αφορούν στον σεβασμό της αξιοπρέπειας του ασθενούς και των ατομικών και κοινωνικών του δικαιωμάτων,⁸ χωρίς υποχρεωτικά να περιοριστεί στην ομάδα των νοσηλευομένων στα ξενοδοχεία της Πλατείας Βάθης (οι ανησυχίες και καταγγελίες για παραβιάσεις, δεν περιορίζονται, αλίμονο!, στα τρία αυτά ξενοδοχεία. Μόνο τις τελευταίες ημέρες, υπάρχουν στον Τύπο πολλά δημοσιεύματα περί παρέμβασης του εισαγγελέα μετά από καταγγελίες για κακοποίηση τροφίμων στο Ψυχιατρείο Σούδας). Μέσα σε ένα βαθιά αναποτελεσματικό εθνικό σύστημα υγείας, το σκέλος που αφορά την περιθαλψη των ψυχικά νοσούντων είναι ίσως από τα πιο σύνθετα, αφού η ευάλωτη αυτή ομάδα πληθυσμού δύσκολα μπορεί να προστατευτεί από μόνη της και να δικδικήσει αυτά που της αναλογούν και που κατοχυρώνονται από την νομοθεσία.⁹ Πολλοί από τους φορείς/μέλη της θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε

με το θέμα της κακοδιοίκησης στους φορείς υγείας και πρόνοιας, βλ. ενδεικτικά έκθεση 2001

⁷ Ας σημειωθεί ότι η ΕΕΔΑ έχει εξετάσει παλαιότερα «Ζητήματα προστασίας ΔεΑ σε περιπτώσεις φύλαξης ποινικά ακαταλόγιστων προσώπων σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα», βλ. εισήγηση του Ν. Σιαρρόπουλου, έκθεση ΕΕΔΑ 2003.

⁸ Βλ. και Η. Νικολακοπούλου-Σταφάνου, «δικαιώματα Ασθενούς και Αποπειραματικές Υπηρεσίες Υγείας», ΕΔΚΑ, 7/1999, 505-517.

⁹ Ειδικότερα όσον αφορά την μη τήρηση των διατάξεων του νόμου (Ν. 2071/92, παρ. 95 & 96) που ρυθμίζουν την ακούσια νοσηλεία, βλ. πρόσφατο πόρισμα (Απρίλιος 2004) του Κόλλου Κοινωνικής Προστασίας του Συνηγόρου του Πολίτη: το πόρισμα εντοπίζει ποσοχίες στην συνεννόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων στην διαδικασία ακούσιας εξέτασης και νοσηλείας υπηρεσιών (Εισαγγελικής Αρχής, Αστυνομίας, νοσοκομείου), διαπιστώνει γενικότερο ζήτημα τήρησης της κείμενης νομοθεσίας και έλλειμμα παροχής ουσιαστικής ιατρικής συνδρομής, και προτείνει συνολική εξέταση του θέματος από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής

αυτήν την κατεύθυνση, αλλά και άλλοι, όπως η Επιτροπή Ελέγχου Προστασίας Ατόμων με Ψυχικές Διαταραχές κ.α.

Η άσκηση αυτής της πρωτοβουλίας εκ μέρους της ΕΕΔΑ, θα μπορούσε να επιτρέψει την βαθύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας του ζητήματος με στόχο την διατύπωση προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας νομοθετικών ρυθμίσεων και πολιτικών –και της τήρησης και εφαρμογής τους- που δεν θα αναπαράγουν αδιέξοδα και παλινδρομικές καταστάσεις.

Αθήνα, 24 Σεπτεμβρίου 2004

Ηρώ Νικολακοπούλου-Στεφάνου

Χριστίνα

Παναδοπούλου

Καθηγήτρια Κοινωνικού Δικαίου
ΕΕΔΑ

Επιστημονική Συνεργάτιδα της

Αν. Μέλος της ΕΕΔΑ

Πρόεδρος του Ελληνικού Συμβουλίου
για τους Πρόσφυγες



ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ΝΟΜΟΣ 2477/1997 "Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Ελεγκτών-Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης" Άρθρο 4, Παράγραφος 6)

[ΑΡ. ΠΡΩΤ. ΑΝΑΦΟΡΑΣ 10488/21-10-1999]

Θέμα:

Προστασία ψυχικά πασχόντων ατόμων. Η δυνατότητα εγκατάστασης και λειτουργίας ξενόνων ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης ατόμων που πάσχουν από ψυχικές διαταραχές σε περιοχές αμειγούς κατοικίας

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: *Μαρία Μητροσύλη*

Επισήμονες: *Παναγιώτης Τσακανίκας*

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1999

25 Οκτωβρίου 1999

Αριθμ.Πρωτ.10488/1999

Ειδικός Επιστήμονας: Πανογιώτης Τσακανίκας

72 89 735

Κύριο Δημοσθένη Λαγάρα
Προϊστάμενο Διεύθυνσης Πολεοδομίας
Νομαρχία Αθηνών
Τομέας Ανατολικής Αθήνας

Κύριε Λαγάρα,

Το επιστημονικό σωματείο με την επωνυμία «Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου» υπέβαλε αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη, με την οποία διαμαρτύρεται για το χαρακτηρισμό με την από 13.10.1999 έκθεση αυτοψίας της Υπηρεσίας σας, ως «αυθαίρετης χρήσης», της λειτουργίας του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», που έχει εγκατασταθεί εντός των ορίων του Δήμου Ν. Ψυχικού.

Συγκεκριμένα το προαναφερόμενο σωματείο ίδρυσε το έτος 1993 και εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι σήμερα το Κοινοτικό Σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», το οποίο ήταν εγκατεστημένο εντός των ορίων του Δήμου Χολαργού. Στο σπίτι αυτό διαμένουν μόνιμα 10 άτομα, τα οποία παρουσιάζουν κινητικές αναπηρίες, μαθησιακές και άλλες δυσκολίες και διαβιών με την υποστήριξη και τη φροντίδα ομάδας ειδικών ψυχικής υγείας και προσωπικού φροντίδας. Το Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ» εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας (Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας) και επιχορηγείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, ήδη δε μετά την ψήφιση του Ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις» υπέβαλλε από τις 10.6.1999 την κατ'αρθρ. 17 παρ.1 δήλωση προς τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας για την επί δεκάτη τουλάχιστον συνέχιση της λειτουργίας του.

Μετά τη λήξη της μίσθωσης του οικήματος επί της οδού Αειιδών 25 στο Χολαργό, στο οποίο επί 6 χρόνια λειτουργούσε απρόσκοπτα και με πολύ θετικά αποτελέσματα το Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», παρουσιάστηκε η ανάγκη άμεσης μεταφοράς του Κοινοτικού σπιτιού και εγκατάστασής του σε νέο οίκημα, που βρίσκεται στο Ν. Ψυχικό και επί της οδού 28^{ης} Οκτωβρίου αριθμ. 11, λόγω της πρόθεσης των ιδιοκτητών να προβούν σε ανοικοδόμηση του ακινήτου.

Η υπηρεσία σας μετά την κοινοποίηση σ' αυτή εξώδικης δήλωσης και διαμαρτυρίας κατοίκων της περιοχής, όπου έχει εγκατασταθεί το συγκεκριμένο κοινοτικό σπίτι, προέβη σε αυτοψία, η οποία διενεργήθηκε από τους υπαλλήλους της Διεύθυνσής σας κ. Ξηνιάρη και κ. Μίχο και οδήγησε στη σύνταξη της από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή κρίθηκε ότι η λειτουργία του προαναφερθέντος κοινοτικού σπιτιού, που αποτελεί μονάδα ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης - ξενάνα, ήτοι χώρο διαβίωσης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, αποτελεί αλλαγή χρήσης γης, η οποία απαγορεύεται από το Εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο της πόλεως του Ν. Ψυχικού.

Από την έρευνα του νομοθετικού πλαισίου προέκυψε σαφώς ότι η λειτουργία του κοινοτικού σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», όπου όπως προαναφέρθηκε διαμένουν μόνιμως 10 άτομα, παράνομως κρίθηκε ως μη επιτρεπόμενη από το Πολεοδομικό σχέδιο χρήση γης σε περιοχή αμιγούς κατοικίας και η σχετική έκθεση αυτοψίας είναι ανακλητέα κατά το μέτρο που για τον προσδιορισμό της έννοιας της κατοικίας, δεν λήφθηκε υπόψη η υπό του ΓΟΚ/85 προσδιορισθείσα ως τέτοια, αλλά προφανώς έγινε αναγωγή στην έννοια που ο Αστικός Κώδικας αποδίδει στην κατοικία.

Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρ. 2 του ΓΟΚ/1985 για τον προσδιορισμό της πολεοδομικής έννοιας της κατοικίας και το χαρακτηρισμό ενός κτιρίου ως κατοικίας, αποφασιστικό κριτήριο αποτελεί ο προσρισμός του, ο οποίος πρέπει να τείνει στη παραμονή (μόνιμη ή προσωρινή) ανθρώπων (βλ. αντί άλλων Δ. Χριστοφύλλου, Ο ΓΟΚ/1985, σελ. 17).

Εξάλλου, με τη διάταξη του άρθρ.3 της υπ' αριθμ. 3046/304/3.2.1989 Απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ Δ 59), ρυθμίστηκε το θέμα της ταξινόμησης των κτιρίων και των δομικών κατασκευών, σύμφωνα με τη χρήση τους και ως εκ τούτου προσδιορίστηκε και η πολεοδομική έννοια της «κατοικίας», όπου, σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, ανήκουν όσα κτίρια ή τμήματα κτιρίων χρησιμοποιούνται για να παρέχουν στους ενοίκους τους χώρους κατάλληλους τουλάχιστον για ύπνο και σωματική υγιεινή και καθαριότητα, όπου οι ένοικοί τους

διαμένουν μόνιμα ή εποχιακά. Τα κτίρια αυτά, σύμφωνα πάντα με τον κτιριοδομικό κανονισμό, μπορεί να είναι κτίρια τριών ή περισσότερων διαμερισμάτων, μονοκατοικίες, διπλοκατοικίες και κοινόβια.

Με βάση λοιπόν την προαναφερόμενη έννοια της κατοικίας, οι συντάκτες της έκθεσης αυτοψίας παρά το νόμο έκριναν ότι η λειτουργία του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», δεν εμπίπτει στην έννοια της κατοικίας, αγνοώντας το γεγονός ότι σ' αυτό διαμένουν μόνιμα δέκα άτομα, που αναπτύσσουν όλες τις καθημερινές δραστηριότητες τους και καλύπτουν το σύνολο των βιοτικών τους αναγκών εντός του χώρου αυτού, ζώντας υπό μορφή οικογένειας.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας», το Κράτος έχει την ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας που έχουν σκοπό την πρόληψη, τη διάγνωση τη θεραπεία την περίθαλψη καθώς και την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση(αρθρ.1) και ότι οι μονάδες και τα προγράμματα όπου παρέχονται υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης για ενήλικες παιδιά και εφήβους είναιοι ξενώνες, τα προστατευόμενα διαμερίσματα και οι φιλοξενούσες οικογένειες (αρθρ.9 παρ.1). Εξάλλου οι μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, ειδικότερα, οι ξενώνες καθώς και τα προγράμματα προστατευόμενων διαμερισμάτων και φιλοξενουσών οικογενειών έχουν σκοπό την τοποθέτηση και ψυχιατρική παρακολούθηση σε χώρους διαβίωσης, θεραπείας και υποστήριξης για μακροχρόνια ή βραχεία παραμονή των ατόμων με ψυχικές διαταραχές..... όταν δεν έχουν στέγη (αρθρ.9 παρ.2) ή δική τους οικογένεια. Αναφορικά δε με τον τρόπο σύστασης και λειτουργίας των ξενώνων ορίζεται στην παράγραφο 3 του αρθρ.9 του Ν. 2716/1999 ότι συνιστώνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών, Υγείας και Πρόνοιας και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού μετά από πρόταση της αρμόδιας κατά τόπο Τομεακής Επιτροπής Ψυχικής Υγείας, ως αποκεντρωμένες μονάδες του νοσοκομείου του ν.δ.2592/1953 και του ν.1397/1983...με σκοπό την παροχή ιδίως στεγαστικών, θεραπευτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών.

Επίσης στη διάταξη του αρθρ. 11 παρ.1 του ν. 2716/1999 ορίζεται ότι επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα....., αποκλειστικά κέντρων ημέρας, προστατευόμενων διαμερισμάτων, οικοτροφείων, ξενώνων, ειδικών κέντρων κοινωνικής επανένταξης και ειδικών μονάδων αποκατάστασης και επαγγελματικής

επανεένταξης.Οι μονάδες αυτές των φυσικών και νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου εντάσσονται στον αντίστοιχο Τομέα Ψυχικής Υγείας (Το.Ψ.Υ.) και λαμβάνουν άδεια ίδρυσης από τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας (αρθ.11 παρ.2). Στη διάταξη δε του αρθρ. 3 παρ.3 του Ν. 2716/1999 ορίζεται ότι με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας και του τυχόν κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού ορίζονται οι Μονάδες Ψυχικής Υγείας που εντάσσονται και λειτουργούν σε κάθε Τομέα Ψυχικής Υγείας, στις οποίες περιλαμβάνονται οι μονάδες ψυχικής υγείας που ανήκουν στα νοσοκομεία του ν.δ. 2592/1953 και του ν. 1397/1983, οι μονάδες ψυχικής υγείας που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα καθώς και οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης.

Από το σύνολο των παραπάνω διατάξεων προκύπτει το συμπέρασμα ότι με το ν.2716/1999 καθιερώνεται ένα εθνικό σύστημα υπηρεσιών ψυχικής υγείας, υπό κρατική εποπτεία και έλεγχο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται και οι «ξενώνες», που αποτελούν μονάδες αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα και έχουν ως κύριο προσορισμό τη διαβίωση των ατόμων αυτών (στέγαση και παραμονή) εντός του απαιτούμενου οικιστικού περιβάλλοντος, ώστε να είναι δυνατή όχι μόνο η ενίσχυση της οικογενειακής δομής τους, αλλά και η πλήρης κοινωνική επανεένταξη των ατόμων. Στο σύστημα αυτό εντάσσονται και οι μονάδες εκείνες που ιδρύονται από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ελέγχονται και εποπτεύονται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας και αποβλέπουν στον ίδιο δημόσιο σκοπό, την αποκατάσταση και την επανεένταξη ατόμων που παρουσιάζουν ψυχοκοινωνικά και άλλα προβλήματα.

Με βάση τον προαναφερόμενο εννοιολογικό προσδιορισμό των «ξενώνων» καθίσταται σαφές ότι και με βάση αυτή την προσέγγιση, η λειτουργία του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ» αποτελεί χρήση που εντάσσεται στην έννοια της κατοικίας και άρα επιτρέπεται από το Εγκεκριμένο Ρυμοτομικό Σχέδιο του Ν. Ψυχικού, αφού κυρίαρχο και βασικό στοιχείο της λειτουργίας τους αποτελεί η διαβίωση ατόμων σε ένα περιβάλλον που τείνει και επιδιώκει να αντικαταστήσει την ανυπαρξία οικογένειας και στέγης. Οι ένοικοι του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ», έχουν ενταχθεί πλήρως στη μονάδα αυτή αποκατάστασης, αντιμετωπίζοντας αυτή σαν «το δικό τους σπίτι» έχουν διαμορφώσει τον κύκλο των καθημερινών δραστηριοτήτων τους με επίκεντρο το οίκημα αυτό και την ευρύτερη περιοχή στην οποία εντάσσεται. Έτσι μόνο καθίσταται δυνατόν να επιτευχθεί ο σκοπός της αποκατάστασης και της

επανεπίταξης στον οποίο απέβλεψε ο νομοθέτης με την καθιέρωση του συστήματος του Ν. 2716/1999.

Σε κάθε όμως περίπτωση, οι ξενώνες των ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα αποτελούν μονάδες αποκατάστασης των προσώπων, τα οποία διαβιούν σ' αυτούς, υποστηρίζονται με θεραπευτικά και άλλα μέτρα αποκατάστασης και λειτουργούν κάτω από κρατική εποπτεία και επιχορήγηση. Με οποιαδήποτε όμως μορφή και αν λειτουργούν αποτελούν τμήμα του εθνικού συστήματος αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, εντάσσονται δε στην έννοια των κτιρίων κοινωνικής πρόνοιας, που σύμφωνα με το αρθ. 5 της υπ' αριθμ. 13515/Π - 325/1990 πράξης αναθεώρησης του Εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου του Ν. Ψυχικού του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής (ΦΕΚ Δ 294/1990) αποτελούν επιτρεπόμενη χρήση αμιγούς κατοικίας.

Από το σύνολο των παραπάνω διατάξεων προκύπτει σαφώς ότι ο τρόπος με τον οποίο η Υπηρεσία σας αντιμετώπισε τη λειτουργία εντός των ορίων του Δήμου Ν. Ψυχικού του Κοινοτικού Σπιτιού «Η ΘΕΤΙΣ» και η σύνταξη της από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας, όπου διαπιστώνεται, χωρίς μάλιστα να αιτιολογείται με σαφήνεια, η αλλαγή χρήσης της διάφορης οικοδομής από κατοικία σε ξενώνα ατόμων με ειδικές ανάγκες, προφανώς οφείλεται στην αρχική αρνητική αντίδραση των περιοίκων στην μετεγκατάσταση του σπιτιού και φυσικά αντίκειται στο γράμμα της πολεοδομικής νομοθεσίας, καθώς και στο γράμμα, το πνεύμα και το σκοπό στον οποίο αποβλέπει ο πρόσφατος ν. 2716/1999, ο οποίος δεν είχε τεθεί υπόψη σας.

Περαιτέρω η εμφάνιση της συγκεκριμένης χρήσης του οικήματος ως παράνομης σε συνδυασμό με τις αντιδράσεις των περιοίκων, οι οποίοι δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το ρόλο και τη σημασία των ξενώνων, ως μονάδων αποκατάστασης ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, διαμορφώνει ένα κλίμα «φρατσιστικής» αντιμετώπισης συγκεκριμένης ομάδας πολιτών και ενισχύει τον κοινωνικό αποκλεισμό τους, κατά τρόπο που αντιβαίνει τόσο στις διεθνείς προστατευτικές συνθήκες για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όσο και στους γενικώς παραδεδωμένους κανόνες της επιστήμης.

Παράλληλα, η έκδοση μιας τέτοιας πράξης και οι συνέπειες που εκπορεύονται από την αντίστοιχη διοικητική πρακτική θίγουν τα συνταγματικά δικαιώματα της συγκεκριμένης ευαίσθητης και χρήζουσας ιδιαίτερης φροντίδας ομάδας πολιτών, όπως αυτά κατοχυρώνονται στα αρθ. 2, 5 και 21 Σ, τα οποία κατοχυρώνουν την

προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την ελευθερία του ατόμου καθώς και το κοινωνικό δικαίωμα της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας.

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι η σύνταξη της προαναφερόμενης από 13.10.1999 έκθεσης αυτοψίας και ο υπολογισμός των επιβαλλόμενων προστίμων, αντίκειται στις προαναφερόμενες συνταγματικές διατάξεις, στην πολεοδομική νομοθεσία καθώς και στο ν. 2716/1999 «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλες διατάξεις» και τείνει να αναρέσει την πρώτη προσπάθεια για οργανωμένη και λειτουργική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας στη χώρα μας και για το λόγο αυτό είναι αμέσως ανακλιτήα.

Επισημαίνω μάλιστα ότι η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να προβαίνουν στην ανάκληση των παρανόμων πράξεων είναι ευθεία και δεν εξαρτάται από την υποβολή ένστασης εκ μέρους του διοικουμένου. Πηγάζει δε από την αρχή της νομιμότητας, η οποία επιβάλλει και στη συγκεκριμένη περίπτωση την άμεση ανάκληση της σχετικής πράξης, ώστε να αποφεύγονται τόσο οι εσφαλμένες εντυπώσεις στους ενδιαφερόμενους τρίτους όσο και οι προβληματικές καταστάσεις για τα άτομα που κατοικούν στο Κοινοτικό σπίτι «Η ΘΕΤΙΣ», που ομολογουμένως χρήζουν ιδιαίτερου σεβασμού και φροντίδας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία και αναμένω τις δικές σας ενέργειες, το συντομότερο δυνατό, παραμένοντας πάντα στη διάθεσή σας, τόσο εγώ όσο και ο συνεργάτης μου κύριος Παναγιώτης Τσακανίκας για οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συνδρομή.

Με τιμή

Δρ. Μαρία Μητροσύλη
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση: Κυρία Ελένη Μπασμπεά, Νομάρχη Αθηνών

Κοινοποίηση: Κύριο Α. Βερζυγιάννη, Δήμαρχο Ν. Ψυχικού

Κοινοποίηση: Κύριο Πέτρο Γιανουλάτο, Προϊστάμενο Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας

Κοινοποίηση: ΕΨΥΠΕ

✚ **Απαντήσεις της Άσκησης πράξης του Κεφαλαίου II,
Υποκεφαλαίου 8, «Μύθοι για τους ψυχικά ασθενείς και
στίγμα» του Εγχειριδίου Εκπαιδευομένων.**

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Η κατάθλιψη δεν αποτελεί μια πραγματική ασθένεια.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Η κατάθλιψη είναι πραγματική ασθένεια.

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Η κατάθλιψη δεν διαφέρει από την κακή διάθεση που μπορεί να νιώσει ένα άτομο. Κατά συνέπεια, είναι ένα φυσιολογικό μέρος της ζωής ενός ανθρώπου.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Η κατάθλιψη ως νόσος δεν είναι το ίδιο με την κακή διάθεση που μπορεί να έχει ο καθένας μας κατά τη διάρκεια της ημέρας.

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Η κατάθλιψη είναι πάντα μία αντίδραση σε ένα δυσάρεστο γεγονός ζωής όπως το διαζύγιο, ο θάνατος αγαπημένου προσώπου ή η απώλεια της εργασίας.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Δεν είναι πάντα έτσι. Κάποιες φορές η κατάθλιψη μπορεί να εμφανιστεί και όταν όλα γηγαίνουν καλά.

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Ένα άτομο με ισχυρό χαρακτήρα μπορεί να ξεπεράσει από μόνο του την κατάθλιψη.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Η κατάθλιψη όπως και κάθε ασθένεια, δεν θεραπεύεται μόνο με τη δύναμη της θέλησης. Η αναζήτηση βοήθειας από ειδικούς είναι πράξη ώριμης σκέψης.

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Η κατάθλιψη περνά από μόνη της χωρίς θεραπεία.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Σε ένα μικρό ποσοστό μπορεί η κατάθλιψη να περάσει από μόνη της, αφού όμως ταλαιπωρήσει το άτομο για αρκετούς μήνες. Σε ένα σημαντικό ποσοστό όμως, η κατάθλιψη δεν υποχωρεί και θέτει σε κίνδυνο τη ζωή του. **Μ? ή Α?**

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Η κατάθλιψη δεν θεραπεύεται.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Η κατάθλιψη είναι μια ψυχική διαταραχή που θεραπεύεται. Ειδικά αντικαταθλιπτικά φάρμακα ρυθμίζουν τις βιοχημικές αλλαγές στον εγκέφαλο που προκαλούνται από τη νόσο και σε συνδυασμό με την ψυχοθεραπεία μπορεί το άτομο που πάσχει από κατάθλιψη να θεραπευτεί πλήρως και να έχει μια φυσιολογική ζωή.

- ✚ **ΜΥΘΟΣ:** Τα αντικαταθλιπτικά προκαλούν εθισμό και αλλάζουν την προσωπικότητα του ατόμου.
- ✚ **ΑΛΗΘΕΙΑ:** Τα αντικαταθλιπτικά δεν προκαλούν εξάρτηση και εθισμό, ούτε αλλάζουν την προσωπικότητα του ατόμου.



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΚΔΟΣΗ:
ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ (ΕΣΑμεΑ)
ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 236 Τ.Κ. 16341 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΤΗΛ. 210 9949837 • ΦΑΞ: 210 5238967
E-MAIL: esamea@otenet.gr • www.esamea.gr



ISBN: 978-618-80820-7-6



Με τη
συγκρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής
Ένωσης



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

www.esnaf.gov.gr



www.espa.gr